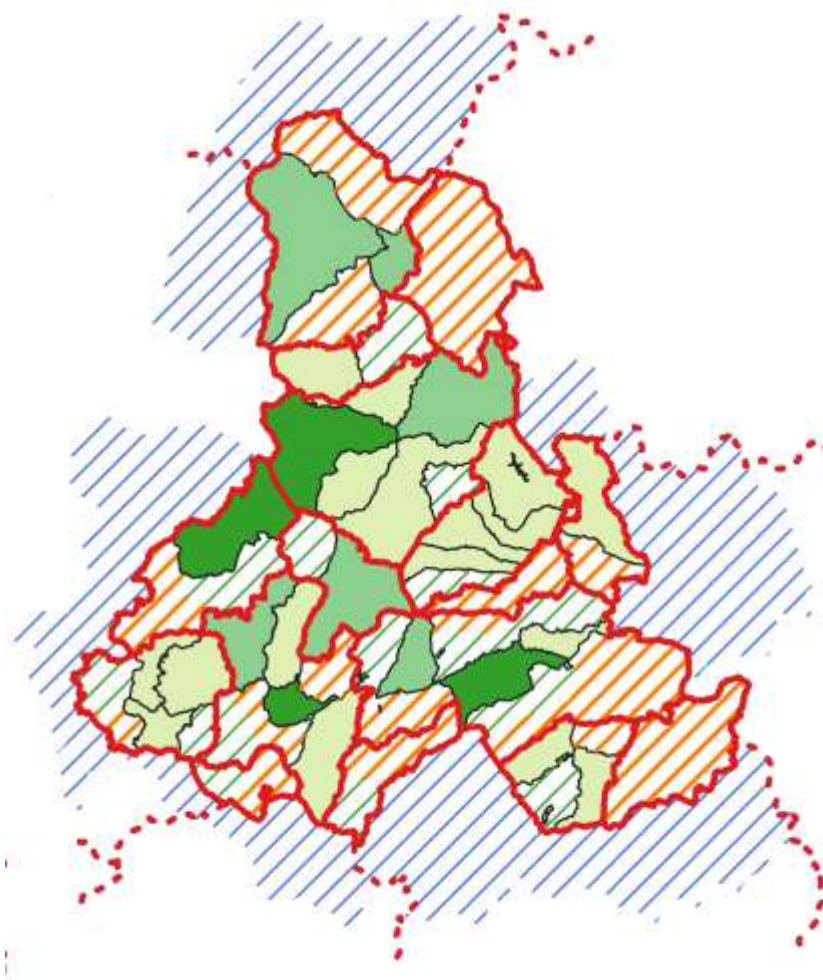

* magyar nyelvű változat *

HARGITA MEGYEI KULTURÁLIS STRATÉGIA

A Stratégia készítésében részt vevő tervezési partnerek:

A Hargita Megyei Kulturális Stratégia készítője a PLANIFICATIO DEZVOLTARE ŞI ENERGIE Kft.

Vezető tervező:	Csák László	PhD
Munkatársak:	Gyergyai László-Zsolt, közgazdász	MA
	Császár Tünde, szociológus	MA
	Bakcsi Botond, filozofus	drd.
	Kocsis Erika, közgazdász	MA

Közreműködtek helyi szakemberek, a megyében működő kulturális intézmények, művelődő-önművelődő csoportok és civil szervezetek képviselői.

A kulturális stratégia aktualizálását a Hargita Megyei Kulturális Központ, Hargita Megye Tanácsának kulturális és művészeti intézménye kezdeményezte az átfogó jövőkép érdekében, irányt mutatva a megye következő 10 év tevékenységeinek, ezáltal javítva az adminisztratív és jogalkotási keretet, a kulturális infrastruktúrát, olyan stratégiai célokat és programokat javasolva, amelyek a megye számára gazdaságilag fenntarthatóak és jövedelemtermelő kulturális ágazathoz vezetnek.

Köszönetnyilvánítás

A stratégia tervezői köszönetüket fejezik ki mindazoknak, akik részt vettek a kommunikatív tervezési folyamat különböző szakaszaiban, vagy adatszolgáltatással segítették munkánkat a területi elemzési folyamatban.

Tartalomjegyzék

I. Vezetői összefoglaló.....	5
II. Elméleti megalapozás	7
III. Kommunikatív tervezés	18
Módszertan	18
Participatív tervezés.....	20
Társadalmi részvétel.....	25
Kérdőíves felmérés a tervezési szakaszban	25
A stratégiai terv közvitája	31
IV. Területi elemzés.....	32
Kulturális szolgáltatások és tevékenységek térbeli eloszlása	32
Települések értékelése a kulturális szolgáltatások szempontjából	51
Kulturális szolgáltatások és megyei térszerkezet.....	61
V. Célszisztem	64
Célok és elvek.....	64
Stratégiai programok.....	66
VI. Költségvetési javaslatok.....	90
VII. Illeszkedés a korábbi stratégiához	101
VIII. Becsült gazdasági hatások	106
IX. Jegyzékek és táblázatok	107
Térképek jegyzéke	107
Grafikonok jegyzéke	108
Táblázatok jegyzéke	109
Részletes célok és stratégiai programok áttekintő táblázata	110
Stratégiai programok és alprogramok áttekintő táblázata	111

I. Vezetői összefoglaló

Hargita megye kulturális stratégiájának megújítása a megyei fejlesztési irányvonalakkal összhangban az „emberközpontú fejlesztések” összefüggésében került kidolgozásra, a legteljesebb szakmai-intézményi participáció és széles körű társadalmi részvétel mellett. A stratégia ebben az összefüggésben nem egy-egy intézmény érdekeit képviseli, hanem arra vállalkozott, hogy egy plurális, nyitott, innovatív, élmény- és kultúrafogyasztó-központú cselekvéssort vázoljon fel, amely megvalósítása esetén hozzájárulhat a stratégia általános céljához:

Hargita megyében a kultúrpolitika a továbbiakban stratégiai fontossággal bír, és ennek alapján 2030-ra magas színvonalú és biztonságos, modern kulturális infrastruktúra áll majd rendelkezésre, amely alapként szolgál a megyében élők sokszínű kulturális igényeinek kielégítéséhez, és egyúttal a kulturális turizmus fesztivál-, esemény- és érték-alapú erősítésére is lehetőséget biztosít.

Az általános cél megvalósítása érdekében kilenc részletes cél mentén összesen 44 alprogramot javasolunk megvalósítani a 2021-2030 időszakban. A 44 új alprogram, mely 9 stratégiai programhoz tartozik, kiegészül a korábbi¹stratégia részét képező négy program összesen 15 alprogramjával.

Az új célkitűzések eléréséhez szükséges tevékenységek megvalósíthatók a jelzett⁵⁹alprogram révén, melyhez az eddigi forrásokon túl, megyei, municípiumi, városi, községi és térségi összefogás révén évi 13,6 millió lej költségvetési többletforrást javasolunk mozgósítani. A kultúra megyénkben kitörési lehetőség, a gazdasági és társadalmi fejlődés kulcsa, a térség népességmegtartó képességének egyik fontos eleme – éppen ezért hangsúlyozzuk, hogy a meglevő, hagyományos elemek mellett a következő időszak a megújulás, a fogyasztóközpontúság, a közösségi és részvételi szempontok érvényesüléséről kell szólnon. Ennek megvalósításához kíván Hargita megye kulturális stratégiája útmutatóként szolgálni, segítve a helyi közpolitikai döntéshozatalt és az intézményi, valamint civil kezdeményezések kidolgozását egyaránt.

¹Lásd: Hargita Megye Kulturális Stratégiája 2013-2020 <http://ccenter.ro/hu/kozerdeku-informaciok/>

A stratégia jobb átláthatósága, a megvalósítás könnyebb ellenőrzése és a tudományos megalapozottság érdekében bevezettük a kulturális közösségi index fogalmát (a továbbiakban KKI), mely a célrendszerrel jól összehangolt, mérhető, ellenőrizhető információk és statisztikai adatok alapján működik. Az index tartalmazza következő összefüggéseket: kulturális örökség (átlagon felüli turisztikai vonzerővel rendelkező települések), gazdasági összefüggések (megyei átlagon felüli szálláshelyek száma), illetve a közszféra (helyi költségvetésből a kultúrára szánt összeg, megyei átlag összefüggésben vizsgálva,) és a magánszféra szerepvállalása (önművelőcsoportok száma), a megfelelően kommunikált új események száma.

II. Elméleti megalapozás

A megye kulturális stratégiájának kidolgozása érdekében tisztázzuk a kultúra fogalmát, majd leszögezzük, hogy a stratégiában milyen kultúrafogalmat használunk.

A hétköznapi emberek percepciója szerint a kultúra fogalma valami távolit, a nagyközönség számára hozzáférhetetlent jelöl, amely csak egy művelt elit számára érthető, és amelyet ez az elit gondoz (vaskos könyvek, komolyzene, műalkotások és műemlékek formájában). A kultúra valami olyasmi, ami ugyan tiszteletet követel, de ami mégis távol áll a hétköznapoktól. Ezzel szemben a kultúrával foglalkozó szakemberek (művészek, antropológusok, szociológusok) számára a kultúra az emberek anyagi és szellemi alkotásainak összességét jelöli, beleértve azokat a viselkedési és cselekvési mintákat is, amelyek meghatározzák a társadalmi viszonyokat és a közösségi cselekvések módozatait. A hétköznapi szóhasználatban leginkább a kultúra szűk értelmezésével találkozunk, míg a tudományos diskurzusban a fogalom tág értelmezése az elfogadottabb. A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy honnan származik ez a felfogásbeli különbség, sőt ellentmondás? Ugyanakkor arra is keressük a választ, miként lehetne a hétköznapi ember számára „közelebb hozni” a kultúrát, vagyis az intézményi beavatkozások révén úgy alakítani a kultúra jelenségeit, a kulturális gyakorlatokat, hogy azok ne legyenek idegenek a nagyközönség számára.

Köztudott, hogy maga a kultúra szó latin eredetű: művelni, telepíteni, ápolni, megőrizni jelentésű *colere* igéből származik, és már Cicero is használta átvitt értelemben, amikor a filozófiát a lélek műveléseként határozta meg (*cultura animi*). Hannah Arendt egyik írásában rávilágít, hogy a fogalom római eredete azért fontos szempont a vizsgálódásunk számára, mert egyaránt magába foglalja a földműveléssel, az itáliai táj megalkotásával járó konnotációt, valamint azt a vetületet is, amely a görög örökség és az ősök kultuszának megőrzésére vonatkozik. Amint Arendt fogalmaz: „a kultúra eme kettős értelme – egyrészt a természetnek egy nép lakóhelyévé való átalakítása, másrészt a múlt emlékeinek ápolása – a

mai napig meghatározza azt a tartalmat és azt a jelentést, amelyre a kultúráról szólván gondolunk.”²

Mai értelemben a fogalom azonban csak a 17. század végétől, a 18. század elejétől kezdődően vált használatossá olyan más fogalmakkal együtt, mint a civilizáció, az állam, a demokrácia stb., és elsősorban a felvilágosodás műveltségelméjéhez kapcsolódó változásokkal állt szoros összefüggésben.³ Nem túlzás azt állítani, hogy ettől a korszaktól kezdődően a kultúra nagy szerepet tölt be a modern nyugati ember öndefiníciós gyakorlatában. A kultúra modern fogalma, amint azt Márkus György hangsúlyozza vonatkozó tanulmányában, az európai ember öndefiníciós krízisére adott válaszként jelent meg: „a kultúra modern felfogásának kialakulása jelezte, hogy az ember ember volta maga problémává vált, hogy jelentését már nem rögzítik szilárdan vallási vagy világi hagyományokban átörökölt eszmények, hogy ez olyasmi, amit keresnünk kell.”⁴ A kultúra a modern társadalom számára egy szimbolikus értelemvilág megteremtését jelenti, amely nemcsak egységes jelentéssel tudja felruházni az embert körülvevő világot, hanem a közös cselekvés lehetőségeit is megteremti. A modern társadalomban az emberek interakcióját nem az egyház által megszabott és szavatolt, vallásos, hierarchikus értékrend strukturálja, hanem a kultúra által megteremtett egységes és közös értelemhorizont, amely a maga normáival, viselkedés- és életmódmintáival lehetővé teszi az emberek közötti békés együttélést. A „kultúra” annyiban nevezhető eredendően politikai, identitárius fogalomnak, amennyiben létrehoz egy kollektív szubjektumot, amelynek „cselekvőképessége az identitáson múlik”.⁵ A kultúra fogalma voltaképpen olyan homogenizációs folyamatot jelöl, amely a társadalmi berendezkedés tekintetében a vallásos értékrend egyeduralmának megtörésével együtt járó úrt a semleges állam eszméjében testet öltött politikai azonosságtudat, és az annak megfelelő viselkedésminták kialakításával tudta kitölteni.

²Hannah Arendt: *The Crisis in Culture*, in *Between past and future. Six Exercises in Political Thought*. The Wiking Press, New York, 1961, 197-226.

³ Erre vonatkozóan lásd Raymond Williams: *Culture*, in *Keywords. A Vocabulary of Culture and Society* /1976/. Oxford University Press, New York, 2015, 49-54.

⁴ Márkus György: *A kultúra – egy fogalom keletkezése és tartalma. Történeti-szemantikai esszé*, in *Kultúra, tudomány, társadalom. A kultúra modern eszméje*. Atlantisz, Bp., 2017, 409. Ford. Módos Magdolna.

⁵ Vö. Jan Assmann: *Das kulturelle Gedächtniss. Schrift, Erinnerung und politischelidentität in frühen Hochkulturen*. C.H. Beck Verlag, München, 1992.

A modern kultúra fogalmában rejlő normatív jellegből és egyetemességigényből, amely az emberi értelemnek a felvilágosodás korában kialakult autonóm és tökéletesíthető jellegéből következik, önmagában még nem lehet levezetni a másság iránti tiszteletet, az idegen életvilágok elismerésének és elfogadásának az eszméit. Azt, hogy ma mégis magától értetődően beszélhetünk a kultúrák sokféleségéről, összemérhetőségéről és egyenértékűségéről, nem lehet elkülöníteni az állam semlegességének eszméjétől, amely a kollektív identitástudatot úgy tudta megalkotni, hogy egy új elméletet, a szuverén állam absztrakcióját állította szembe a vallási különbségekkel. A kultúrák egyenlőségének eszméje egyrészt a vallásháborúk korára jellemző hosszú politikai konfliktusok termékeként jött létre, másrészt, a nagy felfedezéseket követően, az újonnan felfedezett népek szokásainak megismeréséből és vizsgálatából, a kulturális antropológia tudományának kialakulásából táplálkozott.

Mindezek mellett azt is fontos hangsúlyozni, hogy a modern értelemben vett fogalom a társadalomtudományokban jelent meg, konkrétabban a történetfilozófiában és az etnográfiaiban vagy kulturális antropológiában. Johann Gottfried Herder történetfilozófiai művében a következőket írta a 18. század végén: „Belső természeténél fogva, az emberi szellem semmi másra nem törekedett eddigi tevékenységével, mint hogy mélyebben alapozza meg és szélesebb körben terjessze el az emberi nem humanitását és kultúráját.”⁶ Ebben a felfogásban a kultúra egységes princípiuma az emberi ész, amely a világ zűrzavarából megteremti a rendet, és éppen ebből kifolyólag a világ különböző kultúrái voltaképp egyazon irányba haladnak (ti. a humanitás és a méltányosság felé), csak hogy egy adott korban eltérő fokozatokon állnak. A kulturális antropológia már jóval több történeti és empirikus anyag összehasonlító feldolgozását tűzte ki céljául, de jellemző, hogy 1871-ben a brit Edward Tylor *A primitív kultúra* c. művében még mindig az emberi nemre egyetemesen jellemző törvényszerűségeket vélt felfedezni a kultúra tanulmányozása során. Tylor ebben a művében a következőképpen határozta meg a fogalmat: „A kultúra vagy civilizáció, tágabban vett etnográfiai értelemben az a komplex egész, amely magában foglalja a tudást,

⁶ Johann Gottfried Herder: *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit* /1784-1791/. Holzinger Verlag, Berlin, 2013.

a hitet, a művészetet, az erkölcsöt, a törvényt, a szokást és minden más képességet és sajátosságot, amelyre az ember a társadalom tagjaként tesz szert. A kultúra állapota az emberiség különböző társadalmában, amennyiben általános elvek alapján vizsgálható, olyan téma, mely alkalmas az emberi gondolkodás és cselekvés törvényszerűségeinek tanulmányozására.”⁷ A fenti idézetekből is látható tehát, hogy a kultúra fogalma a társadalomtudományoknak abból a korszakából ered, amelyre jellemző a holisztikus szemléletmód, az eurocentrikus világkép és a tudomány elitista felfogása. Ezt azért fontos kiemelni, mert a fogalom meghatározása során a társadalomtudósok ugyan az emberek mindennapjait alakító viselkedésmintákat, a történelem során felhalmozott tudás közösségi vonatkozásait emelték ki, a jelenség fogalmi szintre hozatalát, újrafelfedezését és megőrzését mégis egy szakavatott réteg feladataként jelölték ki.

A kultúra e tágabb fogalma mellett a romantika korától kezdődően elterjedt a magas kultúra fogalma is, amelyet ettől fogva mindinkább szembeállítottak a tömegek kultúrájával. A magas kultúra fogalma elsősorban az intellektuális gyakorlatokat foglalja magába, vagyis az olyan irodalmi, képzőművészeti, zenei, filozófiai és építészeti tevékenységeket, amelyek „magas” esztétikai színvonalú termékeket hoznak létre. A kultúrának ez a felfogása a kanti zsenieszmény utóéletéből származtatható, amelynek nemcsak az volt a hozadéka, hogy a szépművészeti alkotásokat ontológiai értelemben egyenrangúvá tette a természeti széppel, hanem főként az, hogy mindkét szépségtípus a priori elvét a szubjektivitásba helyezte.⁸ A szépségnek ez a szubjektivizálása pedig azzal a következménnyel járt, hogy a zseni, de általában véve az alkotó ember tevékenységét fogalmon túlinak kezdték elgondolni, vagyis olyasvalaminek, ami nem fogalmazható meg egyértelműen, és mint ilyen, nem is igényli a közölhetőséget és a széles rétegek irányába történő terjesztést. Ebből a metafizikai és esztétikai paradigmaváltásból magyarázható, hogy a 19. századtól kezdődően a magaskultúra önmagában zárt rendszerként tekintet magára. A neokantiánus Georg Simmel a 20. század elején a következőképpen fogalmazta meg a magaskultúrának ezt a – főként a művészet tapasztalatában testet öltő – különállását: „akkor beszélhetünk ugyanis kultúráról,

⁷ Edward B. Tylor: *Primitive Culture* /1871/. Cambridge UP, Cambridge, 2010.

⁸ Erről vö. Hans-Georg Gadamer: *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. Mohir Verlag, Tübingen, 1960.

amikor az élet teremtő mozgása előállít bizonyos képződményeket, melyekben külsővé válását, megvalósulásának formáit találja meg (...). De az életfolyamatok e termékeinek megvan az a sajátosságuk, hogy létrejövésük pillanatában már saját szilárd állandóságuk van, amelynek nincs dolga többé magának az életnek nyugtalan ritmusával. (...) Saját logikát és törvényszerűséget mutatnak, saját értelmet és ellenálló erőt, egy bizonyos eldolgozottságban és önállóságban a lelki dinamikával szemben, amely alkotta őket.”⁹

Fontos hangsúlyozni azonban, hogy a magaskultúrának és a tömegkultúrának ez a romantika kora óta megfigyelhető elkülönülése nem azt jelenti, hogy korábban ne létezett volna a magaskultúra és a tömegkultúra ellentéte, hanem azt, hogy ez a rendi jellegű ellentét a 19. századtól fogva átalakult. A kultúra demokratizálódása (vagy más megfogalmazásban: a rendi műveltség elterjedése és széles tömegek kultúrájává alakulása) azzal a következménnyel járt, hogy eltolta a kultúra és a nem kultúra választóvonalait, eloldotta a kultúrát a társadalmi hierarchiától. Hermann Bausinger szerint ez a változás abban áll, hogy míg a rendi társadalomban a magas kultúra hordozója egy szociológiailag jól körülírható réteg volt, addig a modern tömegtársadalmakban már flexibilis csoportokhoz tartozó egyének dolgává vált.¹⁰ A magas kultúra ettől fogva nem a társadalmi hierarchia fokmérőjeként működik, hanem – az alkotó zsenialitás és a befogadó kongenialitás képességein keresztül – egy szűk, szakavatott réteg belügyévé vált, amely nem feltétlenül áll egyenes viszonyban a társadalmi rétegződéssel. A kultúrának a felvilágosodás kora óta tartó demokratizálódásának ezzel a közkeletű tézisével szemben fogalmazta meg Pierre Bourdieu francia szociológus a maga kultúra elméletét, amely szerint a kultúra a modernizmusban is a társadalmi rétegződés fokmérője, mivel a kulturális preferenciákat manapság is az egyes osztályok egymástól jól elkülönülő tájékozódási érzéke, ízlésítéletei, fogyasztási szokásai, politikai és üzleti érzéke, egyszóval a habitusai határozzák meg. Jóllehet sokan kritizálják habituselméletének statikus jellegét és a benne rejlő ökonomista redukcionizmus veszélyeit (különösen az anyagi és a kulturális tőke transzferálhatóságának tézisé)¹¹, Bourdieu kultúraelméletének igazi érdeme az, hogy rávilágított a kultúra demokratizálódásának

⁹ Georg Simmel: *Der Konflikt der modernen Kultur*. Dunckler-Humboldt, München – Leipzig, 1918.

¹⁰ Vö. Herman Bausinger: *Volkskultur in der technischen Welt*. Campus Verlag, Frankfurt – New York, 1986.

¹¹ Erre vonatkozóan vö. Christine Détrez: *Sociologie de la culture*. Armand Colin, Paris, 2014.

modern kori deficitjeire, és hatalmas empirikus anyagon is bizonyította az elitkultúra elidegenítő jellegét, az elitkultúrára jellemző kulturális szeparatizmus jelenségét. A kultúra fogalmának ez a szűkebb – a magasművészetek művelésére korlátozódó – értelmezése elvileg ellentmondott a tágabb, antropológiai fogalomhasználatnak, az elitizmus szempontjából azonban mégis egybecsengett vele. Megállapíthatjuk tehát, hogy a tömegek elidegenedése a kultúrától éppen a fent említett tudományos és művészeti diskurzusoknak tudható be, magyarul a kultúra elitista felfogásának. A fentiekből érthetővé válik, hogy a kultúra fogalmának hagyományos kidolgozói egységes egészként értelmezik a jelenséget, olyan kompakt rendszerként, amely megfelelő fogódzókkal látja el az embert, segít neki elsajátítani a társadalmi cselekvéshez szükséges erkölcsi és szimbolikus keretrendszereket, megalkotva a világban való tájékozódáshoz szükséges identitást.¹² A globalizáció utóbbi négy-öt évtizedbeli felgyorsulása azonban számos kihívást szegsz szembe a kultúra ilyen megnyugtató fogalmával. A *Cultural Studies* jeles képviselője, Stuart Hall is figyelmeztet arra, hogy a globalizáció korában az identitás is töredezetté vált, az embernek nem csak egy kultúrája van, hanem több kultúrkörből, és a saját kultúrájának különböző, akár egymásnak is ellentmondó szegmenséből származó mintával, gyakorlattal, diskurzussal is azonosulni tud. Vagyis manapság már nehéz, sőt talán téves is lenne egységes kulturális identitásról beszélni. Ahogy Hall fogalmaz: „Az identitás «mozgatható ünnep» lesz: aszerint formálódik és alakul, ahogyan a minket körülvevő kulturális rendszerek reprezentálnak és megszólítanak bennünket. Történetileg és nem biológiaiilag határozható meg. (...) A teljesen egységes, befejezett, biztonságos és összefüggő identitás csak káprázat. Ehelyett a jelentés és a kulturális reprezentáció rendszereinek megsokszorozódása folytán a lehetséges identitások megdöbbentő és tűnékeny sokaságával találjuk szembe magunkat, melyek közül – legalábbis átmenetileg – bármelyikkel azonosulhatunk.”¹³ Ebből azonban még nem következik az, hogy le kellene mondani bizonyos kulturális magatartásformákról vagy, ennek fordítottjaként, hogy fel kellene éleszteni és kizárólagossá kellene tenni egy régebbi kulturális identitást, amelyről úgy véljük, hogy egységes és mindenre kiterjedő volt. Épp

¹² Vö. Jean-Jacques Chalifoux: Culture – unenotionpolémique?, in *Service social* 42/1, 1993, 11-23.

¹³ Stuart Hall: The Question of cultural Identity, in Stuart Hall – David Held – Tony McGrew /eds./: *Modernity and its Futures*. Open University Press, Cambridge, 1992, 273-326.

ellenkezőleg, aktív módon kell viszonyulni a kulturális identitásmódok kifejeződéséhez, tágabb értelemben pedig mindahhoz, amit kulturális örökségnek szoktak nevezni. Olyan dolgokra gondolunk itt, mint például a népzenei elemek vagy bizonyos operarészletek áthangszerelése, régi épületek beemelése a habitációs körforgásba azáltal, hogy új funkcióval ruházzuk fel őket, stb.

A kultúrpolitika azonban még napjainkban is sok helyütt foglya maradt a 19. századi tudományosságnak és elitista kultúrafelfogásnak, aminek az a következménye, hogy deklarált céljaival ellentétesen működik: nemhogy közelebb hozza a szélesebb közönséget „a” kultúrához, hanem állami intézményként éppen hogy eltávolítja az embereket a kulturális praxisoktól. Ez egyrészt abból adódhat, hogy igyekszik kisajátítani magának a kultúra meghatározásának monopóliumát: az egyes szakterületeken alkotói tapasztalattal nem rendelkező, elsősorban a szakma szervezési-gazdasági területén képzett kulturális menedzserek mondják meg, hogy mi számít művészetnek, és mi nem, mi az, ami felkerülhet a kulturális rendezvények palettájára, és mi nem. Ebbéli törekvései gyakran szemben állnak a gyakorló írók, művészek, építészek törekvéseivel, és azt a következményt vonják maguk után, hogy ez utóbbiak egyre inkább visszavonulnak a maguk elefántcsonttornyába.¹⁴ Az embereknek a kultúrától való eltávolodása másrészt pedig abból adódhat, hogy a kultúrpolitika továbbra is élesen fenntartja a tömegkultúra és az elitkultúra ellentétét. Ez az ellentét abból a koncepcióból ered, amely pl. az Adorno és Horkheimer-féle híres kritikai szemléletben is fellelhető, amikor azt írják, hogy az „iparilag” előállított tömegkultúra „a kultúra kibékíthetetlen elemeit, a művészetet és a szórakozást a célnak alárendelve egyetlen hazug képletbe foglalják: a kultúripar totalitásába”.¹⁵ Ebben a szemléletben nem az a kifogásolható, hogy felfedi és elutasítja a profit érdekében létrehozott, sokszorosított és szabványosított alkotásokat, hanem az, hogy készpénznek veszi a magas művészet és a szórakozás ellentétének kibékíthetetlenségét. Mindehhez még az is hozzáadódik, hogy a hiperglobalizáció korában, az internet elterjedésének mai fokán a kultúra

¹⁴ A kultúrpolitika ilyen jellegű következményeire vonatkozóan vö. Vincent Dubois: *Politique culturelle: le succès d’une catégorie floue*, in Martine Kaluszinski – Sophie Wahnich (dir.): *L’État contre la politique*. L’Harmattan, Paris, 1998, 167-182.

¹⁵ Max Horkheimer – Theodor W. Adorno: *Kultur industrie*, in *Dialektik der Aufklärung*. Querido Verlag, Amsterdam, 1947.

demokratizálódásának soha nem látott lehetőségei jönnek létre. Véleményünk szerint ettől a folyamattól a kulturális intézmények nem tekinthetnek és nem is zárkozhatnak el. Vagyis a kulturális intézmények nem állhatnak a kultúra demokratizálásának útjába azért, hogy fenntartsák a kultúra definíciójának 19. századból örökölt exkluzivista módját.

Az elitista kultúrafelfogás másik tévedése abban érhető tetten, hogy a kultúrát statikusként mutatja be, mint ami olyan artefaktumokat hoz létre, amelyek megalkotásuk után egyszer s mindenkorra adottak és változtathatatlanok, s mint ilyeneket kell őket megőrizni. Ez ellentmond nemcsak a művelés római eszményének, hanem a kulturális gyakorlatok természetének is. A kultúra minimális definíciójába tehát bele kell foglalnunk azt az aspektusát is, hogy történetileg változik, mivel aktív, alkotó munka terméke. Magához a múlthoz való viszonyt is folyamatosan újra kell alkotni, újra kell értékelni a jelenbeli történések fényében. Ezzel a történeti változással pedig szorosan összefügg a kultúra többdimenziós jellege is, amely abban érhető tetten, hogy egy adott korban egymás mellett létezik a domináns, a marginális és az épp kialakulófélben levő kultúra számos megnyilvánulása.

Az ideologikus kultúrpolitikák mindig is abban érdekeltek, hogy kizáró módon határozzák meg a kultúra fogalmát, és csakis az általuk dominánsnak ítélt kultúrát támogassák. Az államszocializmus kultúrpolitikái, akár a teljes ideológiai elnyomás jegyében (Romániában), akár az ideológiai pragmatizmus jegyében (Magyarországon) tevékenykedtek, de mindenképpen létrehozták a kultúrpolitika centralizálására szolgáló intézményrendszereiket, amelyek azonban a deklaráció szintjén a kultúrának a széles tömegekhez való eljuttatását szolgálták, pontosabban az alsó néprétegeknek, az „egyszerű dolgozó népnek” a kultúrához való hozzáférését voltak hivatottak biztosítani. Ezekben a típusú kultúrpolitikákban a kultúra óhatatlanul mellékes szerepet kapott: nem önmagában vett célként gondolták el, hanem csupán olyan eszközként, amely a nemzetnek, a dolgozó népnek, stb. az ideológiai nevelését szolgálja. A kelet-európai államszocializmus kultúrpolitikái általában elutasították és revizionista eszmének minősítették a kultúra önállóságának gondolatát, ugyanakkor engedélyeztek egy sor olyan kulturális tevékenységet

és rendezvényt, amelyek ideológiailag semlegesnek vélt műfajokat érintettek, vagy amelyeket népi eredetűnek ítélték.¹⁶ Azonban ezekben a kultúrpolitikákban mindvégig a párt gyakorolta a kultúra fölött a cenzurális hatalmat, jóllehet sok helyütt igyekezett elkerülni (vagy legalábbis elkendőzni) a közvetlen operatív beavatkozást.¹⁷ Vagyis ezek a kultúrpolitikák elnyomták, túrték vagy tiltották a kultúrának azokat a megnyilvánulásait, amelyek a szemükben ideológiailag veszélyesnek vagy marginálisnak minősültek, esetleg ideológiai vakságukból kifolyólag egyáltalán nem is érzékelték az új kulturális megnyilvánulásokat és gyakorlatokat.

Ezzel szemben jelen kulturális stratégiában igyekszünk eltávolodni a kultúra ilyen ideologikus felfogásától, és a kultúrát olyan társadalmi szintű észlelési, gondolkodási és cselekvési keretrendszerként értelmezzük, amely egy adott korban meghatározza a közösségi kapcsolatokat és a létrehozott alkotások minőségét, ugyanakkor mindig változik, módosul, mivel csak történeti formákban létezik. Éppen ezért a kultúrát nem olyasmiként gondoljuk el, ami eleve adott, hanem amit keresni kell. Ugyanakkor minden, ami közösségi, pusztán ebbéli jellegéből kifolyólag még nem válik a kultúra részévé, mert értelmezésünkben csak az minősül kultúrának, ami hozzáad valamit az ember és a közösség önmagáról alkotott képéhez. A kultúra fogalma tehát az ember tág értelemben vett alkotó megnyilvánulásainak az együttesét jelöli, amely csak attól kezdve minősül ilyennek, ha bekerül a közösségi körforgásba. Ugyanez érvényes a kulturális „tradíciók” továbbvitelének módjára is: a hagyományok is csak úgy képesek fennmaradni, ha megélt tapasztalatként képezik a jelen részét. Ennek az útja pedig nem az, hogy piedesztálra állítjuk, érinthetetlen muzeális tárgyként vagy műemlékként kezelve az alkotásait, hanem az, hogy megpróbálunk párbeszédet kezdeményezni velük. Mint ahogy az is természetes, hogy maguk a kulturális tradíciók sem egy töretlen és változatlan folyamat részesei, hanem folytonosságokkal és törésekkel fémjelzett történés résztvevői, amelyeknek bizonyos korokban fontos szerep jut, másokban pedig a háttérbe szorulhatnak.

¹⁶ T. Kiss. Tamás: Fordulatok és folyamatok. fejezetek a magyarországi kormányok kultúrpolitikáiról 1867-2000. Új Mandátum, Budapest, 2002.

¹⁷ Eörsi László: Ideológiai pragmatizmus és (ön)cenzúra. A három „T” kultúrpolitikája, a *Világosság* folyóiratban 2008/11-12, 73-96.

A kultúra „alkotó” jellege azonban nem csupán a hagyományos értelemben vett „alkotók”, vagyis a művészek oldaláról értendő, hanem a közönség oldaláról is: felfogásunkban csak ott beszélhetünk élő kultúráról, ahol aktív értelemben vett befogadás is van. A kultúra csak ott él, és – tegyük hozzá – csak ott életképes, ahol az alkotók és a befogadók aktív viszonyban, folyamatos kölcsönhatásban vannak egymással. Ezzel együtt jár az is, hogy a kultúra címzettjeit, vagyis magát a közönséget is többdimenziós fogalomként kell értelmeznünk. A hagyományos kultúrpolitikák általában „a” kultúra közönségéről szoktak beszélni, holott ez már csak a kultúrához való hozzáférés egyenlőtlenségeinek szociológiai tényéből kifolyólag is félrevezető lehet. Ezzel szemben talán hasznosabb lehet a kultúra közönségeiről beszélni, többes számban, és fontolóra venni azt, hogy eltérő közönségeknek is lehet jogos igénye a kultúra különböző formáinak a megélésére (hogy csak egy példával éljünk: a gyermekkultúra ugyanolyan fontossággal bír, mint a felnőtt kultúra, sőt talán kiemelt figyelemmel kell kezelni, mert ebben az életkorban válik megalapozhatóvá a kultúrához való aktív viszonyulás). Ettől kezdve pedig nem csupán a kulturális fogyasztás mennyiségére kell koncentrálni, hanem a befogadás minőségére, egyáltalán hogyanjára is. A kulturális javak „használata” ugyanis nem ugyanazt jelenti, mint az anyagi javaké: esetükben az értelemadás, az értelmezésre tett javaslat befogadásáról is szó van, amelynek figyelembe kell venni nemcsak a valós közönségek általi érzékelhetőségét, hanem a műfaji specifikumait és az egyediségét is. Vagyis, ahogy Jean-Claude Passeron fogalmaz, egy inkluzív és differenciált kultúrpolitikának nem csupán a kulturális termelés és fogyasztás költségeit és hozzáférhetőségét kell figyelembe vennie, azaz nem elegendő, ha kikalkulálja a kultúra „fuvardíját”, hanem tekintettel kell lennie a közönség differenciáltságára, és igyekeznie kell, hogy a kultúra interaktív létmódját figyelembe vevő, új „befogadói paktumokat” hozzon létre a különböző típusú közönségekkel.¹⁸

Összegzésképpen, és Hannah Arendtnek a latin kultúrafogalom kettős értelmére vonatkozó megállapítására visszautalva, azt állíthatjuk, hogy a kultúra megőrzése mindig a művelés módján kell, hogy végbemenjen. Kissé egyszerűsített megfogalmazásban: a kultúra

¹⁸ Jean-Claude Passeron: *Consommation et reception de la culture. La démocratisation des publics*, in Olivier Donnat, Paul Tolila (dir.): *Le(s) public(s) de la culture*. Presses de Science Po, paris, 2003, 361-390.

nem olyasmi, amit oktatni kell, hanem olyasmi, amire rá lehet nevelni a gyermekeket, fiatalokat és felnőtteket. A kultúra fogalmának meghatározása során kitüntetett helyen kezeljük a tág értelemben vett alkotói hozzáállást, a görög értelemben vett *poiesziszt*, illetve a művészet tapasztalatát és gyakorlatát. „Akultúra, írja Hannah Arendt, akkor forog veszélyben, amikor az emberek a világ minden, a jelenben vagy a múltban előállított tárgyát vagy dologát a társadalom életfolyamatát biztosító puszta funkcióként kezelik, mintha ezek csak valamiféle szükséglet kielégítésére szolgálnának, s e funkcionalitás szempontjából szinte lényegtelen, hogy a szóban forgó szükségletek magas- vagy alacsonyrendűek-e”. Itt nem csupán a fogyasztói tömegtársadalom szokványos kritikájával van dolgunk, hiszen ehhez a megállapításhoz még hozzáteszi azt is, hogy a görög-római felfogás szerint a „kultúra” dolgaihoz való viszony voltaképp a szépség és a bölcsesség iránt tanúsított magatartást jelentette, vagyis, hogy a szemükben a „választásra képtelen túlzott kifinomultság, a válogatás nélküli érzékenység minősült barbárságnak”, azaz kulturálatlanságnak.¹⁹ Akkor beszélhetünk tehát kultúráról, ha a „kulturálisként” felfogott és akként társadalmazott gyakorlatok során létrehozott „termékeknek” nem csupán csereértékük van, hanem önmagukban is értéknek minősülnek, mert jelentést hoznak létre és olyan értékítéleteket tartalmaznak, amelyek mentén egy adott közösség tagjai egy adott korban eligazodnak a társadalmi világban. Vagyis, Stuart Hall megfogalmazása szerint: „(a) kultúra egyaránt függ a jelentésektől és azoktól a különböző társadalmi csoportokban és osztályokban kialakuló értékektől, amelyek az adott történelmi feltételekre és viszonyokra épülnek, és amelyeken keresztül az osztályok és a csoportok »feldolgozzák« önnön létük jellegzetességeit és reflektálnak azokra; valamint függ a megélt hagyományoktól és gyakorlatoktól is, amelyek megtestesítik és kifejezik ezeket a »kölcsonös jelentéseket«.”²⁰

Ennek a koncepciónak a szellemében dolgoztuk ki a jelen kulturális stratégiát. A kultúra pluralitásának elvét tartottuk szem előtt, a javasolt programok pedig a kultúra partícipatív felfogására alapozva a kulturális értékcserét, értékteremtést, értékmegőrzést, az élményszerűséget és a szórakozást, kapcsolódást széles palettáját vázolják.

¹⁹ Hannah Arendt, *i.m.*

²⁰ Stuart Hall: Cultural Studies: Two Paradigms /1980/, in *Essential Essays. Vol 1. Foundations of Cultural Studies*. Duke University Press, Durham – London, 2019, 47-70.

III. Kommunikatív tervezés

Módszertan

Hargita megye kulturális stratégiájának megújítása és aktualizálása során a kommunikatív tervezés módszertanát követtük. A kommunikatív tervezés, a modern tervezéseméletek egyike, egyének és érdekcsoportjaik közötti kommunikáció, a diskurzusra, a kommunikációs folyamatokra helyezi a hangsúlyt a tervezés folyamatában. Ez a részvételen alapuló tervezés elméletileg jobban megalapozott változata. Két részből áll: participatív tervezés és társadalmi részvétel.

A térségre vonatkozókorábbi kutatások és adatok, azok részletes bibliográfiája megtalálható Hargita megye 2020-ig érvényes kulturális stratégiájában.²¹ A tervezési folyamat során zajló egyeztetések – a kommunikatív tervezési módszer során használt konzultációs eszköz, a tervezési folyamat során szervezett tanácskozások – alapján az látható, hogy az akkori helyzetértékelés széleskörű és pontos, megállapításai érvényesek, a korábbi feladatok továbbra is vállalhatóak, amennyiben megfelelnek a megújított stratégia horizontális elveinek. A horizontális elvek betartásával kialakítható egy olyan rendszer, amely hosszú távon költséghatékony, eredményes és növeli az érintettek elégedettségét. A kommunikatív tervezési mód eredményeképpen, és az ún. „emberközpontú fejlesztések” koncepciót szem előtt tartva a megújított célrendszer konkrét célokat fogalmaz meg.

A kommunikatív tervezés elmélete a Petsy Healey brit településtervező műveiben kerül teljes kifejtésre, az ő megközelítése az angolszász szakirodalomban megkerülhetetlen. A kommunikáció értelmezésének és szükségességének összefüggésében Healey a Jürgen Habermasi kommunikatív cselekvés elméletre alapoz – ez is biztosítja a tervezési módszer általános használatának lehetőségét. A speciális helyzetben alkalmazott legfontosabb eszközünk a fókuszcsoport volt, melyek tervezése és végrehajtása során David Morgan és Richard Krueger *The Focus Group Kit* című hat kötetes kézikönyvét követtük.

²¹Lásd Hargita Megye Kulturális Stratégiája 2013-2020 <http://ccenter.ro/hu/kozerdeku-informaciok/>

Az alkalmazott módszerek:

1. Jövőműhely,
2. Fókuszcsoporthok,
3. Tematikus és irányított tanácskozások az érintettekkel,
4. Tudástranszferre vonatkozó események: szakmai előadások,
5. Tervezőműhelyek,
6. Kérdőív (kétnyelvű online lakossági felmérés),
7. Közvita a munkaanyagról.

A fókuszcsoporthon olyan kvalitatív eljárást értünk, amikor a válaszadók kis csoportjával beszélget egy moderátor a vizsgálat számára érdekes témaköréről. A csoport általában hasonló társadalmi-gazdasági jellemzőkkel rendelkező, előzetesen kiválasztott 8 -15 főből áll, ahol – optimális esetben – a résztvevők tapasztalatai és érzelmei ösztönzően hatnak a másik személyre (csoportdinamika), s reflektorfénybe kerülnek különbségek, különböző érdekek.

Tervezőműhelyen, jövőműhelyen az érintettek számára egy konszenzusalapú ideális jövőképalkotó módszer. amely az adott témakörrel kapcsolatos konkrét elképzelések megfogalmazását segíti. A stratégia alkotás egyik kreatív eszköze, ami a problémák meghatározását és rangsorolását követően, szabad gondolatalkotás során alakít ki helyi kérdésekre megoldást kínáló projektcélokat, komplex feladatrendszereket.

A tervezésben négy célcsoport vett részt:

1. Hargita megye kulturális és művészeti intézményeinek képviselői,
2. Szakpolitikusok és politikai döntéshozók,
3. A kultúra és a művészetek terén aktív szervezetek, intézmények képviselői,
4. A Hargita megyei lakosság.

A számos egyeztetés és a nyílt tervezés megerősített bennünket abban, hogy a kultúra kiemelt jelentőségű a jövőben megyénkben, és hogy megvan az a kezdeményezőkétség, amire a megye kultúrpolitikája támaszkodhat.

A megbeszélések, tervezőműhelyek és fókuszcsoporthos megbeszélések a világjárványra való tekintettel online zajlottak. Az alkalmazott megoldás a Zoom alkalmazás volt. A

tanácskozások tematikai megtervezése és a meghívottakkal való megszervezése a Hargita Megyei Kulturális Központtal való együttműködésben valósult meg.

Az egyeztetéseken megfogalmazott egyéni, egyesületi vagy intézményi javaslatok szintetizáló stratégiai gondolatokként kerültek be a megyei kulturális stratégiába, amely egy kultúrpolitikai prioritásokat megfogalmazó dokumentum, amely segíti mindazon kezdeményezések megvalósulását, amelyet az érintettek és érdekeltek elvárnak vagy tennének, mindezt a megyei közérdek, valamint az aktuális országos, európai kultúrpolitikák és a költségvetési lehetőségek függvényében.

A kommunikatív tervezés két pillérre támaszkodik:

- I. Participatív tervezés: az érintett személyek és intézmények meghívásával térségi, és tematikus, valamint tudástranszfer eseményeket kombinálva, megfelelő eszközválasztással (fókuszcsoporthoz, tervezőműhely, jövőműhely stb.) tartott tanácskozások.
- II. Társadalmi részvétel: a participatív szakaszba meghívottak felkérést kaptak közvetlenül is a részvételre. (kérdőív, közvita). Ezeknek az eszközöknek a nyilvánossá tételével a megye lakossága számára is lehetséges volt a véleménynyilvánítás.

Participatív tervezés

A participatív tervezés, olyan, az érintettek bevonásán alapuló, megtervezett és következetesen felépített tervezési folyamat, amelynek során az érintettek a folyamat korai szakaszától kezdve aktívan részt vesznek az egyes tervezési feladatokban (helyzetértékelés, célok, jövőkép meghatározása, tevékenységek azonosítása stb.), és eközben kommunikálhatják szükségleteiket és javaslataikat úgy, hogy egymás szükségleteit és ötleteit is megismerve konszenzusos célokat vagy megoldásokat azonosíthassanak. A részvételen alapuló tervezésnek eszközei: a facilitált (moderált) műhelymunkák, tervező beszélgetések, egyeztetések sorozata. A folyamat indirekt célja, hogy közös ügyként tudják az érintettek kezelni a környezetüket, ezáltal kialakul a közös felelősség a közös értékek mentén.

A stratégiai tervezésben participatív eszközök alkalmazásával lehetővé vált az intézmények, döntéshozók, szakemberek és a kulturális-, művészeti élet szereplői, beleértve

a vállalkozások számára, hogy részt vehessenek a stratégia kialakításában, hiszen az adott területen aktív személyek a téma legjobb szakértői. A tanácskozásokra összesen 479-en kaptak meghívást, amelyből 296-an aktívan részt vettek és véleményt formáltak. A beszélgetések során elhangzottak a következő kérdéskörök mentén szerveződtek:

- A) milyen módon fogalmazzák meg saját céljaikat, milyen eredményeket éreznek leginkább magukénak;
- B) mennyire tudatos a szereplők viszonya a kultúrafogyasztókhoz, a közönséghez;
- C) mit gondolnak a kultúra finanszírozásáról, az intézményi és területi igazgatási egységek mentén működő különböző fejlesztési logikák összhangjáról;
- D) milyen módon választanak kommunikációs eszközöket és mennyire tudatos ezek használata, hozzáférnek-e professzionális megoldásokhoz;
- E) melyek a legfontosabb szűk keresztmetszetek, amelyek a fejlődést az adott témában akadályozzák;
- F) hogyan jelenik meg számukra a reziliencia kérdése, nemcsak a pandémia összefüggésében;
- G) milyen narratívák vannak az autenticitás, az értékek tekintetében és hogyan különböztetik el egymástól az értéket és a kevésbé értékes megjelenési formákat;
- H) mennyiben van, létezhet autentikus módon térségi vagy megyei identitás, van-e ennek megfelelő beágyazottsága;
- I) hogyan viszonyulnak a szereplők a hagyomány és az innováció, illetve a témakörök közti átjárhatóság kérdésére a legkülönbözőbb területek és ágazatok esetében;
- J) milyen a viszonya vidéki és a városi, magas- és a populáris kulturális értékek között a résztvevők szerint;
- K) milyen sajátos kérdések fogalmazódnak meg a megyében élő román értelmiségi elit részéről.

A participációs események megszervezéseket szakaszra osztható:

Az első ütemben a következő participációs események zajlottak: (témakörönként, kronologikus sorrendben, 15 tanácskozás):

1. a tervezési folyamat belső célrendszerének tisztázása,

2. Schneller János budapesti művészettörténész gyakorlati jó példákat osztott meg a kortárs képzőművészet társadalmiasítási lehetőségeiről,
3. jövőműhely Hargita Megye Tanácsa és kulturális alintézményeinek részvételével,
4. Csík térségi tanácskozás az érintettek bevonásával, a térségre jellemző sajátosságokról,
5. Gyergyó térségi tanácskozás az érintettek bevonásával, a térségre jellemző sajátosságokról,
6. Udvarhely térségi tanácskozás az érintettek bevonásával, a térségre jellemző sajátosságokról,
7. román nyelvű kulturális intézmények, civil szervezetek igényei, észrevételei,
8. népi kultúra, mint Hargita megye kulturális erősségeinek egyike: népi hagyományok megőrzése és továbbörökítése, hasznosítása,
9. Dr. Kiss Tamás szociológus egy korábbi kutatás eredményeiről és módszereiről, a romániai és erdélyi kultúrafogyasztásról tartott előadást,
10. kulturális nevelés: hogyan lehet kultúrafogyasztó ifjúságot nevelni,
11. új programok és kezdeményezések: milyen innovatív kezdeményezések találhatók a megyében,
12. milyen önművelődő csoportok, önszerveződő közösségek működnek a megyében, és milyen lehetőségeik vannak,
13. a kultúra és a turizmus összefüggései: az autenticitás, többnyelvűség, kulturális kínálat, gasztronómiában rejlő lehetőségek, infrastruktúra kérdése,
14. kortárs művészetek és kreatív ipar lehetőségei és kihívásai,
15. intézmények közötti együttműködések megerősítése, kulturális menedzsment, intézményi infrastruktúra fejlesztése, vidéki kulturális élet gondozása, a kultúra gazdaságélénkítő hatása.

Participációs események a második ütemben

Az első participációs kör előzetes eredményeit validálták a tervezők a lakossági kérdőíves felmérés eredményeivel, és megtörtént a célrendszer és identitás, az intézményi-irányítási, valamint költségvetési javaslatok első változatának kidolgozása. Azt követően került sor négy tervezőműhely megszervezésére, amelyeken részt vettek a megye releváns intézményeinek vezetői, meghívást kaptak a kultúra és műveltség termelésében és hozzáférhetővé tételében meghatározó intézmények vezetői is.

A négy tervezőműhely témakörönként, kronologikus sorrendben:

1. Román nyelvű fókuszcsoport: általános kiértékelő és prioritások,
2. Célrendszer és identitás,
3. Szervezeti formák / Intézményi-irányítási kérdések,
4. Költségvetésjavaslatok - finanszírozási oldal

A négy esemény eredményei alapján az előzetes változat jelentős módosításon ment keresztül, ennek köszönhető számos alprogram megjelenése, valamint több más eredmény is, így különösen az alapszolgáltatások és az alapinfrastruktúra kérdése kiemelt jellegének felismerése, valamint a megye területén is túlmutató térségi lehetőségek felvállalása.

A módszer komplex, soklépcsős, és külön erre a tervezési folyamatra megalkotott rendszert képvisel, az eredményekmeg kell feleljenek három további szempontnak is:

- I. Hargita megye fejlesztési irányvonalaként megjelölt „emberközpontú fejlesztések” elvárásainak, melyet 2019 őszén fogalmazott meg a megye vezetése, és meghatározó eleme a gazdasági és vidékfejlesztési stratégiáknak,
- II. a stratégia elméleti keretét adó pluralitás, nyitottság, újszerűség, valamint a bevonás, a részvétel elveinek
- III. az általános közpolitikai céloknak a megye, Románia és az Európai Unió kulturális szakpolitikáinak összefüggésében.

Az EU kulturális szakpolitikája a következő elemeket hangsúlyozza:

1. Szociális dimenzió – a kultúrában és a kulturális sokszínűségben rejlő lehetőségek kiaknázása a társadalmi kohézió és a jólét érdekében

- valamennyi európai polgár kulturális alkotóképességének előmozdítása a kulturális tevékenységek széles körének elérhetővé tétele és aktív szerepvállalási lehetőségek biztosítása révén,
 - a kulturális és kreatív ágazatokban tevékenykedő szakemberek mobilitásának ösztönzése és a mobilitás akadályainak felszámolása,
 - az európai kulturális örökség közös erőforrásként való védelme és népszerűsítése, közös történelmünk és értékeink tudatosítása, valamint a közös európai identitás érzésének megerősítése
2. Gazdasági dimenzió – a kultúrán alapuló kreativitás támogatása az oktatás és az innováció terén, valamint a munkahelyteremtés és a növekedés biztosítás érdekében
- a művészet, a kultúra és a kreatív gondolkodás támogatása a formális és a nem formális oktatás és képzés valamennyi szintjén és az egész életen át tartó tanulás során,
 - kulturális és kreatív ágazatok szempontjából kedvező ökoszisztémák ösztönzése, a finanszírozáshoz és az innovációs kapacitáshoz való hozzáférés elősegítése, valamint a szerzők és alkotók méltányos díjazásának és az ágazatközi együttműködésnek az előmozdítása,
 - a kulturális és kreatív ágazatok által megkívánt készségek – köztük a digitális, a vállalkozói, a hagyományos és a speciális készségek – előmozdítása.

A stratégia, bár a helyi sajátosságok és a regionális szereplők részvételi tevékenysége alapján került kidolgozásra, ezzel a két kiemelt EU-s stratégiai céllal összhangban van.

További szempontok, melyek megfelelnek az EU kulturális cselekvési programjának:

1. digitalizáció előmozdítása,
2. EU-n belüli nemzetköziesítés,
3. örökségvédelmi szempontok erősítése,
4. részvételen alapuló kommunikatív tervezés és megvalósítás.

Románia jelenlegi kulturális és örökségvédelmi stratégiája 2022-ben lejár, a stratégia az abban foglalt célokkal is jól harmonizál, különösen az alábbi célok mentén:

1. fenntarthatóság és hasznosítás,
2. kreatív gazdaság erősítése,

3. kulturális sokszínűség megjelenítése.

Társadalmi részvétel

A társadalmi részvétel biztosítása kiemelten fontos minden stratégiai tervezés esetén. A megyei kulturális stratégia összefüggésében azért volt lényeges a részvétel biztosítása, mert a korábbiakban ilyen jellegű egyeztetésre nem került sor – sem megyei, sem térségi összefüggésben.

Kérdőíves felmérés a tervezési szakaszban

A lakosság elvárásainak felmérése kényelvű online kérdőívvel történt (Google Forms), melyet facebook hirdetéssel sikerült több érintetthez eljuttatni.

A kérdőívre adott válaszok fontosabb eredményei:

1. Kíváncsiak voltunk rá, hogy mennyire jellemző az aktív viszony a kultúrához. Hipotézisünk szerint a kultúra Hargita megyében nem passzív-befogadói, hanem aktív, autonóm, egyéni és közösségi szinten egyaránt. Ezért rákérdeztünk, hogy „Az alábbiak közül melyik tevékenységeket próbálta, vagy gyakorolja most is?”. 20% fölötti értékeket értek el az alábbiak:

- a. Írás, költészet
- b. Kézművesség
- c. Tánc

de 15% fölött voltak az alábbiak is:

- d. Színjátás
- e. Éneklés
- f. Hangszeres játék
- g. Gasztronómia
- h. Fotózás

2. A válaszok elemzése szempontjából fontos információ, hogy a kitöltők mennyire aktívak: „Milyen gyakran vett részt kulturális eseményeken?”. A leggyakoribb válaszok:

- a. Néptánc: sokan hetente vesznek részt, vagy havonta
- b. Színház, koncert: jellemzően havonta, vagy ritkábban

3. A befogadó jellegű kultúrafogyasztás tekintetében is megfogalmaztunk kérdést: „Milyen kulturális eseményeken vett eddig részt több, mint egyszer?”, az alábbi eredményekkel:
 - a. 75% fölötti értéket ért el a múzeum, a színház és a városnapok
 - b. 70-75% között szerepel a búcsú, a néptáncelőadások és a falunapok
 - c. 20% fölötti a kreatív műhelyekben és alkotótáborokban résztvevők aránya
4. Egy átfogó kép kialakításához, nemcsak a fogyasztók múltbeli szokását kell ismernünk, hanem az elvárásaikat is „Milyen kulturális eseményeken venne részt szívesen?”, ebben az összefüggésben azt találtuk, hogy
 - a. 50% fölött vannak az alábbiak:
 - i. Színház
 - ii. Mozi (ez új, népszerű elem)
 - iii. Fotókiállítás
 - iv. Néptánc előadás
 - v. Városnapok
 - vi. Gasztrofesztiválok (ez új, népszerű elem);
 - b. fontos hangsúlyozni, hogy a válaszadók új elemekre kíváncsiak, nyitottak: hangverseny, bábszínház, művészeti fesztiválok egyaránt megjelennek, magasabb értékkel, mint korábban.
5. Festmény, szobor, könyv, művészeti album: itt a legfontosabb a könyv, a szobor és a kép elenyésző jelentőségű. Ugyanakkor a kitöltők több, mint fele havonta vásárol könyvet.
6. Havonta vagy évente vásárolnak a válaszadók színházjegyet, vagy -bérletet, a koncertek népszerűbbek, mint a néptáncelőadások, többnyire ritkán járnak múzeumba, és a népművészeti, képzőművészeti tárgyak vásárlása sem jellemző.
7. Természetesen nemcsak aktív részvétel és befogadás, valamint fogyasztás van. Közgazdasági szempontból, és a marketing összefüggésében is, beszélni kell a fogyasztók elégedettségéről is. Itt azt kérdeztük, hogy mennyire talál bizonyos hangulatokat, érzéseket, véleményeket tükröző kulcsszavakat jellemzőnek a megye kulturális élete kapcsán: „Milyennek látja Hargita megye kulturális életét? Kérjük jelölje a skálán, hogy mennyire ért egyet!”. A következőket találtuk:

- a. 30% körüli elégedetlen (nem magas színvonalú, nem változatos, nem vonzó, stb.), akik nem elégedettek a választékkal, vagy a tartalommal – azaz van lehetőség új, aktív kultúrafogyasztók bevonására
 - b. A megyei kulturális életet leginkább a hagyományos jelleg határozza meg: ezzel 80% azonosult, és ezzel összhangban a többség szerint nem modern a kulturális életünk (bár aktuális, de nem modern)
 - c. Elvárásokat látunk a kommunikáció és a hozzáférhetőség tekintetében is
 - d. A saját település esetében érzékelhetően negatívabb értékelést kapunk, különösen a vidéki és a csíkszeredai válaszadóktól.
8. Események sikerességének, fontosságának, látványos jellegének és turisztikai vonzerejének értékelésére is kértük a válaszadókat:
- a. Turisztikai szempontból legfontosabbnak tartják:
 - i. Művészeti fesztiválok
 - ii. Egyházi események
 - iii. Kézműves vásárok
 - b. A helyi kis események a legfontosabbak, de nem látványosak, és nem is legsikeresebbek;
 - c. Leglátványosabbak a művészeti fesztiválok a megyében.
9. A válaszadók arra is feleltek, hogy mit érdemes megmutatni a turistáknak, adott esetben új eseményként is: „A kultúra mely ágazata lehetne turisztikai szempontból vonzó a külföldiek számára?” A legfontosabbnak a következőket ítélték:
- a. Gasztronómiai fesztiválok,
 - b. Zenei fesztiválok,
 - c. Népművészeti vásárok,
 - d. Összművészeti fesztiválok.
10. A kulturális turizmus vonatkozásában a válaszadók a következőket üzenik a szervezőknek:
- a. Jobb marketing kell
 - b. Több nyelven kell kommunikálni
 - c. Naprakész információkat kell szolgáltatni
 - d. Gazdagabb kulturális élményekre van szükség.

11. „Melyik megyei kulturális esemény programjain vett részt több, mint egyszer?”

kérdésre adott válaszok vonatkozásában az első helyen nincs megjelölés:

- a. 79% résztvett már a csíksomlyói pünkösdi búcsún,
- b. Kiemelkedő népszerűségnek örvendő rendezvények a következők:
 - i. Ezer Székely Leány Napja
 - ii. Hargitai Megyenapok
 - iii. Hargita Megyei Farsangbúcsúztató
- c. A többi rendezvény részvétel szempontjából kevésbé jelentős, ezek között helyi, kisebb események (egy-egy község rendezvénye), vagy réteg események találhatók, melyek közül kettőt érdemes kiemelni:
 - i. Csíkszeredai Régizene Fesztivál
 - ii. Erdélyi Magyar Hivatásos Táncgyűttesek Találkozója

12. A vidéki településeknek élénk a kulturális élete, de szükség van segítségre ezen a téren is: „A vidéki kulturális élet fellendítését illetően milyen mértékben ért egyet az alábbiakkal?”.

- a. Meglepően magas egyetértés mutatkozik abban, hogy a vidékiek számára biztosítani kell a hozzáférést a városi kulturális szolgáltatásokhoz: közel 90%-os támogatottsága van, 60% teljes mértékben egyetért ezzel
- b. 75% egyetért azzal, hogy szükség van arra, hogy a városokban működő színházak, néptáncgyűttesek falvakon is bemutatókat tartsanak
- c. Arra a kérdésre, hogy: Kinek a feladata a vidéki kulturális élet megszervezése: kevésbé a megyei intézményeknek, és nem is egyértelműen a polgármesteri hivataloknak a feladata: itt feltételezhetjük, hogy a kultúra önszerveződő jellegére tapintanak a válaszadók, illetve a színházak és néptáncgyűttesek feladataként látják.

13. „Hogyan befolyásolta az Ön kultúrafogyasztását az események online térbe való áthelyezése?” kérdésre a válaszadók 90%-a felelt. 60% fölötti az online is kultúrafogyasztók aránya. Ugyanakkor közel 40% nem tud az online eseményekről, vagy nem vesz részt azokon.

14. Az online térbe sikeresen át lehet vinni könyvbemutatót és felolvasóestet, de a színház és egyéb események a többség szerint nem alkalmasak erre – legalábbis a válaszadók tapasztalatai szerint. Azaz nem biztos, hogy nincsenek megfelelő és jól

bevált színházi és múzeumi, pedagógiai megoldások, csak ezek nem hozzáférhetők jelenleg a megyei kínálatban.

15. „Mit jelent az Ön számára a minőségi kultúra? Válasszon legfeljebb 5 lehetőséget.”

- a. komolyzene, néptánc, képzőművészeti kiállítás – 40% fölötti eredménnyel szerepel, azaz elsősorban magas művészetet értenek minőségi kultúra alatt a válaszadók
- b. 30%-ot eléri a könyvbemutató és a fesztiválok is.
- c. A szórakozás, a népdal, a jazz, a könnyűzene 20% fölött szerepel, de nem kimagasló
- d. a műdalokat, a mulatós zenét szinte teljesen kizárják a minőségi kultúra értelmezési köréből

16. A kultúrára büszkéek is lehetünk, így is hozzájárul identitásunk erősítéséhez: „Melyek azok a kulturális értékek, amelyekre ön a legbüszkébb? (épített örökség, búcsú, rendezvények, stb.) Válasszon legfeljebb hármat!”

Sorrendben a legnépszerűbbek:

- a. Csíksomlyói pünkösdi búcsú
- b. Népdal és néptánc örökségünk
- c. Tusványos
- d. Csíkszeredai Régizene Fesztivál
- e. Gyergyószárhegyi Lázár-kastély

17. Kérdés volt a román, a roma és az örmény kultúrára való nyitottság:

- a. A román kultúra megismerését 40%, a roma kultúráét 30% utasítja el, valamivel kisebb arányban nem kíváncsiak az örmény kultúrára a válaszadók. 62% szükségesnek látja olyan rendezvények megszervezését, ahol a székely, a román és a roma kultúra egyszerre megjelenik
- b. A kultúra élő, aktív, részvételi jellege erős szempont a válaszadók értékelése szerint. Szükség van, egyértelmű támogatás mellett az alábbiakra:
 - i. Nyitott, közösen használható műtermek
 - ii. Kultúrkocsmák, kávézók
 - iii. Közönséget bevonó rendezvények

- c. Igen magas a támogatottsága annak, hogy olyan rendezvényeket szervezzenek, amely megfelelően van kialakítva a turisták számára is: több, mint 85% támogatja, túlnyomó többségük teljes mértékben egyetért ezekkel

18. Önkénteskedési hajlandóságot vizsgálva kérdés volt, hogy a válaszadók önkénteskednének-e kulturális rendezvényeken: 61% igennel válaszolt, és akár ellentételezés nélkül is hajlandók részt venni a szervezésben.

19. A fiatalok, a gyerekek kulturális oktatását és nevelését a megkérdezettek túlnyomó többsége támogatja, iskolában és iskolán kívül egyaránt. Legfőképpen a népi hagyományokat, de megjelenik a színjátszás és az irodalom is.

A kérdőív 2020. november 12-19. volt hozzáférhető az online nyilvános térben. A vonatkozó facebook hirdetés 33.905 főt ért el, azaz a megye lakosságának 10%-a értesült közvetlenül a konzultáció lehetőségéről. A kérdőív kitöltését 620-an kezdték meg, közülük 437-en fejezték be – valószínűleg nagyobb kitöltésszámot kaptunk volna, ha kevesebb, esetleg egyszerűbb kérdéssel dolgozhatunk.

Összegzésképpen elmondhatjuk, hogy a kérdőívet elsősorban a kultúrában aktív személyek töltötték ki. A válaszokból kiderül, hogy fontosak a néphagyományokon alapuló rendezvények, és hogy a vidéki kulturális életnek kiemelt prioritása van. Az eredményekből az is kiderül, hogy a kultúrafogyasztók nyitottak, kíváncsiak az új eseményekre, és hogy az aktív kultúrafogyasztók nem szakadtak el a kultúrától a világjárvány alatt sem.

A stratégiai terv közvitája

A Hargita megyei kulturális stratégia konzultatív változata 2020. december 12-20. között volt elérhető. A Facebookon keresztül a Hargita2030 oldal segítségével elért 11 847 főt.

A közvita online zajlott, a SurveyMonkey alkalmazás segítségével, közvetlenül emailben megkeresve mindenkit, aki a participatív tervezés valamely eseményére meghívást kapott, három lehetőséget biztosítva a véleményezőknél:

- hozzászólást tartalmazó pdf vagy doc fájl feltöltése hivatalos álláspont közlésére
- részletes hozzászólási lehetőség az űrlapon belül
- rövid értékelés a stratégia egyes érdemi részeire vonatkozóan

Összesen 28 hozzászólás és értékelés érkezett. A válaszadók több mint 2/3-a támogatja a stratégiában javasoltakat. Ugyanakkor a részletes egyéni vagy intézményi hozzászólás vonatkozásában, 16 ponton módosult a stratégia tartalma. A visszajelzések nélkül a konzultációs folyamat nem lett volna sikeres, a stratégia minőségéhez nagy mértékben hozzájárultak mindezek.

IV. Területi elemzés

Kulturális szolgáltatások és tevékenységek térbeli eloszlása

A megyén belül egyes kulturális szolgáltatások viszonylag kiegyensúlyozottan férhetők hozzá, mások azonban polarizáltak. Sok esetben egy-egy térségre jellemző mintát követnek, ezért fontos a kérdés térbeli vizsgálata – a lakosságban sem feltétlen tudatosan valaminek a hiánya, amennyiben a szomszédos községekben sincs jelen az adott szolgáltatás.

A kultúra nem önmagában áll, hanem a közbeszédben, de a fókuszcsoportos megbeszélések szerint is a turizmusra is hatással van: azért jönnek Hargita megyébe egyes turisták, mert vonzó számukra a kulturális értékeinkhez való hozzáférés lehetősége. Ebben az összefüggésben 2020. decemberének elején felmérést végeztünk, melynek alapvető nézőpontja a láthatóság volt:

- Milyen ismereteik vannak a helyieknek?
- Miről tudnak az országos adatbázisok?
- Mit céloznak meg a turisták?

Az elemzés az alábbi adatbázisokat használta:

- <http://ghidulmuzeelor.cimec.ro/>
- <http://www.cultura.ro/sites/default/files/inline-files/LMI-HR.pdf>
- internetes keresés (Google kereső segítségével, a település nevét és eseményekkel kapcsolatos kulcsszavakat használva).

A felmérésben figyelembe vettük azokat az információkat, amelyek a polgármesteri hivataloktól származtak, a stratégia tartalmi pontosításához hozzájárultak azok a polgármesterek, alpolgármesterek, kultúráért felelős előadók, vagy más hivatali dolgozók, akik válaszaikkal segítették a felmérés elvégzését.

A felmérés eredményei elsősorban a területi elemzésben hasznosultak. A különböző intézmények adatbázisaiban szereplő információk gyakran nem mutatnak teljes egyezést a hivatalos információkkal, és adott esetben helyben jól működő kezdeményezésekre nem

talál rá az országos vagy megyei szint. Az ellentmondásos helyzet kiküszöbölése érdekében a hivatalos adatbázisokból és a helyi tudásból(információgyűjtés a megye valamennyi területi igazgatási egységének polgármesteri hivatalától, telefonos megkérdezés) származó adatok közösen kerültek feldolgozásra.

A fókuszcsoporthoz felmérések és az online kérdőív alapján is fontos kérdés, hogy melyek azok a kultúrházak, kultúrotthonok vidéken, amelyek megfelelnek az előadóművészeti produkciók befogadására. Az alapvető szűrőnk itt az volt, hogy az építésügyi szabályok betartásának szigorodása miatt az elmúlt öt évben felújított középületek megfelelnek a tűzvédelmi szabályoknak, azaz biztonságosak, és a felújítások forrása többnyire az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap volt, ahol felszerelésre, színpadtechnikára is fordíthattak forrásokat a pályázók. Ezekben az esetekben feltételezhető, hogy az épületek megfelelnek az elvárásoknak az épület rendeltetésének megfelelően is: vagy ha nem is ez a helyzet, a településen a kultúráért tenni akaró vezetők vannak, akik bizonyára meggyőzhetők arról, hogy kisebb-nagyobb kiegészítő beruházásokkal segítsék elő, hogy az épület alkalmasabb legyen a befogadó intézményi feladatokra. Az elmúlt 5 évben a kultúrházak 40%-a, 73 városi és vidéki kultúrház újult meg. A megye négy municípiuma közül egyik sem rendelkezik modernizált kultúrházzal – a legtöbb, amit tettek, a nagyjavítás volt, de modernizálás nem történt.

Az alábbi adatokat gyűjtöttük a fenti megfontolások alapján:

- múzeumok
- tájházak, időszakos nyitvatartású múzeumok, gyűjtemények (egyházi is)
- emlékházak
- galériák és képtárak
- A és B kategóriába tartozó műemlékek és műemlékegyüttesek
- kultúrházak és azon belül a modernizált kultúrházak
- az adott településre érkező turisták száma (melyik települések vonzzák a turistákat)
- szálláshelyek száma (hol tartja a magántőke a turisztikai vonzerőt kihasználásra érdemesnek)
- színházak
- hivatásos táncgyüttesek

- tánccsoportok (amatőr)
- fúvószenekarok (különösen vidéken jellemző)
- amatőr színjátszók
- online láthatósággal rendelkező, könnyen beazonosítható, nem hagyományos események, rendezvények (tehát nem falunapok, városnapok, egyházi események, vagy évtizedes múlttal rendelkező rendezvénysorozat, hanem újszerűek)

Eredményeink megye szinten a következők:

- múzeumok: 8
- tájházak, időszakos nyitvatartású múzeumok, gyűjtemények (egyházi is): 42
- emlékházak: 18
- képtárak: 8
- műemlékek és műemlékegyüttesek
 - A: 103
 - B: 492
- kultúrházak és azon belül a modernizált kultúrházak
 - összesen: 180
 - modernizált: 73
- az adott településre érkező turisták: 237 ezer
- szálláshelyek száma: 420
- színházak: 3
- hivatásos táncegyüttesek 3
- tánccsoportok (amatőr): 118
- fúvószenekarok: 38
- amatőr színjátszók: 30
- online látható új események: 40

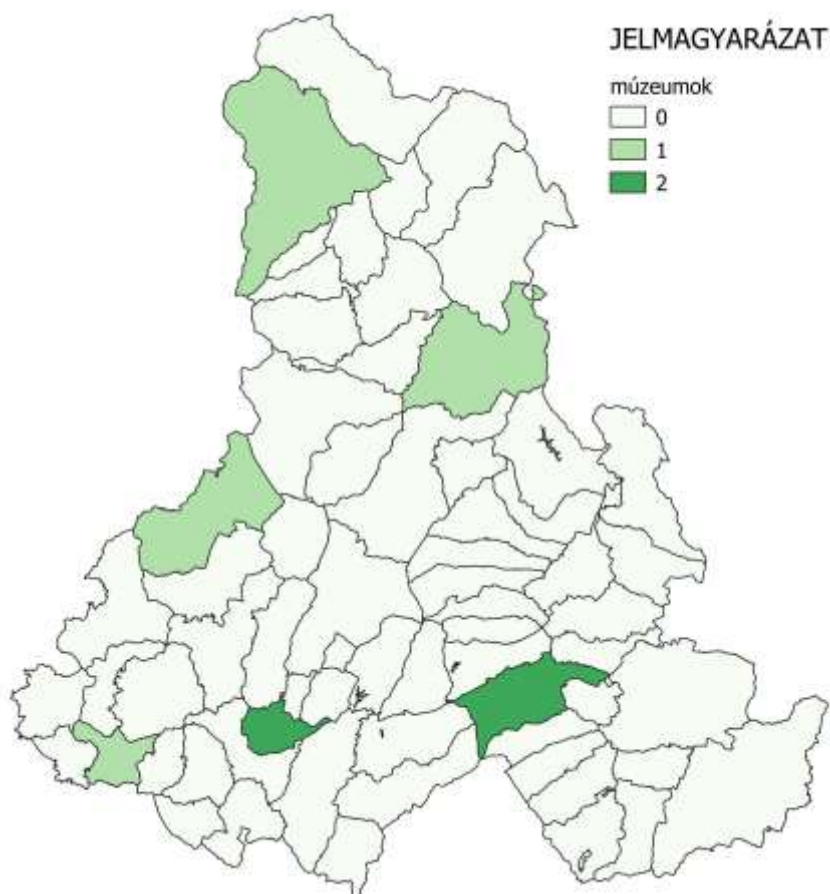
A térképeken az átláthatóság és a jó elemezhetőség érdekében a települések nevét nem tüntettük fel. A területi igazgatási egységek nevét is tartalmazó térképet a IX. Jegyzékek és táblázatok szakaszban találják.

Térkép1.– Hargita megye területi igazgatási egységei

Forrás: © Planificatio 2021

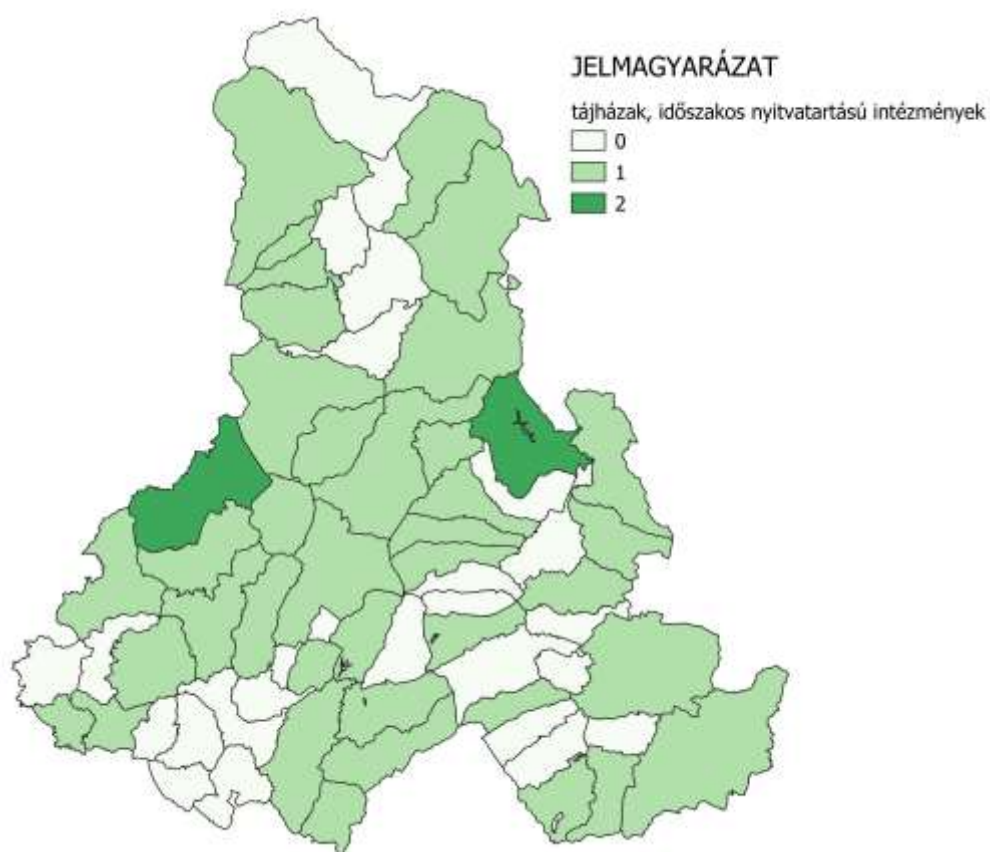
Térkép 2. – Állandó nyitvatartású múzeumok

Forrás: © Planificatio 2020

A fenti ábrán látni lehet, hogy alacsony az állandó nyitvatartási programmal működő múzeumok száma Hargita megyében. Mindemellett fontos megemlíteni, hogy nagyon elenyésző a képtárakkal rendelkező községek száma is, főképp a kultúrotthonok előcsarnoka vagy erre a célra kialakított termek szolgálnak a kiállításokhelyszínéként. Célszerű lenne olyan művészeti tárgyboltok kialakítása, amelyek megélhetést is biztosítanának.

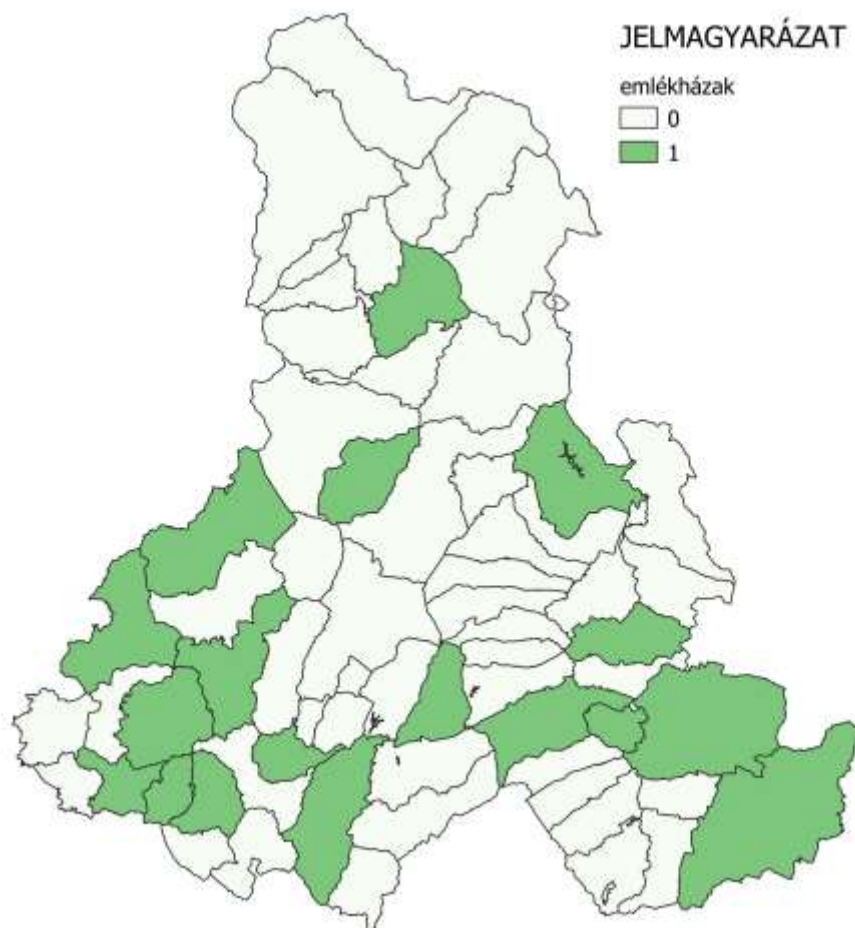
Térkép 3.–Tájházak, időszakos nyitvatartású múzeumok, gyűjtemények

Forrás: © Planificatio 2020

Hargita megye zölddel jelölt részein működik tájház, időszakos nyitvatartású múzeum, gyűjteményekkel. Az említett intézmények kínálata nem folyamatos és nincs szezonhoz igazítva. Jó példaként lehet említeni Csíkszentdomokost és Parajdot, ami útmutatóként szolgálhatna a többi település számára is, főképp, ahol fehér foltok vannak és jelenleg semmilyen élőgyűjteménysincs. Hasonló jellegű kezdeményezéseknek a célja a helyi autenticitással való megismerkedés, ami nyitottságot és közösségi részvételt feltételez.

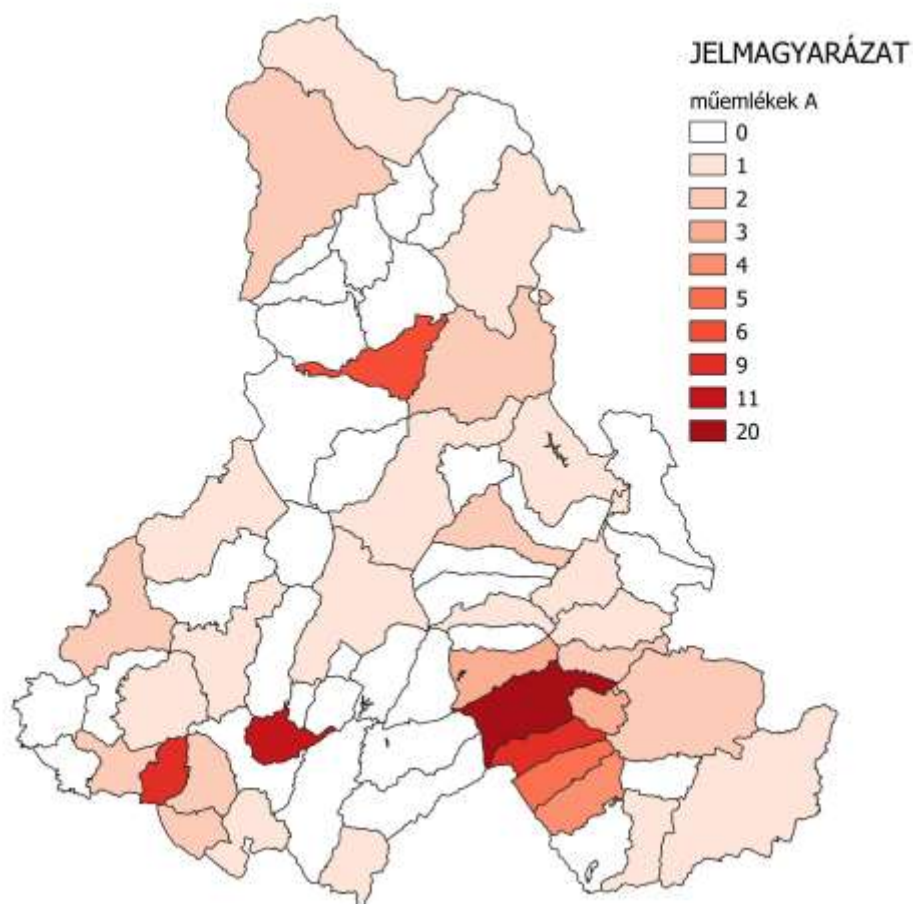
Térkép 4. – Emlékházak

Forrás: © Planificatio 2020

A megye északi részére annyira nem jellemző az emlékházak működtetése, inkább Csíkszereda és Székelyudvarhely környékére jellemző. Az emlékházak működtetésének fontos szerepe van: a helyi identitást erősít és büszkeséggel tölti el a helyi közösséget. Javasolt lenne a meglévő emlékházak élővé tétele, új emlékházak létrehozása.

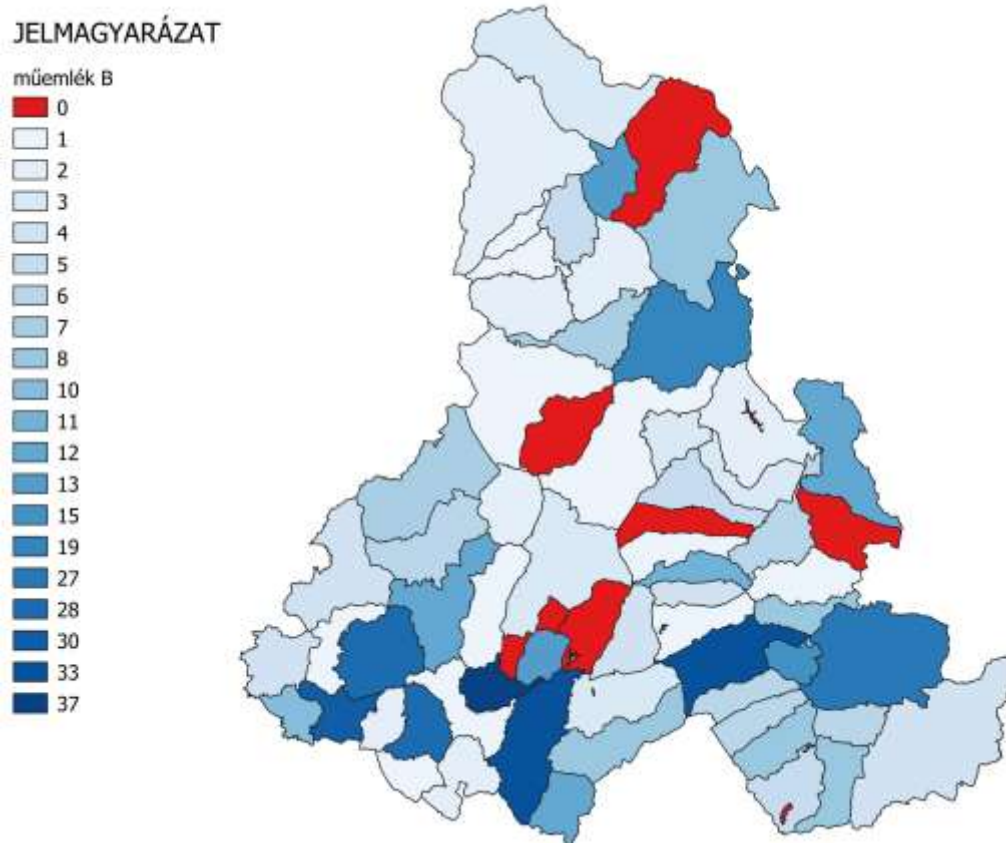
Térkép 5. – Műemlékek és műemlékegyüttesek: A

Forrás: © Planificatio 2020

A fenti térkép a műemlékvédelmi program **A** kategóriás műemlékei és műemlékegyütteseit térképezi fel Hargita megyében, amelyek országos, illetve világ szintű érdekeltséggel rendelkeznek. Látni lehet, hogy melyek azok a települések, ahol sűrűsödés figyelhető meg, pontosabban Székelyderzs(UNESCO világörökség része), Gyergyószárhegy, Csíkszereda és környéke, valamint Székelyudvarhely. Javasolt a műemlékállomány folyamatos bővítése és aktualizálása, a műemlékek felújítása, a műemléképületek turizmusban, oktatásban való kihasználása.

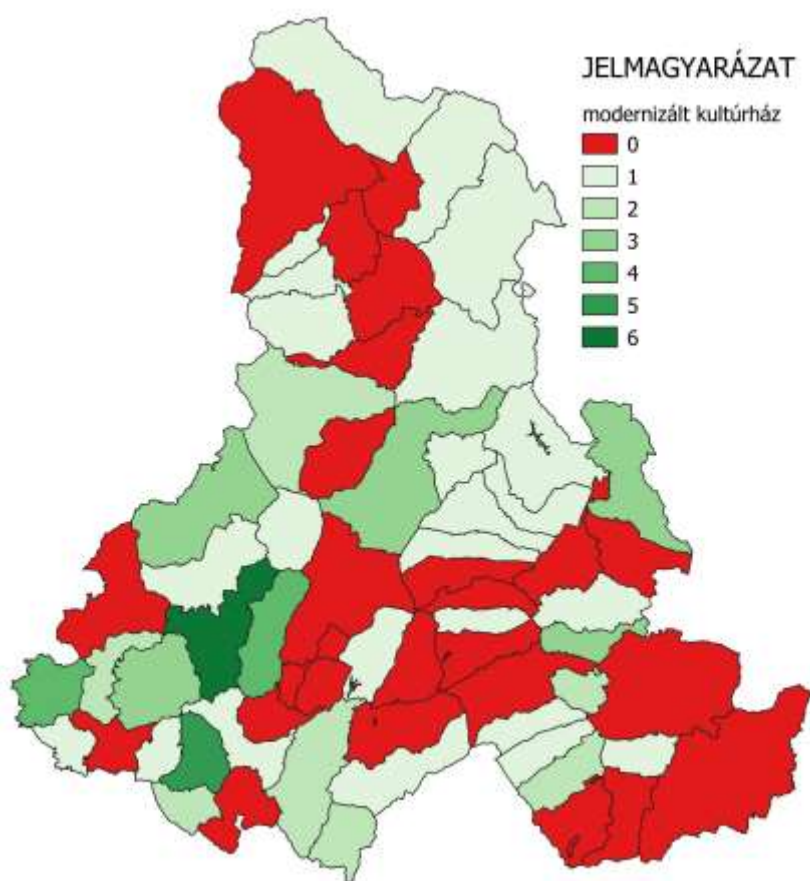
Térkép 6.– Műemlékek és műemlékegyüttesek: B

Forrás: © Planificatio 2020

AB kategóriás műemlékek és műemlékegyüttesek a helyi építészeti örökség részét képezik. Megfigyelhető, hogy hét község kivételével nagyjából mindenhol jelen van, különböző számban. Fontos lenne figyelmet fordítani a valóban védelmet szükségeltető helyi épített örökségekre. Továbbá célszerű lenne a védendő épületek további feltérképezése, illetve a döntéshozó intézmények bevonása, mégpedig a felvilágosítási segítség nyújtásnál: kimondottan erre a célra elkülönített forrásokhoz való hozzáférés lehetővé tétele. Javasolt a műemlék állomány folyamatos aktualizálása, a műemlékek felújítása, a megye további feltérképezése, a műemlék épületek turizmusban, oktatásban való kihasználása, falukép védelmi programok működtetése, a helyi védettség kidolgozása és betartása.

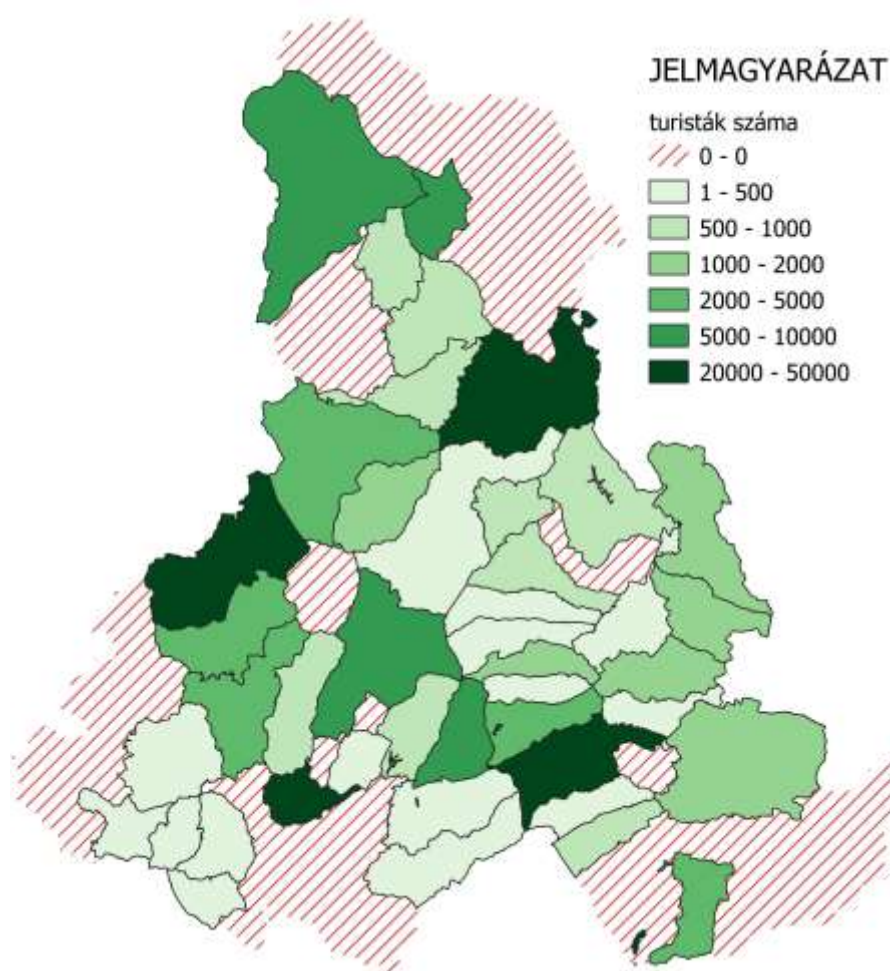
Térkép 7.– Modernizált kultúrházak

Forrás: © Planificatio 2020

Hargita megyében több olyan település látható, amely az elmúlt 5 évben felújította a kultúrházát, viszont bőven akad olyan is közöttük, amelyek nem vittek véghez hasonló jellegű beruházást. Közöttük meg kell említeni a megye municípiumait, ahol szintén nem került sor hasonló jellegű beruházásra a vizsgált időszakban. Az elkövetkező időszak fontos célkitűzéseként kell kezelni a kultúrházak felújítását, modernizálását, multifunkcionálissá tételét, és tűzvédelmi szempontból biztonságossá tételét. A kultúrotthonok a vidéki települések fontos közösségi és kulturális terei, ezért fontos a helyi közösségek számára, hogy aktív és cselekvő közösségek tevékenykedjenek bennük. Javasolt a helyi önművelődő csoportok működésének és különböző rendezvények támogatása.

Térkép 8. – Az adott településre érkező turisták száma

Forrás: © Planificatio 2020

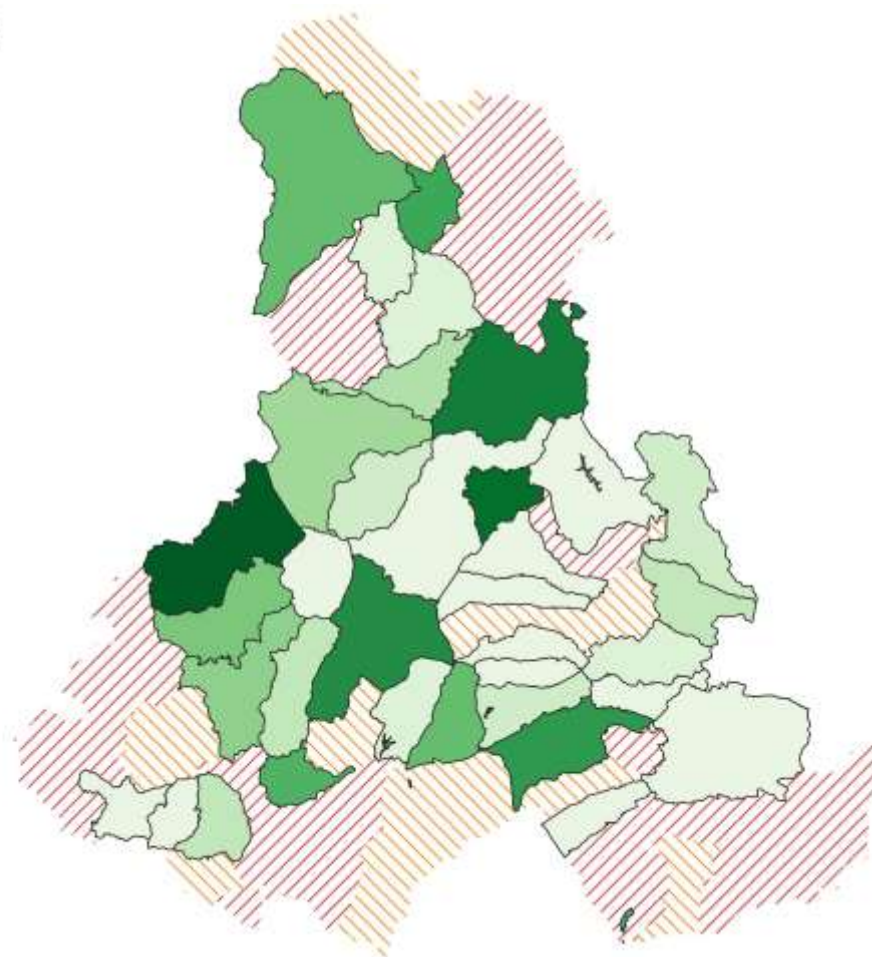
A hivatalos statisztikai adatok szerint Hargita megye periferiáján levő településeknél nulla a hivatalosan bejelentett turisták száma. Azokon a településeken, ahol professzionális ellátás működik, ott bejelentett turisták is vannak, ilyen települések lennének a megye municípiumai, Parajd, Tusnádfürdő és Borszék. Ott van turizmus, ahol eddig is működött, illetve olyan helyeken, ahol évszázados múlttal rendelkező fürdőhelyek léteznek. Az előbbi térképek vizsgálata után le lehet vonni azt a következtetést, hogy Hargita megye turizmusa nem függ össze a tájházakkal, múzeumokkal és A, B kategóriás műemlékekkel. A turisták térbeli elhelyezkedésének tanulmányozása után nem úgy tűnik, hogy a nem az épített örökség miatt látogatnak ide.

Térkép 9.– Szálláshelyek száma

JELMAGYARÁZAT

szálláshelyek

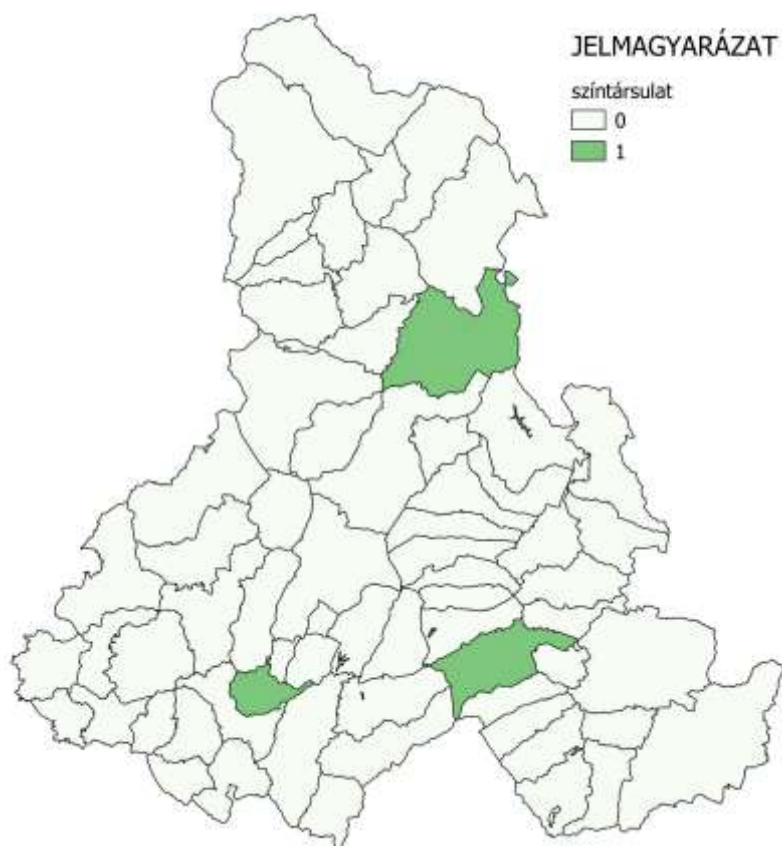
- 0
- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 7
- 8
- 9
- 11
- 13
- 25
- 27
- 29
- 36
- 37
- 41
- 64

Forrás: © Planificatio 2020

A fenti térképen látható, hogy azokon a településeken, ahova turisták látogatnak, ott vannak hivatalosan működő szálláshelyek is. A megye periferiáján levő települések alulteljesítenek a megye közepén levő településekhez viszonyítva. Ami a fejlesztéseket illeti, fontos lenne a magán szektor és a magán tőke bevonása, mozgósítása az értékek javítása érdekében.

Térkép 10. – Színházak

Forrás: © Planificatio 2020

Jelenleg Hargita megyében három municípiumban van működő színház: Gyergyószentmiklóson, Csíkszeredában és Székelyudvarhelyen. Célszerű lenne a működő színházaknak új funkciókat adni a meglévő mellett. Szükséges a színházak támogatása, hogy működhessenek befogadó intézményként is, azaz otthont adhassanak más színházi társulatok előadásainak is, illetve váljanak fesztiválok helyszínévé, és hogy térségi szerepet láthassanak el a színházi nevelésben. Továbbá célszerű lenne a színházak mobilitásának elősegítése: vendégfellépések, előadások szervezése más településeken, vidéki tájoltatás formájában is.

Térkép 11.– Hivatásos táncegyüttesek

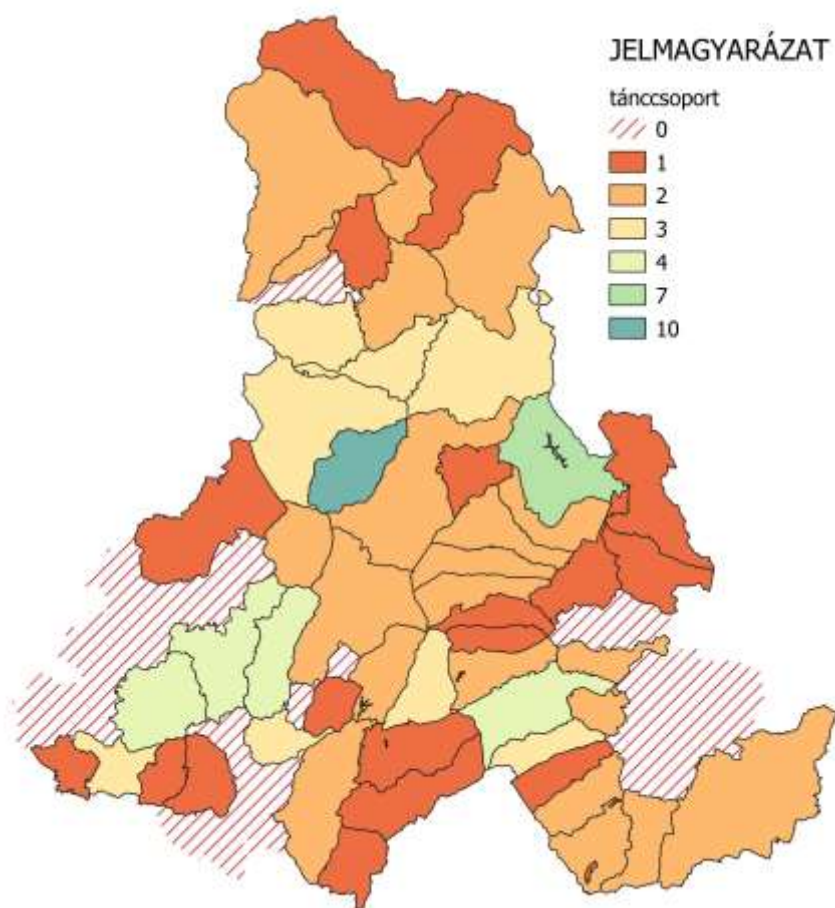
Forrás: © Planificatio 2020

Hargita megyében jelenleg háromhivatásos táncegyüttes van:

- Csíkszeredában,
- Székelyudvarhelyen,
- Maroshévízen.

Stratégiai szempontból fontos, hogy 2030-ig hivatásos táncegyüttes legyen a megye minden municipiumában, és megalakuljon egy professzionális táncegyüttes Gyergyószentmiklóson is, amely a gyergyói térség kulturális életének fontos része lehet. Ebben a kontextusban fontos kiemelni Maroshévíz szerepét, hiszen rá hárul a megye román nyelvű kulturális rendszer ellátása.

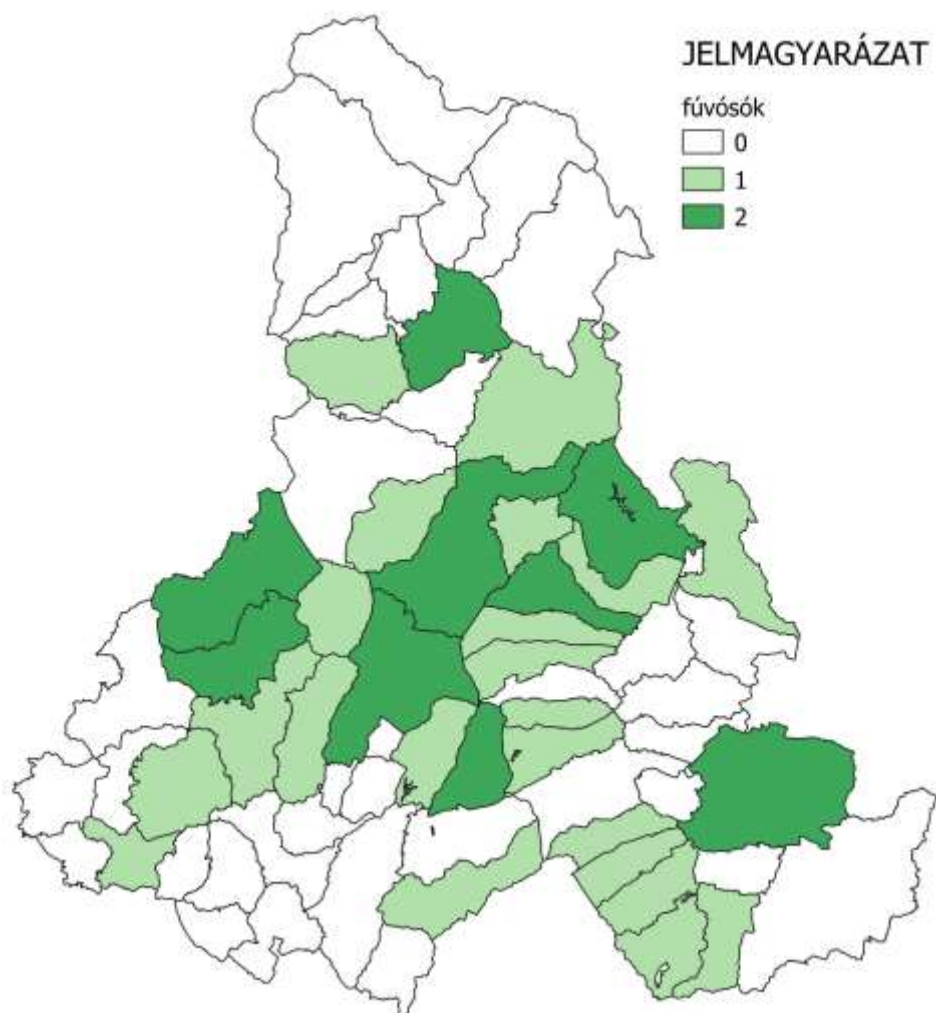
Térkép 12. – Amatőr tánccsoportok

Forrás: © Planificatio 2020

Az amatőr tánccsoportok esetében a fenti térkép egy nagyon pozitív képet mutat a megyéről. A megyében elhelyezkedő közigazgatási egységek nagy részében van amatőr tánccsoport. A municípiumok mellett több olyan község is van a megyében, ahol több, mint négy amatőr tánccsoport tevékenykedik, ilyen például Gyimesközélpok, Gyergyócsomafalva, Csíkszentdomokos, Oroszhegy és Farkaslaka. Ebben az esetben is fontos szerepe van a térségi összefogásnak, hiszen térségenként elég lenne egy hivatásos, professzionális tánctanár, aki a térség községeiben oktatja a táncolni vágyó személyeket. Ebben az ügyben fontos, hogy az egyes tánccsoportok felvegyék a térségközponttal a módszertani kapcsolatot. A helyi tánccsoportok előadásai színessé teszik az egyes térségi rendezvényeket.

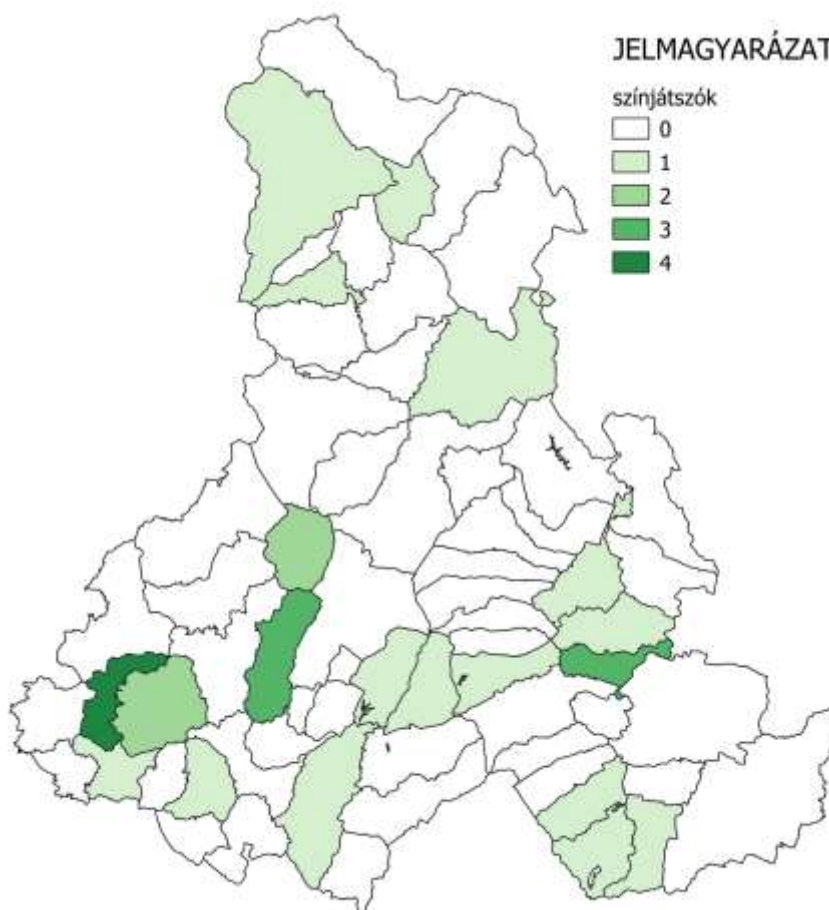
Térkép 13. –Fúvószenekarok

Forrás: © Planificatio 2020

Jelen esetben szintén fennáll az a helyzet, hogy a megye északi, illetve déli periferiája kevésbé fejlett, mint a megye többi része. A fenti térképen látható, hogy a központi részen elhelyezkedő községek esetében jellemzően egy-két fúvószenekar van aktívan jelen a mindennapi életben. Térségi rendezvények szervezésével elő lehet segíteni, hogy a meglévő fúvószenekarok fellépjenek, ezzel emelve a színvonalukon, továbbá térségi fellépésekben is gondolkodva.

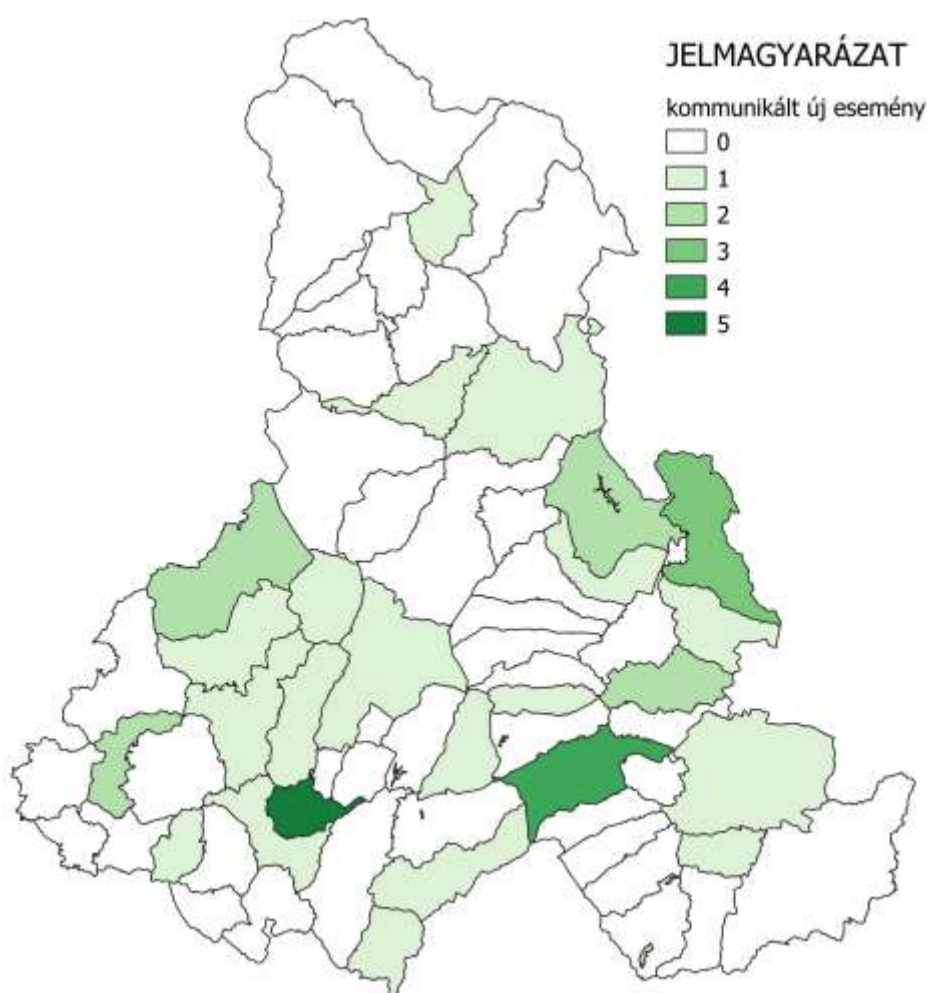
Térkép 14. – Amatőr színjátszók

Forrás: © Planificatio 2020

Az amatőr színjátszó társulások esetében Udvarhely térsége kimagasló, viszont a csíki, illetve a gyergyói térségben is vannak olyan községek, amelyekben színjátszó társulatok működnek. A megyében három olyan község van, ahol 3, vagy több amatőr színjátszó társulat tevékenykedik: Szentábrahám, Oroszhegy, Csíkpálfalva. Fontos, hogy azokon a településeken, ahol jelenleg nincsenek amatőr színjátszók, ott népszerűsítés szükséges. Fesztiválok, rendezvények szervezésével teret lehet engedni a helyi színjátszó társulatoknak, hogy lehetőségük legyen tehetségüket megmutatni. A fesztiváloknak térségi szerepe is van, hiszen az adott térségben fellelhető összes színjátszó társulás egy, vagy több napos rendezvény keretein belül bemutathatja előadását egymásnak és a nagyközönségnek.

Térkép 15.– Online látható új események

Forrás: © Planificatio 2020

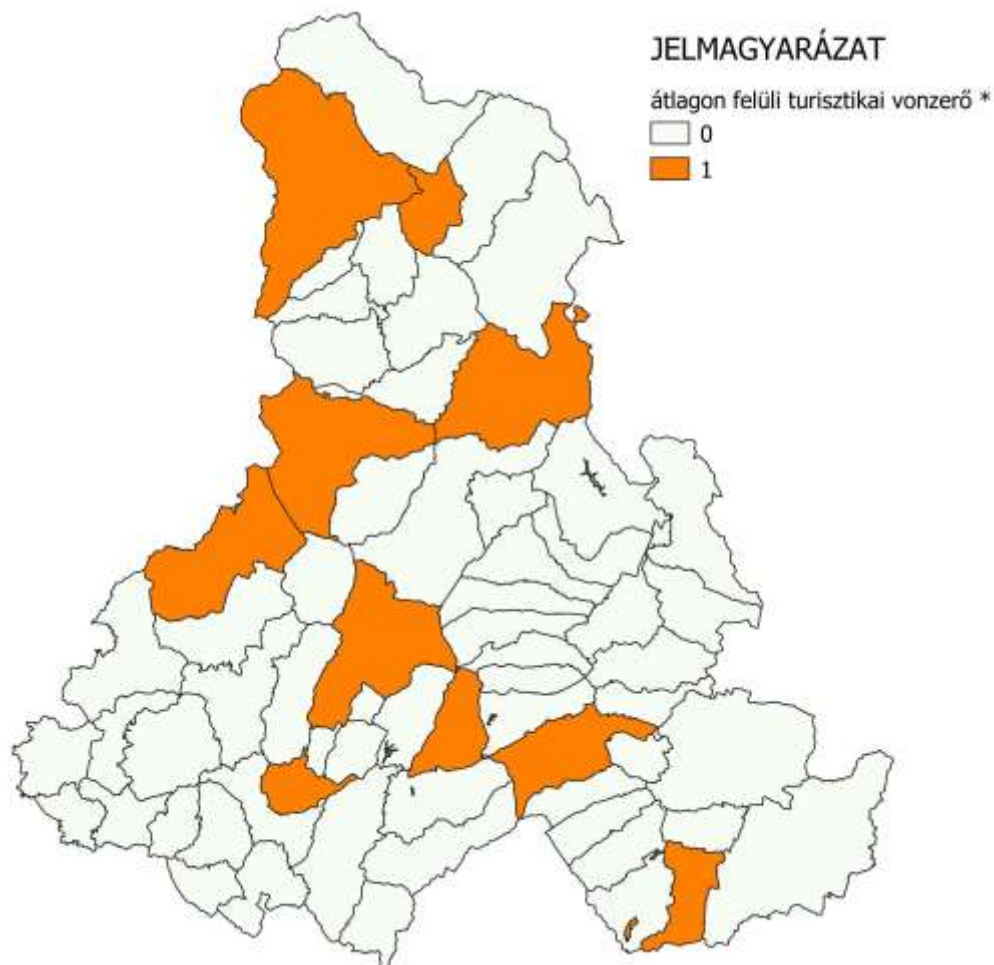
A fenti térképen megfigyelhető, hogy a megye északi, illetve déli periferiáin nagyon kevés, több esetben nulla az olyan jól kommunikált események száma, amely az elmúlt 5 évben került megszervezésre. Az online felületen népszerűsített események inkább a megye központi részére jellemzőek. Ez nem azt jelenti, hogy azokban a zónákban, amelyek fehérrel vannak jelölve, nincs új esemény, sokkal inkább azt, hogy az online térben való népszerűsítése gyenge, vagy alulmaradt. A megyeszékhely, illetve Székelyudvarhely büszkélkedhet több olyan új, sajátos, innovatív rendezvényekkel, amelyek könnyedén megtalálhatók az online térben. A községek esetében Gyimesközéplak a kiemelkedő, három, jól kommunikált új rendezvénnyel. Célszerű a meglévő, innovatív, sajátos rendezvények népszerűsítése az online térben.

Ebben a szakaszban megfogalmazott célokat az alábbiakban összegezzük:

- ✓ Művészeti tárgyboltok kialakítása, amelyek megélhetést is biztosítanak,
- ✓ Tájházak, időszakos nyitvatartási múzeumok kialakítása, közösségépítő céllal,
- ✓ Emlékházak élővé tétele,
- ✓ **A** illetve **B** kategóriás műemlékek és műemlékegyüttesek:
 - Azoknak az épületeknek a feltérképezése, amelyek valóban védelemre szorulnak;
 - Karbantartás és rehabilitáció: Segítségnyújtás a források lehívásában,
 - Népszerűsítése a turizmus fellendítése érdekében, ezen épületek oktatásban való kihasználása
- ✓ Kultúrházak felújítása, modernizálása, multifunkcionálissá tétele, tűzvédelmi szempontból való biztonságossá tétele
- ✓ A magán szektor és a magán tőke bevonása, mozgósítása, turisztikai célból
- ✓ Színházak új szereppel való ellátása:
 - Működhessenek befogadó intézményként is,
 - Térségi szereppel való ellátás,
 - Megfelelő színházi tájolás az események szervezésénél,
- ✓ Hivatásos táncegyüttes minden municipiumban. Professzionális táncegyüttes létesítése Gyergyószentmiklóson; Maroshévíz szerepének megerősítése a teljes megye román kulturális rendszerének ellátásában
- ✓ Térségi összefogás és térségi szerep ellátása:
 - amatőr tánccsoportok esetében,
 - fúvószenekaroknál,
 - klasszikus zenei formációk esetében
 - más csoportok esetén (művészek, kézművesek, írok stb).
- ✓ Amatőr színjátszó csoportok népszerűsítése fesztiválok, rendezvények által,
- ✓ Kulturális események népszerűsítése az online térben.

Települések értékelése a kulturális szolgáltatások szempontjából

Térkép 16. – Megyei átlagon felüli turisztikai vonzerő (min. 3453 turista)

Forrás: © Planificatio 2020

Azt vizsgáltuk, hogy melyek azok a települések ahová a megyei átlagon felüli turista látogat el, a megyei átlag 3453 turistát jelent. Azon települések ahová megyei átlagsot meghaladó turista látogat el, a térképen naracssárgával jelölt települések, a KKI –t szempontjából, kapnak 1 csillagot. Összesen 11 település van a megyében, ahol a látogatók száma eléri vagy meghaladja a megyei átlagot. Ezen a téren a fürdővárosok, a municípiumok, valamint Zetelaka, Parajd, Homoródfürdő (Szentegyháza) és Gyergyóalfalu emelkedik ki a mezőnyből vidéken, valamint Csíkkozmás. Ezek azok a települések, amelyek átlagon felüli turisztika vonzerővel, kiemelkedő kulturális örökséggel, természeti kincssel rendelkeznek, például Zetelaka – Zeteváraljai víztározó/zetelaki gát, ivói vadaspark, Parajd –

sóbánya, Csíkkozmás – Sószezfürdő, Lázárfalva (Csíkkozmás) – Szent-Anna tó. Ezeken a településéken a hivatalos szálláslehetőségek száma is magas. A turizmus adatai jelenleg nem mutatnak összefüggést sem a helyi kulturális aktivitással, sem a műemlékek számával. Az egyetlen összefüggés a szálláshelyek számával mutatkozik, lásd a következő térképet.

A turizmus új célcsoportja a kulturális turizmus:

- vallási,
- néphagyományra alapuló,
- új, magas igényekhez igazított, helyieket is megszólító fesztiválok.

Minden ellátási térségben²² javasolunk

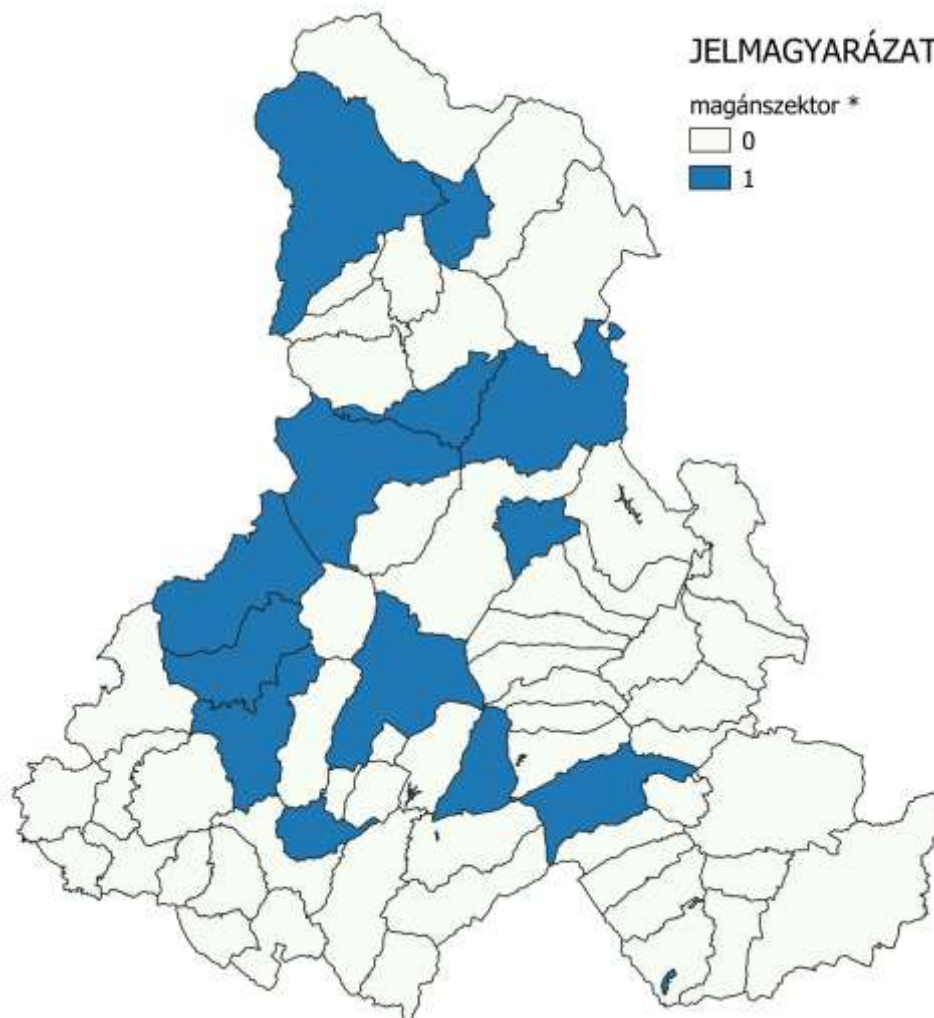
- három néphagyományt bemutató térségi fesztivált,
- egy gasztronómiai eseményt

A megyében pedig az évszakhoz igazodó új fesztiválok (5 új fesztivál) megszervezését javasoljuk: lehetőség szerint legyen összhangban a turisztikai igények szezonálisával, pl. tavasszal egy, nyáron három, ősszel egy olyan új fesztivál, amelyre a turisták megérkeznek megyénkbe, jellemzően hosszú hétvégékhez kötve, vagy szokásos szabadságolási időszakokhoz igazodva:

- táncház (nem táncázás célcsoporttal),
- gasztronómia (hagyományokra és helyi termékekre alapozva),
- kézművességre, népművészetre alapozva
- új, magas igényekhez igazított, helyieket is megszólító összművészeti vagy interdiszciplináris fesztivál.

²² Ellátási térség: lásd: Térkép 22. – Ellátási térségek a megyei fejlesztési tervezés összefüggésében.

Térkép 17. – A megyei átlagnál több szálláshely (min. 6)

Forrás: © Planificatio 2020

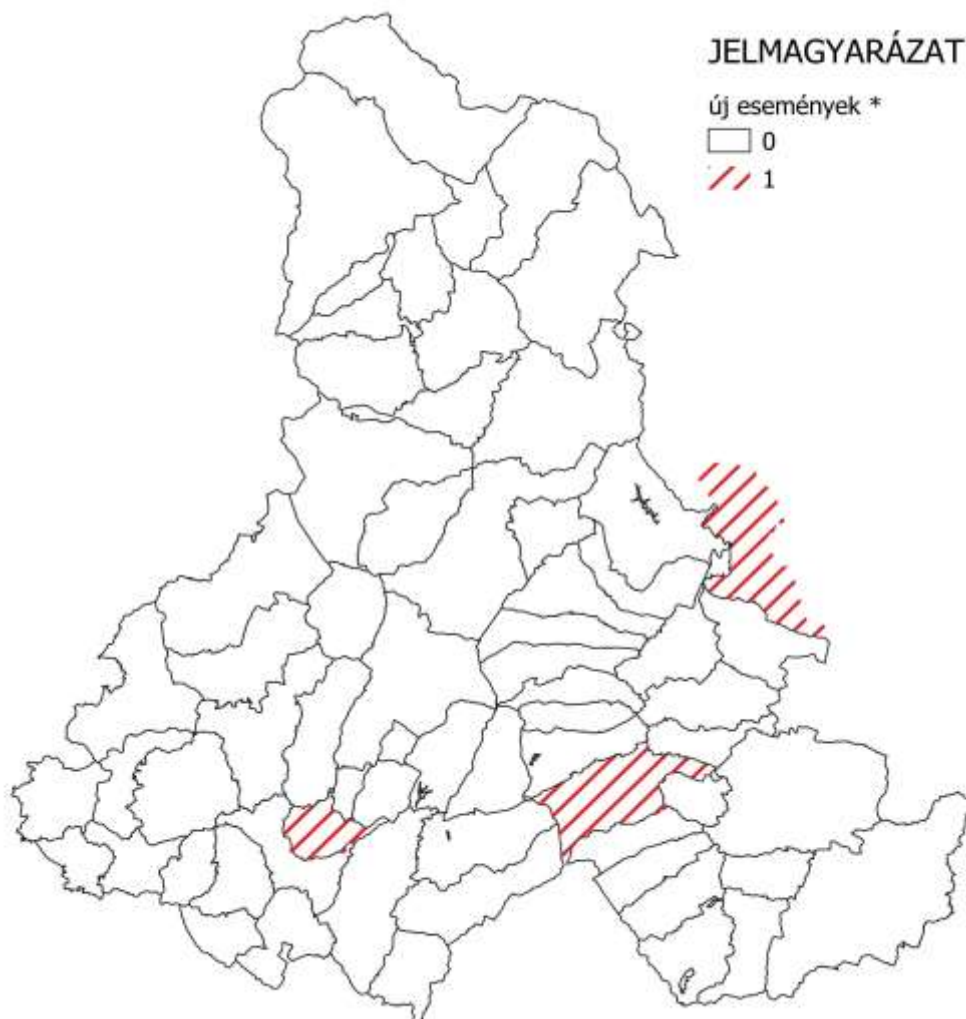
A magánszektor több településen áll készen a turisták fogadására, mint ahány helyen a turisták száma alapján indokolt lenne, tehát rejtőznek még növekedési lehetőségek ezen a téren. Természetesen vannak olyan települések, ahol a közösségi kulturális élményekre vágyó turisták lehetőségekhez jutnának, de ezeken a helyeken jellemzően kevesebb a szálláshely – a jövő tervezés szempontjából ez nem kis kihívást jelent. Ugyanakkor a turisztikai trendek alapján elmondható, hogy a turisták száma nem növekszik jelentősen: új célcsoportokra van szükség. Ilyen új célcsoport a kulturális értékeket szem előtt tartó turisták idevonzása: ehhez azonban tenni kell – a turizmus jelenlegi struktúrája ennek a lehetőségnek a megragadására nem áll készen. Fontos ezért a turisztikai fejlesztéseket úgy előkészíteni, hogy abban az adott térség turisztikai és kulturális szereplői egy asztalhoz

üljenek. A turisták nyilván be-be térnek egy-egy múzeumba, tájházba, meglátogatnak műemlékeket, de ez most igényvezérelt, és igazából nem látjuk a kiszolgáló infrastruktúrát sem. Ez a helyzet a városainkban, de az UNESCO világörökség címmel rendelkező Székelyderzs is. A műemléki státussal járó kellemetlenségekben van része jelenleg a lakosságnak többnyire, nem jellemző a megfelelő hasznosulás. Az identitás része, büszkék vagyunk rá, de a turisták nem férnek megfelelően hozzá.

Azok a településeket, ahol a szálláshelyek száma meghaladja a megyei átlagot, egy csillaggal értékeltük, a KKI- szempontjából, ezek a térképen a kékkel jelzett települések.

A fentiek alapján célként megfogalmazhatjuk, hogy legyen minden községben, városban, municípiumban legalább egy kultúrabarát szálláshelyeket biztosító entitás.

Térkép 18.– Hozzáférhető új események (min. 2)

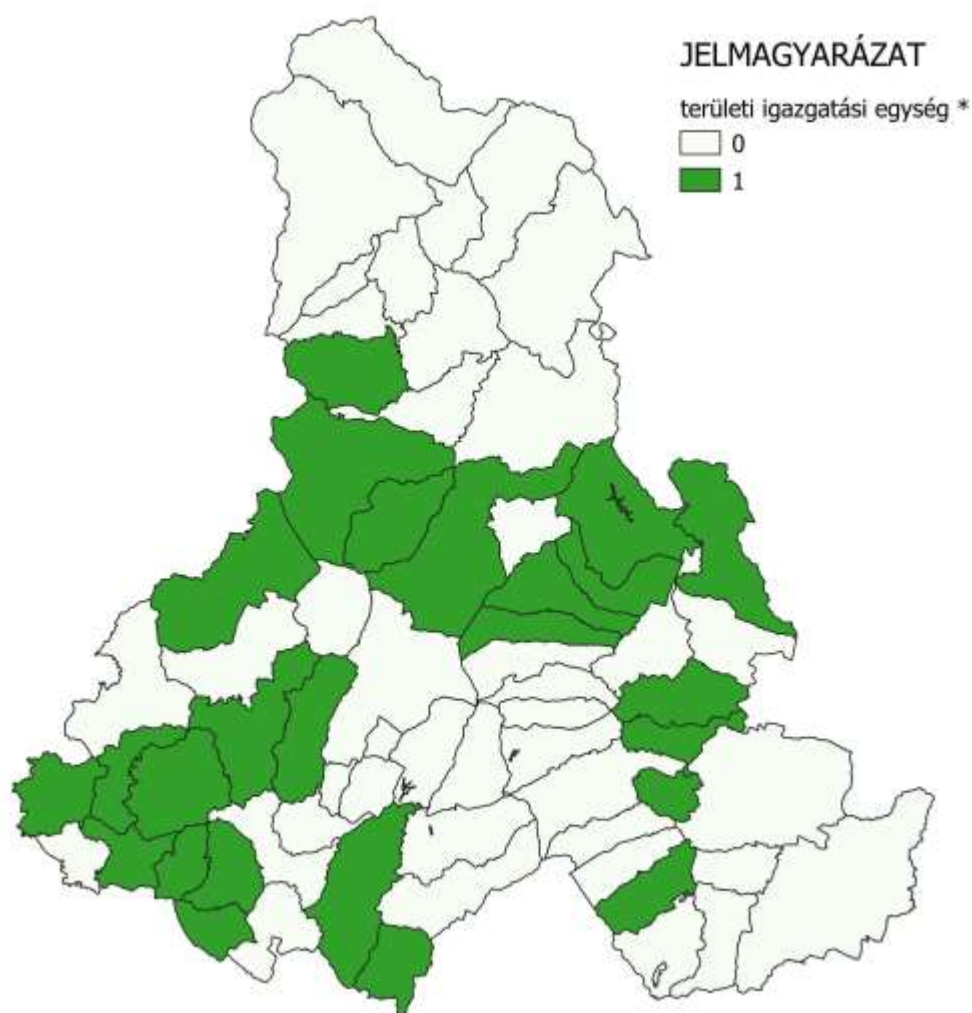
Hozzáférhető új eseménynek, nevezzük azokat a jól marketingelt, megfelelően kommunikált újszerű rendezvényeket, amelyek többnyelven **KOMMUNIKÁLNAK** és a digitális térben is jelen vannak.

Azokat a településeket vizsgáltuk, amelyek rendezvényeinek mediatizálásában használják az online lehetőségeit, és ezáltal kulturális eseményeik több emberhez, több nyelven eljutnak.

Ebben az esetben kimondottan az újszerű rendezvények (tehát nem falunapok, városnapok, egyházi események, vagy évtizedes múlttal rendelkező rendezvénysorozat, hanem újszerűek) online láthatóságára fektettük a hangsúlyt. Csíkszereda, Székelyudvarhely és Gyimesközéppok eseményei könnyen megtalálhatók az interneten. Ez a három település kimagaslik a megyei mezőnyből. A KKI szempontjából ez a három település értékelhető. A legtöbb rendezvény kommunikációja csak arra törekszik, hogy a minimális helyi ismertetés megtörténjen, sok esetben nincs programfüzet, a többnyelvűség egészen véletlenszerű, és így itt van talán a legtöbb tennivaló.

Cél: Legyen minden ellátási térségben legalább három olyan esemény, ami jól kommunikált a megye más részein élők, a belföldi és a külföldi turisták számára egyaránt – helyben és interneten egyaránt.

Térkép 19.– A megyei átlagon felül teljesítő helyi költségvetés (min. 2 közberuházás vagy gyűjtemény)

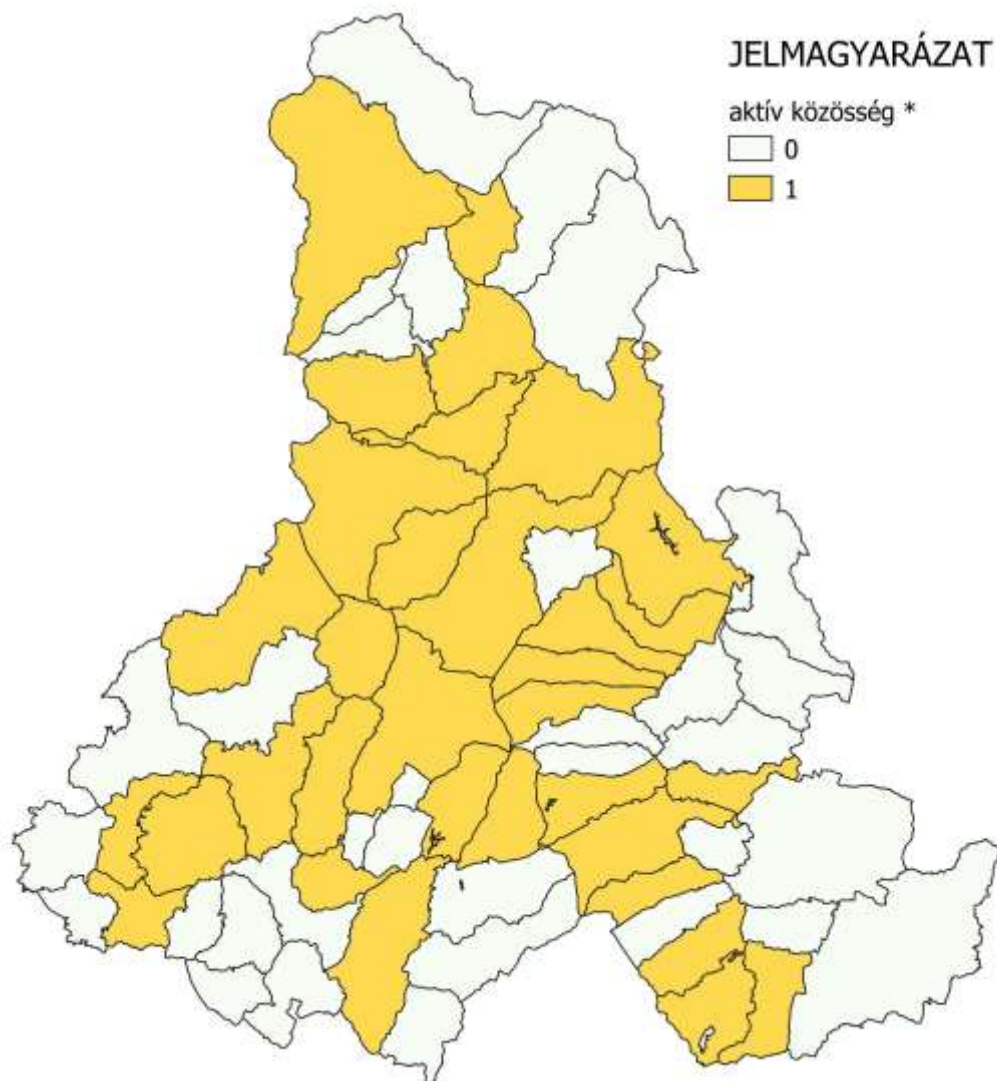

Forrás: © Planificatio 2020

A közsféra szerepvállalását is elemeztük, itt az országban jellemző értékeket, országos átlag összefüggésben vizsgálva, ahelyi költségvetésből a kultúrára szánt összeg nagyságát. Ebben a versenyben a municípiumok nem jeleskednek, vagyis a KKI-t figyelembe véve nem jutott csillag a municípiumoknak ebben a versenyben, mert csak a méretüknek megfelelő ellátást biztosítják, költségvetési szerepvállalásuk nem haladja meg az országban a jellemző értékeket. A térképen megjelölt települések mindegyikén elmondható, hogy a polgármesteri hivatalok nagy hangsúlyt fektetnek a rájuk bízott kulturális infrastruktúra bővítésére és működtetésére. Ezek azok a települések, ahol egyértelmű, hogy a kultúrára már alapoznak – a többi település ehhez kell felzárkózzon.

Cél: Legyen minden községben, városban, municípiumban legalább egy modernizált kultúrház, egy könyvtár, és ellátási térségeként egy olyan kultúrház, ahol az előadóművészeti produkciók színházi és tánc-előadások színvonalasan megtarthatók.

Térkép 20.– Aktív közösség: fúvószenekar, tánccsoportok, színjátszók (min. 3)

Forrás: © Planificatio 2020

Egy közösség nemcsak akkor lehet jó kulturális állapotban, ha sok a turista, vagy modern a kultúrház, esetleg sok a szálláshely: a helyi közösségek szempontjából a legfontosabb, hogy mit tehet, miben vehet részt a helyi lakos, a gyerekeknek van-e lehetőségük a kulturális nevelés legelemibb feltételéhez hozzáférti: vannak-e tánccsoportok, színjátszók, zenészek, más önművelő csoportok, aktivitások. Hargita megyében átlagosan

településenként közel három ilyen öntevékeny, civil csoport működik. A KKI szempontjából a sárgával jelzett települések kapnak csillagot.

Cél: Legyen településenként évente öt közösségi aktivitás, függetlenül a civil csoportok számától.

A fent tárgyalt öt kategóriában az átlagot meghaladó szinten teljesítő településeket egy-egy csillaggal értékeltük, bevezettük a Községi kulturális index fogalmát, azaz KKI-t. Ennek alapján a kulturálisan legjobban ellátott település *****-os lehetne – ilyet azonban nem találtunk. A legjobb helyzetben a **** települések vannak, azaz:

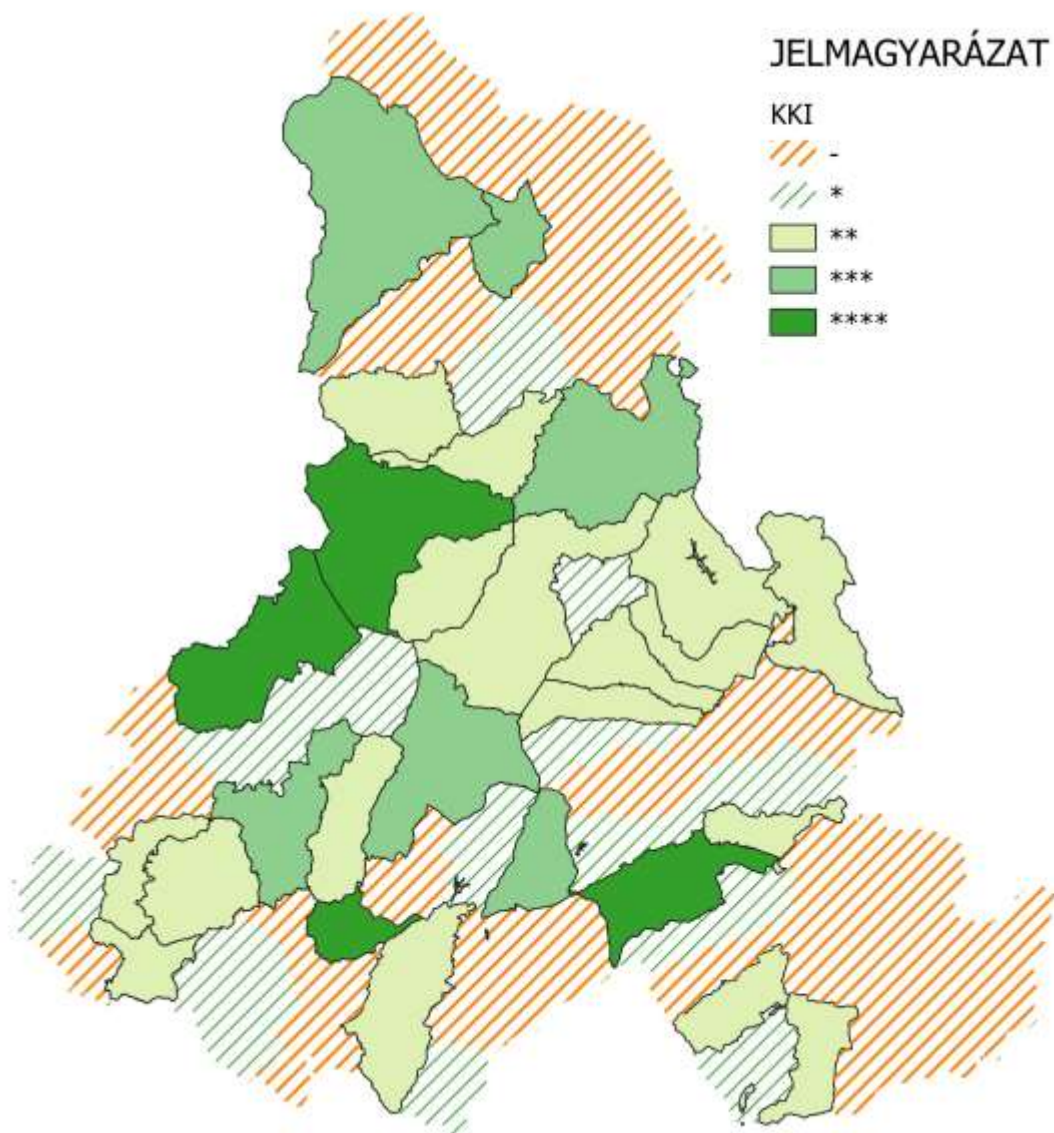
- Székelyudvarhely,
- Csíkszereda,
- Gyergyóalfalu,
- Parajd.

Megjegyezzük, hogy vidéki összefüggésben a *** elérése is nagyon jó teljesítménynek mondható, így kiemelhetők az alábbi települések is:

- Borszék,
- Szentegyháza,
- Farkaslaka,
- Zetelaka.

Fontos cél, hogy ne legyen olyan település, ami nem ér el egy csillagot sem: a 67 területi igazgatási egységből jelenleg 22 olyan van, ahol minden értelemben a megyei átlag alatti értékeket figyelhetünk meg, vagyis nem adható csillag.

Térkép 21.– Községi kulturális index: KKI

Forrás: © Planificatio 2020

Ebben a szakaszban megfogalmazott célokat az alábbiakban összegezzük:

- ✓ Minden ellátási térségben legyen:
 - legalább három kulturális rendezvény, amely turisztikai potenciált jelent és amely jól kommunikált: megfelelően használja a marketing és kommunikációs eszközöket
 - három néphagyományra épülő fesztivál
 - egy gasztronómiai esemény (helyi specialitások népszerűsítése, oktatása stb.).
 - egy megfelelő helyszín, felújított kultúrotthon, ahol az előadóművészeti előadások színvonalasan megtarthatóak
- ✓ Minden községben, városban, municípiumban legyen:
 - legalább egy kultúrabarát szálláshely
 - legalább egy modernizált kultúrház
 - legalább egy könyvtár
- ✓ Minden településen legyen öt közösségi aktivitás évente, függetlenül a civil csoportokszámától.
- ✓ A megyében legyen 5 új fesztivál, amelyek kapcsolódnak, illeszkednek az évszakokhoz.

Kulturális szolgáltatások és megyei térszerkezet

A megyei gazdaságfejlesztési és vidékfejlesztési stratégiákban elvégzett elemzések alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a közfeladatok ellátása területi munkamegosztás révén hatékonyabban és hatásosabban megoldható. Az ott javasolt térszerkezeti rendszer, az ellátási térségek rendszere (lásd:Térkép 22) értelmezésünk szerint a kulturális szolgáltatások esetében is jó alkalmazható, amennyiben a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz, melyek térben nem egyenletesen helyezkednek el, településeken élő, adott esetben más településen, távolabb élő lakosok is hozzá kell férjenek, azaz a kultúrafogyasztásnak sajátos térszerkezete van, aminek szakpolitikai mondanivalója, hogy legalább az adott ellátási térségben hozzá kell férnie a lakosoknak a kulturális javak és szolgáltatások lehető legszélesebb skálájához.

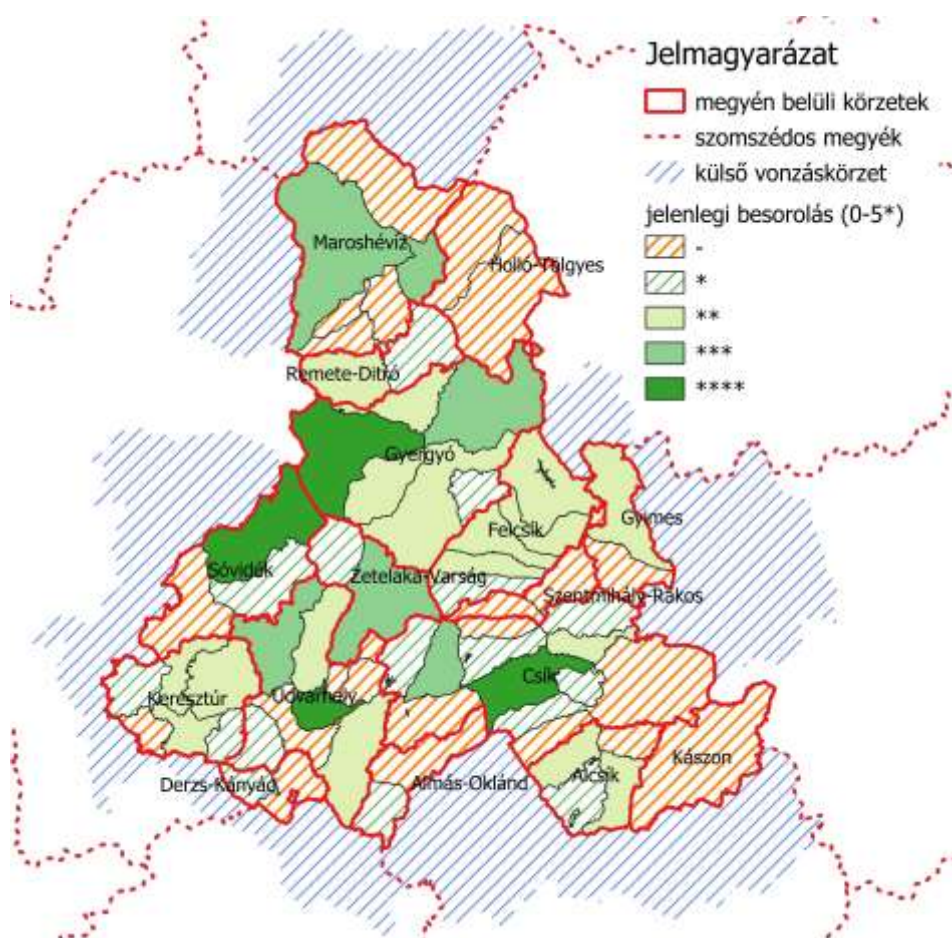
Térkép 22. – Ellátási térségek a megyei fejlesztési tervezés összefüggésében

Forrás: © Planificatio 2020

Módszertani javaslatunk az, hogy ugyanezeket a térségeket a jelen stratégiában vizsgált közösségi kulturális indexszel (KKI) összevetve használjuk, lásdTérkép 23.

Térkép 23. – Ellátási térségek és a közösségi kulturális index, megyén kívüli vonzáskörzetek

Forrás: © Planificatio 2020

Az egyeztetések és a területi elemzés alapján is egyértelmű, hogy vannak olyan, a megye határán túl található települések, amelyek nem, vagy csak részben rendelkeznek megfelelő kulturális ellátással – azaz a megye perifériái így kiemelt, vonzáskörzetet szervező szerephez juthatnak:

- Székelykeresztúr és Sővidék Maros megye felé
- Székelyderzs-Kányád, illetve Almás-Oklánd Brassó és Kovászna megye felé
- Alcsík és Kászón Kovászna megye irányában
- Gyimes integrálhatja a Bákó megyében levő gyimesi csángó településeket
- míg Maroshévíz térsége kiegészülhet Maros és Suceava megyei településekkel egyaránt

Jelenleg a KKI alapján a legerősebb térségünk Gyergyó. Sürgős tennivalók vannak ugyanakkor az alábbi térségekben:

- Kászón

- Csíkrákos-Csíkszentmihály
- Gyergyóholló-Gyergyótölgyes

A KKI javítása érdekében minden térségben arra kell törekedni, hogy egyéni, sajátos akcióterveket dolgozzanak ki a 2022-2030 időszakra, figyelembe véve a lehetőségeket és kihívásokat egyaránt. A helyes logika természetesen az, ha betartjuk a következő lépéseket:

1. Helyi közösség számára szükséges fejlesztések
2. Turisztikai attraktivitás javítása
3. Szálláshelyek kialakítása

A térségekben területi munkamegosztás javasolt, azaz, hogy:

- Legyenek térségi események.
- Legyen térségenként egy kiemelt helyszín, ami befogadó intézményként működhet.
- Biztosítani kell az öntevékeny csoportok, valamint a kulturális nevelés szakmai támogatását – lehetőleg helyi, térségbeli szakember foglalkoztatásával, vagy adott esetben a municípiumokban működő színházak és táncegyüttesek és más szakemberek szakmai segítségével.

V. Cérendszer

Célok és elvek

A stratégia általános célja:

Hargita megyében a kultúrpolitika a továbbiakban stratégiai fontossággal bír, és ennek alapján 2030-ra magas színvonalú és biztonságos, modern kulturális infrastruktúra áll majd rendelkezésre, amely alapként szolgál a megyében élők sokszínű kulturális igényeinek kielégítéséhez, és egyúttal a kulturális turizmus fesztivál-, esemény- és érték-alapú erősítésére is lehetőséget biztosít.

A stratégia részletes céljai:

- I. Minőségi és biztonságosan használható kulturálisalapellátás biztosítása minden térségben
- II. Az egyházi és vallási kultúra értékteremtő szerepének erősítése
- III. Az épített örökség célratörő védelme, a védelem alatt álló épületek számának növelése, az épített örökség megismertetése
- IV. Új kezdeményezések kidolgozása és megvalósítása, elsősorban a kulturális kínálat újszerű bővítése, figyelembe véve a kulturális turizmusban rejlő lehetőségeket is
- V. A kulturális feladatellátástérségi megszervezése, területi munkamegosztás alapján, figyelembe véve a szomszédos megyékben található településeket is mint kulturális vonzáskörzetet
- VI. A helyi, térségi, megyei és adott esetben nemzetközi érdekeltségű események, tevékenységek online kommunikációjának és arculati elemeinek megerősítése, a megye művészeti ismertségének erősítése ösztöndíjprogramok révén
- VII. A múzeumok szakmai szerepének erősítése, mindenekelőtt restaurálási, régészeti és múzeumpedagógiai tevékenységek támogatásával
- VIII. A nem városi lakosság kultúrához való hozzáféréseinek javítása különböző kulturális előadások vidéki bemutatása által.
- IX. A könyvtári hálózatvitalizálása a megyei könyvtár szakmai támogatása, és a megyei szintű állomány-gyarapítási kezdeményezés révén

Horizontális elvek

- A) A kultúra élővé, megélhetővé tétele részvétel révén, hangsúlyosan családbarát módon
- B) Szakmaiságra és művészi igényességre való törekvés
- C) Felhasználói visszajelzések gyűjtése és értékelése
- D) Társadalmi befogadás
- E) Többsnyelvűség
- F) Hatékony kommunikáció, beleértve az érintettek eseményszervezési participációját
- G) Addicionalitás, felhasználói hozzájárulás (pl. önkéntesség, díjfizetés, beleértve az önkéntesek premizálását és bónuszait is, stb.)
- H) Energiahatékonyság és klímabarát megközelítések alkalmazása

A horizontális elvek betartása minden esetben javallott, ugyanakkor a közpénzből való finanszírozás feltételeként lehet rá tekinteni. Pályázati és közbeszerzési eljárásnál ezekre figyelni szükséges.

A váratlan helyzetekre való felkészülés érdekében a 2021-2030 időszakban jellemzően olyan fejlesztések javasoltak, amelyek immateriális javakba történő befektetést jelentenek, illetve digitális eszközökkel is jól hozzáférhetővé tehető. Így a képzés, tudásátadás, nevelés, műemlékek promóciója, stb. vonatkozásban az online, digitális vagy digitalizált anyagok jelentenek prioritást.

1. Kulturális alapellátásbiztosítása program.

A program leírása **Kulturális alapszolgáltatások** és az ehhez szükséges **Kulturális alapinfrastruktúra** tárgyalásából áll.

Kulturális alapszolgáltatások:

- a. művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítás;
- b. a közösségi- és társadalmi részvétel fejlesztése;
- c. az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása;
- d. hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása;
- e. az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása,
- f. a tehetséggondozás- és fejlesztés feltételeinek biztosítás;
- g. kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

Hargita megyében a következő alapszolgáltatások folyamatos működésének biztosításai illetve kialakítása szükséges:

- Állandó nyitvatartású múzeum minden municípiumban, képzőművészeti kiállítótér minden ellátási térségben, beleértve a gyergyószárhegyi szoborparkot is
- Hivatásos néptáncgyűttes minden municípiumban
- Művészeti népiskola térségi kihelyezett képzésekkel, megfelelő székhely Csíkszeredában
- Könyvtár és könyvtári tevékenység minden területi igazgatási egységben
- Megyei napilap, politikai, közéleti, kulturális, egyházi és sport rovatokkal
- Kulturális folyóirat, legalább havi megjelenéssel, nyomtatásban
- Legalább egy modern kultúrház, vagy kulturális-közösségi színtér minden településen, alkalmazottal.
- Évente három megyei szintű, nemzetközi érdekelttségű esemény (pl.: Csíkszeredai Régizene Fesztivál, nemzetközi keresztény zenei fesztivál(pl. Feltöltő Keresztény Zenefesztivál)

- Évente egy municípiumi szintű, megyei vagy regionális érdekeltségű esemény (nem ide tartoznak a búcsúk és városnapok)
- Színházi szolgáltatások hozzáférése, legalább nyolc bemutató évente minden municípiumban
- A három megyei szintű kulturális és művészeti intézmény tevékenységének folytatása
- Megyei kulturális portál
- Az alapszolgáltatások körének és volumenének bővítésére vonatkozó elemzések, piackutatás és döntéshozatal

Kulturális alapinfrastruktúra

A stratégiai tervezésben alkalmazott társadalmasítás során a művészeti oktatás, művészeti és kulturális nevelés, továbbá a településeken található kulturális-közösségi színterek esetében körvonalazódott az infrastruktúra problémája, ezért ehhez a két problémakörhöz csoportosíthatók a javaslatok.

A programon belül célszerű az alábbi alprogramok megvalósítása:

1.1 Művészeti iskolák eszközellátása: művészeti iskolák és a művészeti népiskola eszközbeszerzései, beleértve a hangszereket, képzőművészeti oktatásban használt kellékeket, az audiovizuális, hangzó és filmművészeti anyagok készítéséhez szükséges infrastruktúrát.

1.2 Tartalom- és humánerőforrás fejlesztés a művészeti tárgyak oktatásához: speciális tankönyv és audio-vizuális anyag a művészeti tárgyak oktatásához, beleértve a tanárok szakmai továbbképzését is, figyelembe véve a térségi sajátosságokat is.

1.3 Közösségi nevelés az iskolában és iskolán kívül: kulturális örökség, helytörténet, művészetek stb. oktatása, a tanintézmények és a területileg illetékes megyei kulturális és művészeti intézmények együttműködésében, beleértve kiadványok szerkesztését is. (Online eszközöket is beleértve)

1.4 Kézművesség a szakoktatásban: a kézműves mesterségekre vonatkozó speciális szakképzési résztananyagokhoz szükséges beruházás és eszközbeszerzés, tartalmak fejlesztése a Tanfelügyelőség, a szakmai szervezetek és a szakiskolák

együttműködésével, hogy megfelelően átadásra kerüljön a helyi tudás a jövő szakemberi számára.

1.5 Községi alkotóterek megerősítése és kialakítása a municípiumokban, vagy a térségeik valamely községében (műtermek, stúdiók, próbatermek, a Művészeti Népiskola oktatási tereinek biztosítása székhely és kihelyezett oktatás tekintetében.)

1.6 Kultúrházak rehabilitációja és multifunkcionálissá tétele minden településen

1.7 Előadóművészeti események fogadására képes kultúrotthonok minden térségben

1.8 Képzőművészeti alkotások köztereken és középületekben: közterületek és középületek építése vagy felújítása esetén javasolt az adott térségben alkotó képzőművészeti alkotásainak beszerzését is a beruházás részeként kezelni, beleértve festmények, rajzok, szobrok, kisplasztikák, plakettek, fotóművészeti alkotások kihelyezését is.

Táblázat 1.–Kulturális alpinfrastruktúra fejlesztésére fordított költségvetéstervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	830.145	800.291	592.936	488.307	46.759	365.646	276.000	259.202	141.607

Megjegyzés: A költségvetési javaslat nem tartalmazza az építési és épületgépészeti beavatkozások költségeit, aminek becsült költsége 200 millió lej megye szinten, amennyiben minden egyes kultúrház és kultúrotthon teljes modernizációjára törekszünk, illetve 45 millió lej, amennyiben csak a térségi és municípiumonként egy kultúrház modernizációját tekintjük reálisnak.

Fontos kiemelni, hogy a kulturális alpinfrastruktúra kialakítása során a tervezésbe és a megvalósításba be kell vonni a helyi civil szervezeteket, beleértve a nem formálisan bejegyzett együttműködések is – ez azt is jelenti, hogy a tevékenységek egy részét ezek a szerveződések nemcsak kezdeményezhetik, de optimális esetben pályázati, magánadományozási vagy önkéntes forrásokból maguk is megvalósíthatják, különös tekintettel a szakmák elismert szervezeteire. Ebben az értelemben nemcsak döntéshozatali participálást javaslunk, hanem nyitott intézményi működést, befogadó intézményeket.

2. Egyházak kulturális tevékenységének felkarolása program

Hargita megyében az egyházi és a kulturális tevékenységek szorosan kapcsolódnak egymáshoz. Az egyházi és vallási kultúra értékteremtő szerepének erősítése cél mentén

fogalmazódott meg az Egyházak kulturális tevékenységének felkarolása program szükségessége. A megye kulturális életének a fejlődésében, az identitás megőrzésében fontos szerep jut a helyi egyházi felekezeteknek, vallási ünnepeknek, az egyházi kulturális örökségnek. Az egyházak hitéleti tevékenységük mellett, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, valamint kulturális, környezetvédelmi, sport- és más tevékenységükkel, valamint a nemzeti tudat ápolásával is jelentős szerepet töltenek be a megye életében. Az egyeztetésekből egyértelműen kiderült, hogy a Hargita megyei emberek számára erős köteléket jelent a vallás. Ezért célszerű az egyházak kulturális és közösségi tevékenységeinek a felkarolása.

2.1 Egyházi kórusok, egyházzenei kezdeményezések támogatása

2.2 Egyházi karitatív kulturális tevékenységek, különböző szociális tevékenységek, egyház pasztoráció támogatása

2.3 Egyházi ingatlanok közösségi célú felújítása

2.4 Egyháztörténeti gyűjtemények és művészettörténeti értékek gondozása - gyarapítása, nyilvántartása, állományvédelme, újabb gyűjtemények létrehozása, tudományos feldolgozása és publikálása, elérhetővé, hozzáférhetővé tétele

Táblázat 2.— Egyházak kulturális tevékenységére fordított költségvetés tervezete (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	151 400	302 800	454 200	605 600	757 000	908 400	1 059 800	1 211 200	1 362 600

3. Műemlékek hasznosítása a térségi vonzerő javítása érdekében program

A térségi elemzések során betekintést nyertünk a megye A és B kategóriás műemlékek és műemlékegyüttesek területi eloszlásáa. Ami az országos érdekelttségű épített örökséget illeti, fontos célkitűzés lenne a további feltérképezés annak érdekében, hogy teljes kép legyen a meglévő megyei értékek állományáról. A B kategóriás, helyi épített örökségek esetében a megye bővelkedik, viszont célszerű lenne a valóban védelmet igénylő épületeket nyilvántartásba venni. Javasolt alprogramok:

- 3.1. **Műemlékek sürgősségi állagvédelme:** köztudott, hogy azokat az épületek, amelyeket a műemlékvédelem besorolással látott el, kizárólag szakszerű felújítás végezhető: különleges feltételek teljesítése általlehet karbantartani, restaurálni, vagy bármilyen rehabilitációs tevékenységet végrehajtani a védelem alatt álló épületeken. Jelenleg több romos vagy leromlott állapotban levőA illetve B kategóriás műemlék van, amely sürgőssé teszi az állagvédelmet. Ebben az összefüggésben a meglévő program tervezési komponensének folytatása javasolt, ezekre az épületekre fókuszálva, majd a tervek elkészülte és engedélyezése után javasolt az állagvédelmi beavatkozások finanszírozása – helyi költségvetési és EU alapokból egyaránt.
- 3.2. **Új B kategóriás műemlékek dokumentációja és felterjesztése:** a meglévő műemlékek száma nem tükrözi a valódi értékek állományát, ezért fontos a műemlékállomány folyamatos aktualizálása, a műemlékek felújítása, a megye további feltérképezéseés a védendő épületek beazonosítása, műemlékes dokumentációk felterjesztése.Ugyanakkor javasolt a műemléképületek turizmusban, oktatásban való kihasználása, faluképvédelmi programok működtetése.
- 3.3. **Műemlékek egységes megjelölése:** a megyében egységes műemléki megjelölés használata, mind az A, mind a B kategóriás műemlékek esetében. A műemlékeket onlineműholdas helymeghatározást lehetővé tevő információkkal is ellátott – adatbázisba kell gyűjteni, és bekapcsolni a megyei kulturális nevelési folyamatba, illetve a kultúrabarát szálláshelyek programba egyaránt. A fizikailag megjelölendő épületek esetében a tábla minimális követelményei:

- mérete, betűkészlete, betűmérete, anyaga, színe, rögzítési megoldása, az felhelyezés magasságaa Romániai Építészek Rendjének megyei képviselőivel közösen kerül meghatározásra, a megyei főépítész irodájával konzultálva,
- tartalmazza az épület vagy épületegyüttes nemzeti műemléki lajstromszámát,
- a műemlék megnevezését tartalmazó feliratozás román, magyar és angol nyelven egyenértékű legyen,
- tartalmazza az alapinformációkat: építések, átalakítások, korszak, fontosabb funkciók, használók – mindhárom nyelven,
- tartalmazzon QR kódot az online leírás eléréséhez.

Költséghatékonysági okból egyszerűsített tábla is kihelyezhető, amely nem tartalmazza az alapinformációkat, de a többi elem kötelező.

A kezdeményezés kiterjeszthető romokra is, de régészeti lelőhelyek nem jelölhetők, sem táblával, sem térifomatikai azonosítóval.

Táblázat 3. – A műemlék hasznosítás költségvetés tervezete (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	0	0	0	151 400	302 800	454 200	605 600	757 000	908 400

4. Új kulturális kezdeményezések program

Az előzetes felmérések eredményeiben megfigyelhető, hogy a megye északi, illetve déli periferiáin nagyon kevés, több esetben nulla az olyan jól kommunikált események száma, amely az elmúlt 5 évben került volna megszervezésre. Az online felületen népszerűsített események inkább a megyeközponti részére jellemzőek. Ez nem azt jelenti, hogy a periferiákon nem kerül megszervezésre új esemény, sokkal inkább azt, hogy az online térben való népszerűsítése gyenge, vagy alulmaradt. A megyeszékhely, illetve Székelyudvarhely büszkélkedhet több olyan új, sajátos, innovative rendezvénnyel, amelyek könnyedén megtalálhatóak az online térben. Községek esetében kiemelkedő Gyimesközéppok, három, jól kommunikált új rendezvénnyel. Célszerű a meglévő, illetve új, innovatív, sajátos rendezvények népszerűsítése az online térben. Minden ellátási térségben szükség van legalább három olyan eseményre, amely megfelelően használja a kommunikációs és marketing eszközöket, eléri a megye más részein élőket, a belföldi és a külföldi turistákat egyaránt.

A kezdeményezés az alábbi elemekből állna, lépésről lépésre, több év alatt kerül bevezetésre a javasoltak szerint, és természetesen más, a stratégiai elveknek megfelelő új esemény, program is része lehet a kezdeményezésnek:

4.1 Különböző tematikus fesztiválok: (pl. multikulturális művészeti fesztivál; egyházzenei vagy egyházi-kulturális nemzetközi fesztivál; gasztronómiai fesztivál, néptáncfesztivál/táncházmozgalom: az érdekelt szereplők bevonásával, beleértve a turisztikai és vendéglátó vállalkozásokat is; kultúrák közti párbeszédet is tematizáló komolyzenei fesztivál; nemzetközi összművészeti fesztivál, keresztény zenei fesztivál, stb.)

4.2 Művészeti rezidenciaprogramok: (rövid és hosszú időtávú művészeti rezidenciaprogramok, beleértve a szakmai napokat, táborokat – így kiemelten a Gyergyószárhegyhez kötődő hagyományos alkotótáborokat, workshopokat, stb.)

4.3 Kultúra és művészet kutatása: művészettörténeti, néprajzi, közgazdaságtudományi, kultúra-szociológiai, építészeti, régészeti alap- és alkalmazott kutatások révén, valláskutatások

4.4 Tudományos műhelyek és tevékenységek, tudománynépszerűsítő közösségek és kezdeményezésektámogatása (tematikus konferenciák, tudományos táborok stb.), különösen a STEM/STE(A)M²³ és a tudomány és a művészetek közti integrált események vonatkozásában.

4.5 A kultúra digitalizációja: az épített örökség, népzene, néptánc, művészetek stb. VR (virtuális valóság) és AR (kiterjesztett valóság vagy augmentált valóság) anyagainak elkészítése, összekapcsolva a kulturális nevelési és turisztikai célokkal, az írott kultúra, kulturális szolgáltatások digitalizációja stb.)

4.6 Kultúrafogyasztók számának növelése: újszerű rendezvényekkel, szélesebb kínálat élményszerű bemutatás (pl. rendhegyótárlatvezetés, idegenvezetés, múzeumokkal, galériákkal együttműködésben, bevonva a kultúrabarát szálláshelyeket stb.)

4.7 Urbanisztikai partnerség – javasolt a főépítések szakmai együttműködésének formalizálása, különösen az általános és zonális rendezési tervek esetében, a területileg illetékes megyei kulturális és művészeti intézménnyel

4.8 A kultúrtáj megfelelő hasznosítása: a kultúrtáj mint közösségek által alakított, történetileg kialakult tér értékeinek felleltározása és megőrzési-, hasznosítási javaslatának kidolgozása, beleértve a kultúrtáji térségek lehatárolását, pontos leírását, a jövőbeli hasznosítás módját és értékeit, a mezőgazdasági és erdőgazdálkodási szabályok valamint a klímaváltozás változó körülményeinek összefüggésében.

Táblázat 4. – Új kulturális eseményekre fordított költségvetéstervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	0	600 000	1 800 000	2 700 000	3 996 000	4 395 600	5 274 720	6 065 928	6 975 817

²³ STEM: Természettudomány, technika, mérnöki ismeretek és matematika; STE(A)M: ugyanez a művészetekkel kiegészítve.

5. Térségi szintű együttműködési programok

Az elkövetkező programozási időszak célkitűzése nagy hangsúlyt fektet a térségen belül és térségek közötti együttműködésre. Az előbbiekben szereplő térképek elemzése során többször is látni lehetett, hogy bizonyos szolgáltatások és kulturális csoportok nincsenek jelen minden községben, ami miatt feltétlen javasolt a térségi szintű együttműködés, annak érdekében, hogy ne oltsák ki a községek egymás kezdeményezéseit.

A Térségi szintű együttműködési programoka következő alprogramoktevéődnek össze:

5.1 Térségi kulturáliskezdeményezések: minden térségben belsőprogramok szervezése a közösségek számára

5.2 Kulturális nevelésoktatási intézmények számára: a diákcsoportok aktív részvételére épül

- Színházak szakmai támogatásával szervezett színházi nevelési alprogram
- Táncgyűttesek szakmai támogatásával szervezettnevelési alprogram
- Klasszikus zenei formációk szakmai támogatásával szervezett nevelési alprogram
- Művészek szakmai támogatásával szervezett vizuális nevelési alprogram
- Más szakemberek segítségével szervezett kulturális nevelési alpromogramok (kortárs írok, népművészek stb.)

5.3 Önművelő csoportokszakmai támogatása: szakember bevonása a tevékenység ellátására, lehetőleg térségben élő személyek alkalmazásával

5.4 Térségi értéktárak készítése, felhasználva a meglevő vagy folyamatban levő települési értéktárakat is, a három megyei kulturális és művészeti intézmény koordinálásával, együttműködve a Hargita Megye Tanácsával (helyi értéktárak készítése, megyei értéktár bővítése), a helyi civilek és oktatási intézmények bevonásával.

Táblázat 5. – Térségi programokra fordított költségvetés tervezete (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	90 000	180 000	270 000	360 000	450 000	540 000	630 000	720 000	810 000

6. Marketing és kommunikáció, technikai feltételekbiztosításaprogram

Horizontális tevékenység, minden célterületen alkalmazandó, egységes 20%-os költségvetési aránnyal, függetlenül attól, hogy helyi vagy akár nemzetközi eseményről, tevékenységről van szó. A következő alprogramokat foglalja magába:

6.1. Rendezvénymenedzsment:

- Piackutatás: adatok gyűjtése és elemzése a kultúrafogyasztók magatartásáról, az értékesítési lehetőségek feljavítása érdekében.
- Online kommunikáció:
 - o online megyei kulturális naptár és alkalmazás,
 - o online marketing szolgáltatások: kulturális intézmények és események online megjelenésének professzionális támogatása,
 - o Streaming szolgáltatás (stream, kép- és hangrögzítés): az előadások és események online térben való minőségi közvetítése
 - o online platform: ahol a különböző együttműködési lehetőségek, a tudásmegosztás, a partnerségek építése facilitálható
- Alkalmazások fejlesztése: gyors és hatékony hozzáférés az információkhoz a digitális felület révén, beleértve a megyei és regionális turisztikai alkalmazásokkal való összekapcsolás lehetőségeinek biztosítását
- Többnyelvű kommunikáció, fordítások: a térség sokszínűségét támogató intézkedés, a nemzetiségek egymás felé való nyitása
- Design és arculat: innovatív és egyedi arculat, amely a kulturális termékek értékesítését is elősegíti
- Hirdetések (megyei és helyi lapokban, illetve online): a fogyasztók figyelmének felkeltése, helyi, térségi és megyei eseményekre vonatkozóan, külön biztosított hirdetési felületekkel

6.2. Külföldi kiállításokon és vásárokon való részvétel célja a népszerűsítés, tapasztalatcsere, a nemzetköziesítés érdekében

6.3. Technikai feltételek biztosítása: színpad-, hang- és fénytechnika biztosítása külső (külföldi, romániai, vagy vidéki) fellépésekhez – színházak, színjátszó csoportok, táncegyüttesek, fúvószenekarok számára, stb. beleértve a megyén

kívülről valamelyik municípiumi vagy térségközponti kultúrházba érkező meghívott csoportok fellépéseinek műszaki támogatását is.

6.4. **Kultúrabarát szálláshelyek rendszerének** kialakítása és az ezzel kapcsolatos minőségbiztosítási feladatok ellátása, bevonva a képzőművészeti alkotások értékesítési folyamatába is

6.5. **Kultúrabarát település alprogram, és társadalmi részvételi útmutató** a kulturális rendezvényszervezők számára: a jobb stratégiai összhang és célszerűség érdekében javasolt kidolgozni egy megyei finanszírozási és társadalmi részvételi útmutatót a kulturális szereplők számára, az útmutatót alkalmazó és a megyei céloknak megfelelően újító, bővítő tevékenységet felvállaló települések kiemelt támogatása és éves szintű díjazása, melynek további feltétele, hogy a település rendelkezzen olyan programcsomaggal, amely legalább ** javulást idéz elő a KKI tekintetében, és a folyamatban levő programok már * javulással jártak

6.6. **Tehetségkutatás és tehetséggondozási alprogram**(diákoknak, kiemelkedő alkotóknak, szakkör jellegű foglalkozások, tanulmányi és szakmai versenyek, tehetségpontok kialakítása és működtetése, a tehetségnapok, egyéb rendezvények, különböző ösztöndíjprogramok)

Táblázat 6.– Marketingre és kommunikációra fordított költségvetés tervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	302 800	605 600	908 400	1 211 200	1 514 000	1 816 800	2 119 600	2 422 400	2 725 200

7. Gyűjtemények, múzeumok szerepének erősítése

A gyűjtemények, múzeumok hozzájárulnak az identitás megőrzéséhez, ezért fontos a megyében fellelhető értékek megőrzése és elérhetővé tétele. Hargita megyében alacsony az állandó nyitvatartási programmal működő múzeumok száma, viszont ami a tájházakat illeti magasabb számban vannak jelen. Célszerű a vidéki tájházak, illetve emlékházak támogatása, hogy helyet tudjanak biztosítani kulturális örökségünk egy részének.

7.1 Restaurálási tevékenység feltételrendszerének biztosítása: a kulturális értékek minőségének megőrzése és kizárólag szakszerű beavatkozással az eredeti állapotuk visszaállítása, bemutatása

7.2 Régészeti tevékenységek feltételrendszerének biztosítása: régészeti eszközbeszerzés, a megye területén történő régészeti ásatások támogatása professzionális eszközökkel, az eredmények bemutatása

7.3 Gyűjtemények gyarapítása, gondozása és hasznosítása: Folyamatos bővítés támogatása a múzeumi, illetve emlékházi, tájházi gyűjtemények és más intézmények esetében, tematikus kezdeményezések, intézményesülési lehetőségek bátorítása (beleértve egy megyei fotográfiai és fotóművészeti gyűjtemény létrehozását, kiállítási anyaggal, online elérési lehetőséggel, legalább egy múzeumban). Ide tartozik az állomány gyarapítása, a tárolás feltételeinek javítása és az új beszerzések bemutatásának online és helyszíni megoldásainak kialakítása.

A hasznosítás alatt értjük például a kiállítások szervezését, albumok, katalógusok kiadását.

7.4 Tájházak és emlékházak szakmai koordinációja a municípiumi múzeumok részéről: folyamatos szakmai tanácsadás és monitorizálás segítségnyújtása megyei kulturális értékek feltérképezése céljából.

7.5 Gyűjtemények digitalizációja és a digitalizált állomány online hozzáférhetővé tétele, vonzó formában, összehangolva a 6. programmal

Táblázat 7.– Gyűjtemények, múzeumok szerepének erősítésére fordított költségvetés tervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	0	350 000	367 500	385 875	405 169	425 427	446 699	469 033	492 485

8. Vidéki programok

Ahhoz, hogy a vidéki életminőség javításáról lehessen beszélni, fontos a kulturális tevékenységekfigyelembevétele. A vidék nagyon gazdag szellemi és a tárgyi kulturális örökségeket rejt, amelyekettevékenységek szervezése általismertetni kell. A vidéki közösségeket meg kell tartani, kulturális szerepvállalásra sarkalni, kulturális részvételüket fejleszteni, továbbá ápolni a helyi művelődési szokásokat.A program célja a vidéki kultúrotthonok tevékenységének fejlesztése, különböző előadóművészeti produkciók eljuttatása Hargita megye azon településeire, amelyekben nincsenek vagy ritkán vannak művészeti előadások, továbbá hozzáférhetővé tenni minél nagyobb közönség, és minél több közösség számára a Hargita megyében születő kulturális értékeket.Javasoljuk, hogy az előadások egy hármas együttműködés eredményeként valósuljanak meg: az igényt benyújtó helyi önkormányzat/civil szervezet mint szervező, Hargita Megye Tanácsának valamelyik kulturális alintézménye, mint szervező, támogató és a meghívott előadóművészeti intézmény (kulturális szolgáltató), mint társszervező.

8.1. Előadóművészetek tájolása vidéki településeken – kivéve a színpad-, hang- és fénytechnika²⁴.

8.2. Külső fellépők meghívása: befogadó intézmények- magyar és román nyelvű produkciók fellépései a nem municípiumi térségi modernizált kultúrházakban.

8.3. Kultúrafogyasztással kapcsolatos mobilitás:biztosítani kell a vidékiek megfelelő hozzáférését a municípiumi és térségközponti eseményekhez: ennek érdekében a kulturális programokat busz- és vasúti menetrendeket is figyelembe véve kell szervezni, illetve szükség esetén más közlekedési módot is javasolt biztosítani, ezzel is csökkentve az utazási költségeket és az odajutással járó környezeti hatásokat.

Táblázat 8. – Vidéki tevékenységekre fordított költségvetés tervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	75 700	151 400	227 100	302 800	378 500	454 200	529 900	605 600	681 300

²⁴A technika és adott esetben a streaming biztosítása a 6.8 és 6.9 alprogramoknál szerepel – a 8.1 és a 8.2 alprogramokhoz illeszkedve.

9. Könyvtárak új kihívásokkal

Az információs társadalom és az online kommunikáció térhódítása következtében a könyvtárnak és a könyvtárosnak nagy szerepe van a hiteles információ felismerése és a kritikus gondolkodás kialakítása terén. A könyvtár funkciója tulajdonképpen évezredek óta változatlan: az információs források megnyitása, az ismeretek átadása. Csupán az információ hordozói és az információ közvetítés módja, technológiája változik, és ez folyamatos kihívást jelent a könyvtárakkal szemben.

A könyvtárak összefogó szerepét a legjobban az mutatja, hogy rengeteg területen biztosítanak társadalmi teret: munka, kultúra, művelődés, közösségi találkozások, kutatás, oktatások számára. Éppen ezért nagyon fontos minden olyan intézkedés, amely a könyvtárak társadalmi szerepvállalását újra megerősíti, hogy teljesíthesse a felhasználói igényeket (hagyományos és elektronikus dokumentumok).

9.1 Fenntartható könyvtár:

- multifunkcionális és multikulturális közösségi színtér: szolgáltatások és programok különböző érdeklődésű csoportok, közösségek számára, változatos közössépipítő tevékenységek biztosítása stb.
- sajtótermékek digitalizációja, prioritásként kezelve a legelső sajtótermékeket, beleértve a digitalizált állomány szabad külső hozzáférését
- állománygyarapítás összekapcsolva a helyi közösség tevékenységeivel: pl. olvasóklubok/körök és egyéb közössépipítő kezdeményezések.

9.2 Állománybővítés megyei értékekkel: Állománybővítési többlet források biztosítása: a megyei könyvkiadó kiadott könyvekből, kötetekből, albumokból 205 példány biztosítása a könyvtárak számára (201 + 4 a megyei könyvtár számára).

9.3 AKároni János Megyei Könyvtár szakmai feladatainak megerősítése:

- A megyei könyvtár szakmai segítségnyújtása a vidéki könyvtárak számára (képzések, koordináció stb.)
- A könyvtárosok szakmai képzése, ismeret – és kompetenciafejlesztése, prioritás a digitális kompetenciák fejlesztése.

Amennyiben a jelenlegi épület az új funkcióknak és a bővítésnek köszönhetően szűkösen bizonyul, a tervezési időszak második felében meg kell vizsgálni, hogy létezik-e olyan ingatlan, vagy építhető-e olyan új épület, amely az új, kibővült feladatoknak megfelel és hatékonyabb működést tenne lehetővé

Táblázat 9. – Könyvtárak új szerepére fordított költségvetés tervezet (lejben)

2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	63 955	127 909	191 864	255 818	319 773	383 727	447 682	511 636	575 591

A következő négy program és alprogramjai a korábbi stratégia részét képezték, és az aktualizált stratégiában továbbra is helyet kapnak.²⁵: Ezek a Szerkezeti és funkcionális jellegű intézményi reform, A tudásgazdaság paradigmájának érvényesítése, Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése és Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatásanevű programok.

10. Szerkezeti és funkcionális jellegű intézményi reform program

A területi igazgatási egységek alárendeltségében működő intézmények esetében ki kell alakítani a kultúra szerepének új értelmezéséhez kapcsolódó szerkezeti elemeket és kompetenciacsomagokat (pl. fejlesztéspolitikai paradigmák, kreativitás és innováció, tudásgazdaság stb.). Ugyanakkor meg kell teremteni annak a lehetőségét, hogy ezek az intézmények – szolgáltatások, szaktanácsadás és szervezés formájában – a más jellegű megyei intézmények, szervezetek és események számára a szemléleti és módszertani fordulat hordozói legyenek.

Ezek az alprogramok képesek lehetnek arra, hogy a kultúra rendszerének jelenlegi szerkezeti és működési modellje keretébe gyakorlat formájába hozzák be azokat az újszerű tevékenységi formákat és technikákat, amelyek elindíthatják a tényleges szemléletváltást.

El kell indítani azt a belső szerkezeti átalakítási modellt, amely a kulturális intézményeken belüli pozíciók és kompetenciák keretében helyet ad azoknak a szakembereknek és kompetenciáknak is, amelyek szerepe még nem elég meghatározó a kultúra területén. Ez nem csupán a gazdasági, fejlesztéspolitikai, kommunikációs, kreatív ipari kompetenciák beengedését jelenti, hanem az olyan kompetenciák folyamatos helyzetbehozását is, mint például a monitoring, minőségbiztosítás, esemény- és folyamatmenedzsment, tartalomgyártás, széleskörű kulturális szolgáltatáscsomag stb.

²⁵Lásd: Hargita Megye Kulturális Stratégiája 2013-2020 <http://ccenter.ro/hu/kozerdeku-informaciok/>

10.1 Szolgáltató/menedzsment funkció csomag kialakítása

Jelenleg ezt a funkciót a kulturális intézmények csak alkalmi jelleggel, és csak néhány részterületen látják el, és az ilyen munka nem különül el érzékelhető módon az egyéb tevékenységektől. Erre azért van szükség, mert a MT saját rendelkezésébe tartozó intézmények esetében ez a szakmai tartalom kell központi helyre kerüljön. A szolgáltatáscsomagnak magába kell foglalnia azokat a szakmai-módszertani, logisztikai, intézmény- és eseménymenedzsment ismereteket és szaktanácsadási formákat, amelyek a rendszer szereplőinek működését folyamatosan támogatják.

10.2 Belső minőségbiztosítási rendszer kialakítása

Az egyes kulturális termékek társadalmi hasznosságának és hasznosulásának mértékét hivatott mérni. A rendszer kialakításának célja, hogy a Megyei Tanács által pályázati úton támogatott, vagy a Megye Tanács intézményeinek közvetlen fennhatósága alá tartozó kulturális termékek (események, rendezvények, értékprezentációk, stb.) esetében biztosítva legyen azoknak a minimál követelményeknek a teljesítése, amelyek révén az adott kulturális termék a stratégiai szemléleti fordulatot támogatja, abba beleilleszkedik. A követelményrendszer a társadalmi hasznosságra/hasznosulásra vonatkozó komponenseket tartalmaz, mely kapcsolódik a támogatásokhoz, és teljesítésüket a pályázati eredmények értékelésekor mérni lehet.

10.3 Folyamat- és intézményi monitoring rendszer kiépítése

Az intézmények működésének és szakmai tevékenységük értékelésének gyakorlatára vonatkozó monitoring, mely három elemet tartalmaz:

- A Stratégia gyakorlatba ültetési folyamatának a nyomon követését.
- Az intézményi tevékenység nyomon követésének a rendszer minél több elemére való kiterjesztését.
- A kulturális rendszer társadalmi hatásainak követését.

Ez három-négy évente végzendő komplex adatfelvételt jelent (kulturális folyamatok alakulása a megyében kulturális termékek és trendek szerint, kulturális intézmények tevékenységének lakossági megítélése, fogyasztási modellek alakulása stb.), amelyet célszerű tender alapján külső szakmai szereplővel végeztetni.

11. A tudásgazdaság paradigmájának érvényesítése program

A globalizációs trendek és IT folyamatok jelenlegi állása szerint egy alaposan átgondolt, jól megtervezett megyei léptékű e-kultúra program szükséges a jelenlegi nagyszámú megyei kulturális érték hasznosításához. Egy komplex e-kultúra program többszörösére növelheti a térségvonzerejét. Egy komplex e-kultúra program lehetővé teszi azt, hogy a térségi identitás építésében, a térség kifele irányuló értékalapú artikulációjában jelentős előrelépés történjen.

11.1 A kulturális menedzsment technikáinak és módszereinek megújítása

A menedzsment ismeretek révén az egyes szervezetek és események önfenntartó képessége nagyon jelentős mértékben fokozható, ugyanakkor a menedzsment szemlélet és gyakorlat megnyitja az utat a kultúrával összefüggő egyéb területekkel való integráció fele.

A kulturális intézmények, csoportok, események és egyéb termékek létrehozásának gyakorlatából még hiányoznak menedzsment tartalmak, illetve ha jelen vannak. Szükséges kialakítani az alábbi két komponenshez kapcsolódó kompetenciákat:

- Kifejezetten a kulturális szakterületre vonatkozó menedzsment szaktudás térségi transzferje (ismeretanyagok összegyűjtése, térségi viszonyokhoz való adaptálás, sikeres gyakorlatok transzferje stb.).

- A térségi adottságokra alapozó, térségi igényekhez és lehetőségekhez igazított modellek kidolgozása és elterjesztése (módszertani útmutatók térségi aktorok számára, modelljellegű térségi modellek megszervezése és facilitálása). Ezen a területen első lépésben kisméretű térségi szakembercsoport célirányos képzésére van szükség.

11.2 Térségi tudástranszfer és módszertani központ kialakítása

A kulturális rendszer szereplői nem ismerik kellőképpen a kulturális rendszerek lehetőségeit és szakmai/társadalmi követelményeit ezért szükség van módszertani központra. Ez megoldható egy megyei fenntartású kulturális és művészeti intézmény keretében. Alapvető feladata az EU szakpolitikák és sikeres gyakorlatok térségi transzferje (szakmai kapcsolatok és szakmai csatornák kialakítása), az ezzel kapcsolatos módszertani anyagok gyűjtése és fordítása,

kislétszámú facilitátor szakmai csoport kialakítása, amely képes lesz a behozott szakmai tudás térségi paraméterekhez való illesztésére és térségi terjesztésére.

11.3 Folyamatos önképzést támogató térségi e-learning tananyag

Digitális tananyag készítése és rendszeres frissítése, amely a térségi kulturális aktorok, illetve az érdeklődő szakemberek számára folyamatosan kínálja a továbbképzés lehetőségét. Ez a tananyag tartalmazza a kurrens EU-s és országos policykat, a hazai és külföldi sikeres gyakorlatok gyűjteményét, a kulturális menedzsment gyakorlásához szükséges módszertani anyagokat stb. A tananyagot a ma már általánosan ismert platformok mintájára lehet elkészíteni, igény szerint szabad vagy kódolt hozzáférésekkel. Előnyt jelent a tananyag tetszőleges mértékű tagolása és bővítése, ami a személyre szabott vagy konkrét helyzetekhez kapcsolódó tanulást támogatja. Ezt a képzési modellt igény szerint hagyományos képzési formákkal ki lehet egészíteni. Az alprogram célja, hogy a kulturális rendszer aktoraiszámárabiztosítsa a folyamatos és ingyenes önképzés feltételeit, korszerű szakmai ismeretek átadását.

12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése program

A különböző ágazatok és a különböző szakmai kompetenciák közti szinergiák megteremtése nélkül nem lehet elérni azt, hogy a kultúra rendszere a térségi modernizáció és versenyképesség aktív szereplője legyen. Szinergiát igényel az EU szakpolitikai rendszere is. Szinergiák megteremtése nélkül a következő időszakban fajsúlyos EU-s forrásokat nem lehet a térségbe behozni.

12.1 Ágazatközi, projektalapú vagy stratégiai együttműködést támogató klaszterek kialakítása

A cél, hogy a kultúra rendszerében a mai általánosan jellemző pontszerű működési modellt klaszterszerű vagy hálózatszerű működési modell váltsa fel. A klaszterszerű működés kialakítása (amely nem jelent jogi értelemben is intézményesített klasztert, hacsak az nem feltétlenül szükséges, pl. közös forrásbevonás esetén) többféle érdek alapján jelenhet meg: rendezvénysorozatok vagy több helyen azonos időben zajló rendezvények szervezése, szakmai-módszertani tapasztalatcsere, költséges szakkompetenciák közös igénybevétele, térségi kulturális stratégiák vagy programok közös kidolgozása, érdekérvényesítés stb. A hálózatszerű vagy klaszterszerű működés a kultúra rendszerében a működés új, minőségileg magasabb szintjét jelenti.

12.2 Szakmai kompetenciák közti szinergiák kereteinek megteremtése: (pl. kulturális szakértők gazdasági, fejlesztéspolitikai képzése, stb.)

Cél a kulturális rendszer működésének tényleges összekapcsolása más területekkel, a kulturális rendszer önállóságának erősítése és önfenntartó képességének fokozása. A kulturális rendszer működtetéséhez kiemelten fontosak a következő kompetencia-típusok: gazdálkodás/menedzsment, turizmus, vidékfejlesztés és helyi fejlesztés, eseménymenedzsment, marketing, PR/kommunikáció, desztinációépítés és menedzsment, kultúragazdaság stb. Ez az alprogram a különböző képzéseket is magában foglalja. Mindehhez szorosan kapcsolódik az a tematizációs munka, amely a „kultúra” szűkkörű és elitista értelmezését kibővíti.

12.3 Ágazatközi megyei stratégiai tanács létrehozása

Szükséges egy ágazatközi, megyei léptékű konzultatív testület (tanács) létrehozása, melyben a szinergia szempontok szerinti területek szakemberei legyenek jelen.

12.4. Ágazatközi együttműködések:

Együttműködési lehetőségek vannak az alábbi területeken: Kultúra és gazdasági vállalkozások, Kultúra és Turizmus, Kultúra és Gasztronómia, Kultúra és Iskola, Kultúra és Egyház, Kultúra és Térségi fejlesztés (kistérségek vagy LEADER csoportok), Kultúra és Építészet (téralakítás is), Kultúra és Természetjárás (tájkultúra, tájvédelem), Kultúra és Kommunikáció (PR, PA, arculatépítés) stb.

Ez jelenthet közös tervezést, közös programot, közös forrásbevonást, közös megjelenítést stb. Példa:egy térségen belül a kulturális eseményeket szervezők és vallás és a turizmus szereplőinek pragmatikus összekapcsolódása, a kulturális és helytörténeti értékek feltárásában és megőrzésében érdekelt kulturális aktorok és az iskolák összekapcsolása, stb.

Ha egy ilyen csoport-csoport (hálózat-hálózat) együttműködés kialakul, annak modellje hatékonyan facilitálható más térségekre és témakörökre.Nagyon fontos lehetőség ezen a téren a LEADER-logika/módszertan megtanulása a kulturális aktorok számára.

Cél a különböző ágazatok közti tényleges együttműködés kialakítása, a kulturális termékek számának növelése, a forrásbevonási potenciál erősítése.

13. Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása program

Tekintettel arra, hogy a kulturális fogyasztás az életminőség meghatározó komponense, térségi versenyképesség és modernizáció ennek hiányában érdemben nem tervezhető. Első és legfontosabb feladat, szakmai, közéleti és döntéshozói szinten újratematizálni a művelődés és a kultúrafogyasztás jelenségekörét, hangsúlyozva ezt a térségi társadalmi kohézió szempontjából is fontos tényezőt.

13.1 Tudatos kultúrafogyasztást ösztönző éves tematikus alprogramok

A kultúrafogyasztás egy-egy konkrét területén (pl: olvasás, színház, fotóművészet, festészet, klasszikus zene stb.) éves kampányszerű programot kell szervezni. Az alprogramot egyetlen intézmény is sikeresen tudja menedzselni, alacsony költséghányad mellett. Könyvtárakat, iskolákat, könyvüzleteket, nyilvános rendezvényeket, web alapú csoportokat sokféle formában be lehet kapcsolni a programba. Fontos az, hogy az alprogramnak egyfajta „mozgalom” jellege legyen és ez a mozgalom jelleg a társadalmi nyilvánosságban hangsúlyosan legyen jelen minden alkalommal, hivatkozva mindig az éves alprogramra. Versenyekkel, díjakkal lehet színesíteni, könyvkiadók bevonásával. Nagyon fontos a minőségi kultúrafogyasztás szempontjának érvényesítése. A cél a minőségi kultúrafogyasztás modelljeinek társadalmasítása, ösztönzése.

13.2 Hátrányos helyzetűek kulturális esélyegyenlőségét támogató alprogram

A kultúra keretében hátrányos helyzetet ebben a térségben a kulturális értékekhez való hozzáférés korlátozott volta, illetve a kulturális értékek létrehozásába való bekapcsolódás korlátozottsága jelent. Mindkét korlát lehet egyéni vagy csoportos/közösségi jellegű. Mindkét korlát leépítése többtényezős, nehéz folyamat. Rövid távon előrelépési lehetőség a kulturális javakhoz való hozzáférés javításában van. Szükséges megtenni a tematizációs lépést, társadalmilag elfogadottá tenni ezt a feladatot, megjelölni célcsoportokat vagy területeket, és kidolgozni néhány modellszerű eljárást (pl. mozgó könyvtár-szolgáltatás, vándorkönyv program, kulturális csomag adományok, stb).

13.3 Kulturális versenyek, vetélkedők alprogram

A vetélkedők, versenyek, mozgalmak indítása akkor lehet sikeres, ha (1.) azok össze vannak kapcsolva az IT alapú megjelenítési technikákkal és (2.) össze vannak kapcsolva a térségi vagy olyan tevékenységekkel, amelyek hozzájárulnak a térségi vonzerő javításával kapcsolatos tevékenységekkel. Alapvető követelmény, hogy térségi, megyei vagy kisebb léptékben az ilyen alprogramok folyamatát társadalmi eseménnyé kell tenni. A téma sokféle lehet, a lényeg a fentiekben jelzett szervezési módon van. Jellemző példák: társadalomtörténeti fotók beküldése, kulturális értékek vagy szimbolikus helyek fotója/kisfilmje, tárgykészítési verseny vagy mozgalom, gasztronómiai technikák, eszközök vagy receptek, kulturális jellegű design tervek, településkép, szép termék, stb. Az ilyen jellegű alprogramok mindig sok terméket is eredményeznek, amelyek többféle utólagos hasznosításra kínálnak lehetőséget (vándorkiállítás, turisztikai termék, ünnepszervezés, e-kultúra programhoz anyag, stb.)

13.4 Vállalkozók a kulturáért alprogram

Két olyan vállalkozói csoport van, amelyet érdekeltté lehet tenni abban, hogy túllépjen az eddigi szponzorizálási gyakorlaton. Az egyik csoportot azok a vállalkozások képezik, amelyek maguk is kulturális értékek előállításával foglalkoznak (könyv, tárgyak, vizuális anyagok, média, stb). Ezt a csoportot érdekeltté lehet tenni abban, hogy megtalálja szerepét a kulturális stratégia egyes szegmenseinek kivitelezésében.

A másik csoportot azok alkothatják, akik a kultúra rendszerével való partnerségi kapcsolatot föl kívánják használni a vállalati arculatépítésben, hírnévmenedzsmentben, vásárlói kör bővítésében, a cég és a termékei iránti bizalom erősítésében.

Mindkét csoporttal olyan konzultációra és egyeztetésre van szükség, amely folyamatjellegű, a vállalkozások számára is mérhető eredményt vetít előre. Ennek feltétele olyan, máshol már bevált együttműködési formák megismerése és közös munkán alapuló térségi adaptációja, amely a gazdasági élet szereplőit is érdekeltté teszi az aktív szerepvállalásban.

Cél: a vállalkozói szegmens és a kultúra rendszerének strukturális összekapcsolása.

13.5 Kulturális fogyasztás monitoring alprogram

A lakossági kultúrafogyasztás tartalmának és jellegének időszaki mérése (3-4 évenként) kulcsfontosságú eleme a stratégiai folyamat ellenőrzésének, valamint minden további tervezésnek. Meg kell határozni egy olyan mérési feladatot, amely időszakosan végezhető, méretében, tartalmában, szakmai összetettségében megfelel a kulturális stratégia menedzsment céljainak, és az egyes adatfelvételek eredményei összehasonlíthatók. A kivitelezéssel célszerű – pályáztatás alapján – külső szakmai szereplőt megbízni.

Cél: A társadalmi kultúrafogyasztás mérése, szakmai háttéranyag biztosítása a stratégia folyamat értékeléséhez, a további tervezéshez.

VI. Költségvetési javaslatok

A költségvetési javaslat kidolgozásában fontos szempont, hogy a jelenlegi szolgáltatási szintet és volument mindenképp meg kell tartani a megye kulturális szolgáltatásainak összefüggésében. Ennek érdekében röviden áttekintjük a megyei helyzetet, országos költségvetési kitekintéssel.

A Stratégia megvalósításához hozzájárulnak a megyei és a helyi költségvetésből finanszírozott, vissza nem térítendő támogatások, pályázatok, amelyek illeszkednek a jelen stratégia célkitűzéseire, mint például:

- a megyében működő kulturális témában tevékenykedő civil szervezeteknek, ezek programjainak, célkitűzéseik, terveik megvalósításának támogatása hozzájárul a stratégia V. és VIII.pontban foglalt céljának eléréséhez (kulturális feladatellátás térségi megszervezése, illetve a vidéki lakosság kultúrához való hozzáféréseinek javítása különböző kulturális előadások vidéki bemutatása által);
- a templomok, egyházi épületek felújítása, építése, illetve az egyházak tulajdonában levő vagyontárgyak állagmegóvása hozzájárul a stratégia II. pontjában foglalt célok eléréséhez;
- a műemlékek felújítása pedig III. célhoz járul hozzá az az épített örökség célratoró védelme, a védelem alatt álló épületek számának növelése, az épített örökség megismertetése.

Táblázat 10.–Legfontosabb szereplők költségvetési szerepvállalása (ezer lejtben)

	költségvetés	kultúra és egyházak	%	lei/fő
Csíkszereda	220,687	9,573	4.34%	230.00 lei
Gyergyószentmiklós	88,442	6,685	7.56%	270.00 lei
Székelyudvarhely	80,113	9,356	11.68%	290.00 lei
Hargita megye	238,684	18,237	7.64%	60.00 lei
átlag	627,926	43,851	6.98%	

Forrás: területi igazgatási egységek nyilvános honlapjai

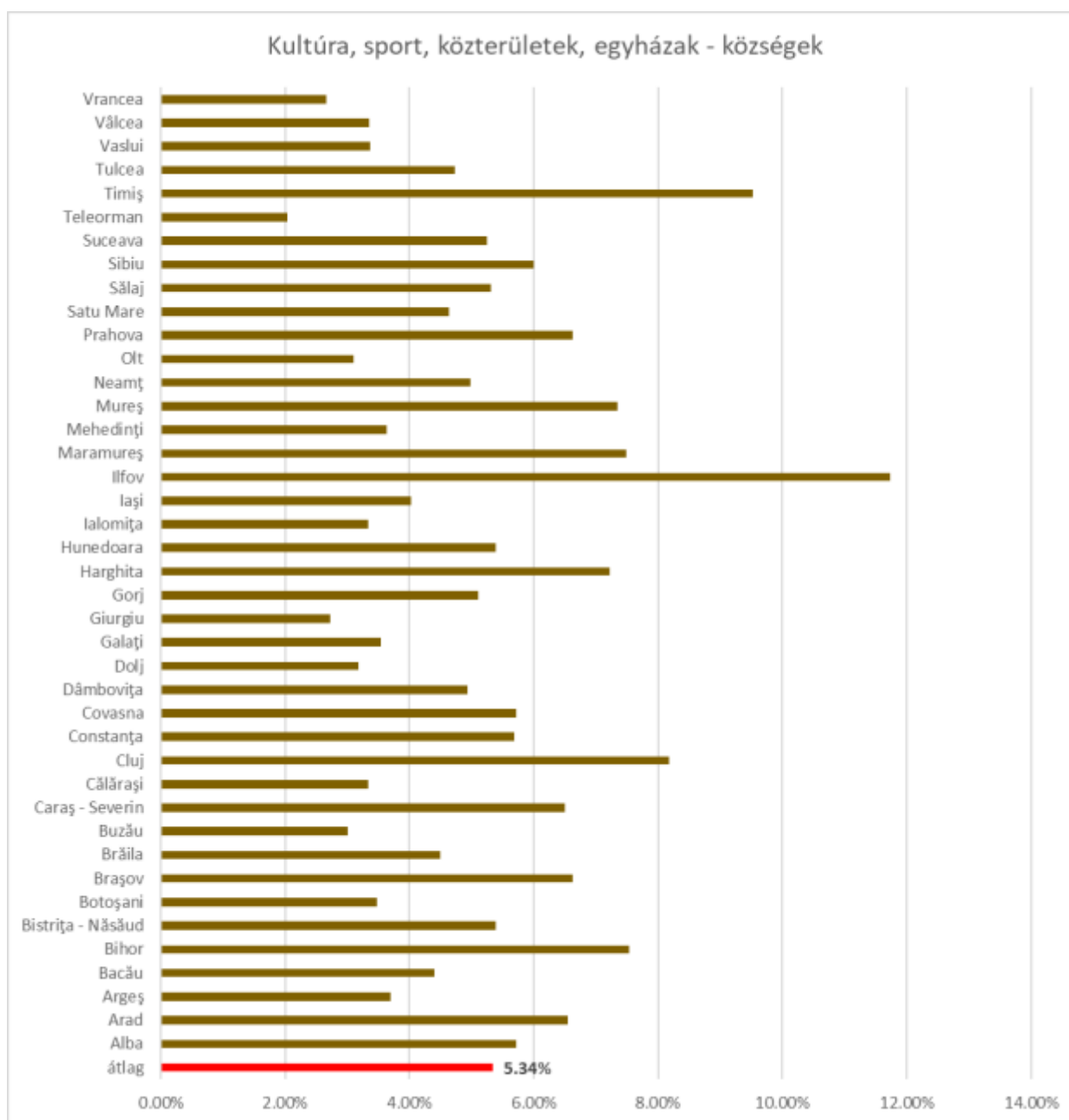
A négy legfontosabb helyi költségvetés (kultúra és egyházak) átlagos értéke 7%, ami nyilván magasabb, mint az országos átlag, mivel ott 9,83% a kultúra, egyházak, sport és zöldfelületek (34-es jelzésű) költségvetési fejezete.

A jelenlegi szinten történő szolgáltatás a szereplők elmondása szerint alapvetően alulfinanszírozott, amit természetesen árnyal, hogy a legtöbb költségvetési intézménynél dolgozó a közsférában meghatározott szabályok szerint megemelt fizetést kap az elmúlt években már. Ezt a bérszínvonalat természetesen tartani javasolt, ugyanakkor a szervezési, teljesítményarányos, illetve konkrét programokhoz kötődő részt növelni kell, amennyiben további elvárásokat fogalmaz meg a kultúrpolitika az intézményrendszerrel szemben.

Az országos összefüggéseket a következő grafikonok mutatják – nagy általánosságban a 34-es költségvetési fejezet hozzávetőleg 2/3-a kerül valóban a kultúra és az egyházak finanszírozására – ahol erős kivételek vannak, így pl. Csíkszereda, ahol a magas, 20% fölötti arányon belül 1/3 a kultúra finanszírozási részesedése mindössze.

A kérdést megvizsgáljuk az országos átlagok és a településkategóriák vonatkozásában, 2019-re, megyei bontásban – illetve végül Hargita megyét külön is elemezzük. A településkategóriák: megye, municípium, város, község.

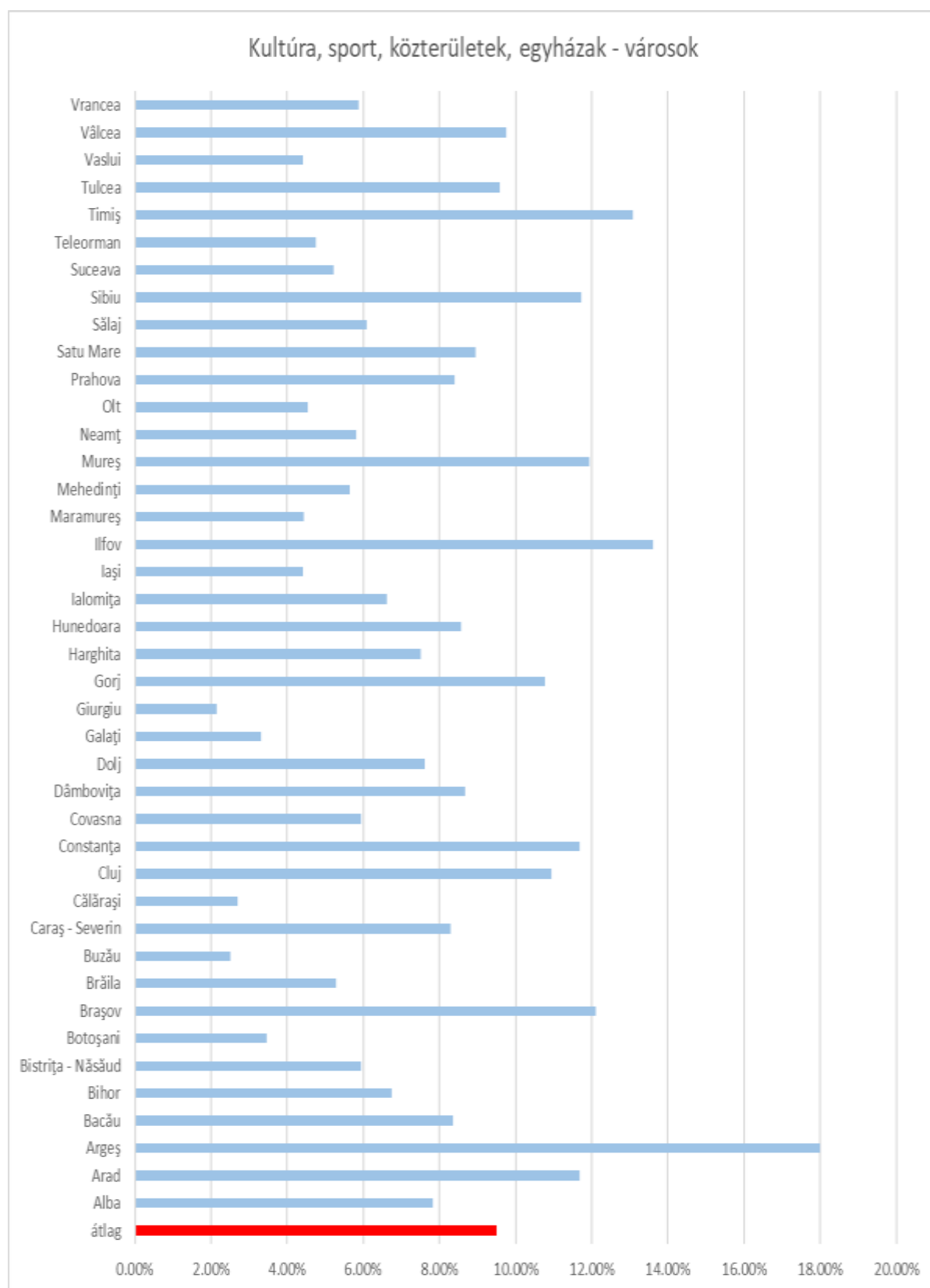
Grafikon 1. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a községek helyi költségvetéseiben – 2019

Forrás: MLPDL DGAP DPFB - 2020

Az országos átlag 5,34%, a megyei átlag 7,23%. Ugyanakkor itt érdemes az erdélyi megyék községeihez mérni magunkat, ahol ez az érték 7% fölötti Bihar, Kolozs, Maros, Temes, Máramaros esetében egyaránt. Ebben az értelemben a megye községei a 8%-os célszámmal érhetnek el előrelépést: ez 2,7 millió lej többletet jelentene a kultúra számára.

Grafikon 2. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a városok helyi költségvetéseiben – 2019

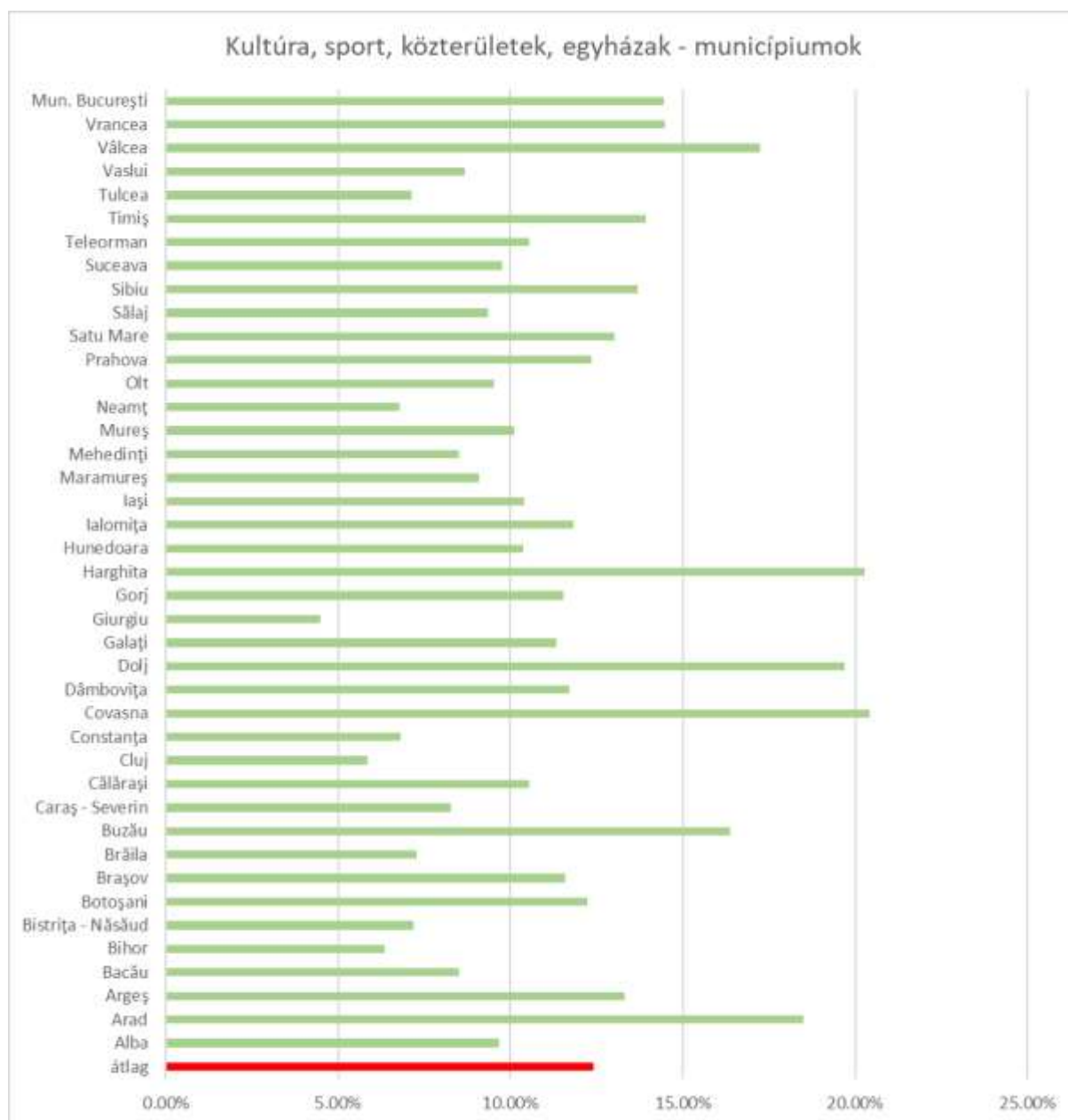

Forrás: MLPDL DGAP DPFB - 2020

Városok esetében az országos átlag 9,5%, megyénkben 7,52% - ebben az összefüggésben javasolt a városok kulturális életének javítása, legalább abban a mértékben, ahogy a községek esetében látjuk, azaz **8,2%-os vállalással** lehet elérni a javuló kulturális szolgáltatási célt.

Ez további 426 ezer lej kiegészítést jelent a kultúra számára. Ebben az esetben továbbra sem fogja az arány elérni az országos átlagot, de a szűkös költségvetési lehetőségekkel rendelkező települések esetében ez is jelentős tehertétel lehet.

Grafikon 3. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a municípiumok helyi költségvetéseiben – 2019

Forrás: MLPDL DGAP DPFBL - 2020

A Kovászna és Hargita megyei municípiumok országos első a 34-es fejezet vonatkozásában, de láttuk, hogy pl. Csíkszereda esetében a 2/3 kultúra helyett csak 1/3 érvényes – ennek következtében a helyi költségvetésből csak az országos átlagot éri el a jelenlegi finanszírozás.

A municípiumok esetében az a javaslatunk, hogy a kultúra és az egyházat alfejezet növelésére fordítsák aforrásokat, azaz az egyéb, ide tartozó tevékenységek csökkentésével járnak el helyesen. A javaslat az, hogy megye szinten a **négy municípium** egységesen legalább **350 lej/lakos** értéket vállaljon. Ebben az esetben **7,3 millió lej többlet** érkezik a kultúra támogatására.

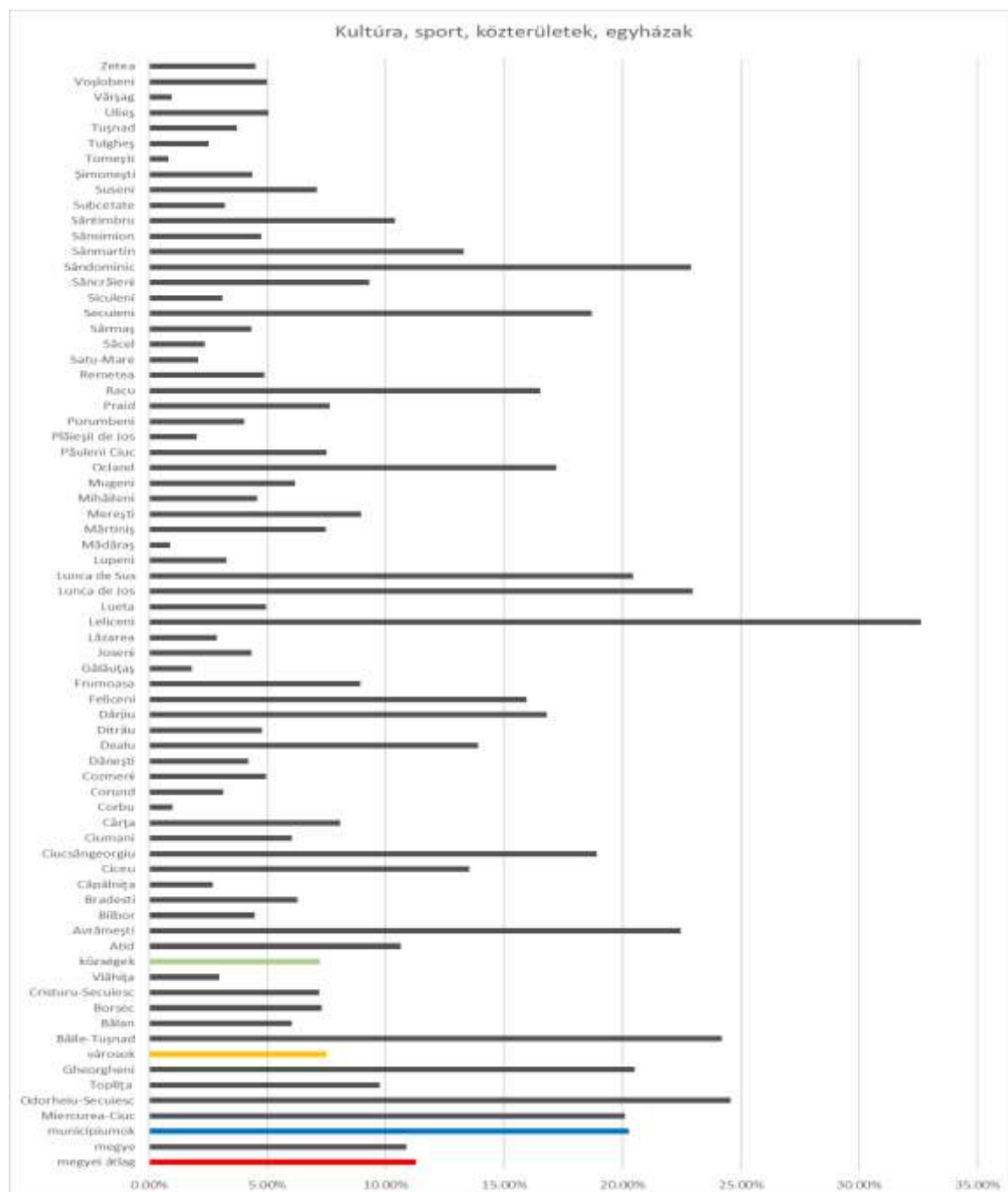
Grafikon 4. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a megyék helyi költségvetéseiben – 2019

Forrás: MLPDL DGAP DPFBL - 2020

A megyék esetében az országos átlag 13,63% a 34-es fejezet esetében. **Hargita megye** jelenleg 10,88%-ot ér el. Javasoljuk ebben az értelemben, hogy a jelenlegi 60 lej/lakos helyett 70 lej/lakost javasolunk, ami **3,2 millió lej** többlet forrást tesz lehetővé.

Grafikon 5. –Kultúra, sport, közterületek, egyházak a helyi költségvetésben – 2019

Forrás: MLPLD DGAP DPFB - 2020

Kultúra vonatkozásában megyei összefüggésben az alábbi toplistát állítható össze:

1. Csíkszentlélek,

2. Tusnádfürdő,
3. Gyimesközéplak,
4. Csíkszentdomokos,
5. Szentábrahám,
6. Gyimesfelsőlok.

A toplista a jó példákat tartalmazza – és egyben megmutatja azt is, hogy a helyi költségvetésekből akár 15-25% is fordítható a kultúra, a sport és az egyházak támogatására. Ezekben az esetekben az általános célszám természetesen nem alkalmazandó, hiszen csökkenéssel járna – ez pedig ellentétes lenne stratégiai célokkal.

Táblázat 11. – Költségvetési többletek a stratégiai vállalások szerint (lejben)

községek	2,700,000
városok	426,000
municípiumok	7,300,000
megye	3,200,000
	13,626,000

A többlet forrás összesen 13.626.000 lej, amit fokozatosan javasolunk elérni, az alábbiak szerint:

Táblázat 12. – Forrásnövekedés lépésről lépésre (lejben)

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
összesen	0	1,514,000	3,028,000	4,542,000	6,056,000	7,570,000	9,084,000	10,598,000	12,112,000	13,626,000
községek	0	300,000	600,000	900,000	1,200,000	1,500,000	1,800,000	2,100,000	2,400,000	2,700,000
városok	0	47,333	94,667	142,000	189,333	236,667	284,000	331,333	378,667	426,000
municípiumok	0	811,111	1,622,222	2,433,333	3,244,444	4,055,556	4,866,667	5,677,778	6,488,889	7,300,000
megye	0	355,556	711,111	1,066,667	1,422,222	1,777,778	2,133,333	2,488,889	2,844,444	3,200,000

Tekintettel arra, hogy a növekvő források egyértelműen kell felosztásra kerüljenek, ezért az alábbiakban részletezzük javaslatunk arra vonatkozóan, hogyan lehet a stratégiai célokkal összhangban felhasználni a többlet forrásokat.

Táblázat 13. – Forrásnövekedés tevékenységi területenként (lejben)²⁶

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Összesen	0	1,514,000	3,028,000	4,542,000	6,056,000	7,570,000	9,084,000	10,598,000	12,112,000	13,626,000
kulturális alpinfrastruktúra	0	830,145	800,291	592,936	488,307	46,759	365,646	276,000	259,200	141,607
egyházak	0	151,400	302,800	454,200	605,600	757,000	908,400	1,059,800	1,211,200	1,362,600
műemlékek	0	0	0	0	151,400	302,800	454,200	605,600	757,000	908,400
új kezdeményezések	0	0	600,000	1,800,000	2,700,000	3,996,000	4,395,600	5,274,720	6,065,928	6,975,817
térségi együttműködések	0	90,000	180,000	270,000	360,000	450,000	540,000	630,000	720,000	810,000
marketing	0	302,800	605,600	908,400	1,211,200	1,514,000	1,816,800	2,119,600	2,422,400	2,725,200
alaptevékenység	0	0	-90,000	-270,000	-405,000	-600,000	-660,000	-792,000	-910,000	-1,047,000
gyűjtemények, múzeumok	0	0	350,000	367,500	385,875	405,169	425,427	446,699	469,033	492,485
vidéki programok	0	75,700	151,400	227,100	302,800	378,500	454,200	529,900	605,600	681,300
könyvtárak új kihívásai	0	63,955	127,909	191,864	255,818	319,773	383,727	447,682	511,636	575,591

A finanszírozási többlet logikája tehát a következő:

- Első lépésként a kulturális alpinfrastruktúra megerősítése szükséges, illetve a térségi programok, az előadóművészetekvidéki tevékenysége, továbbá a vidéki tevékenységek és a könyvtárak új kihívásai jelennek meg illetve az egyházak 10%-os többlettámogatása – a többlet tevékenységek esetében 20%-os állandó marketing-kommunikációs költségtámogatást kell rendelni.
- 2023-ban megjelenik az első új esemény, illetve a múzeumok közgyűjteményi és régészeti tevékenységének támogatása–a meglevő intézményrendszer támogatása csökken, mivel a meglevő személyzeti és egyéb költségeket az új események szervezési költségeibe kell beépíteni.
- 2025-től javasoljuk, hogy a megye egyes veszélybe került műemlékei esetében sürgősségi állagmegóvási beavatkozásokat támogassanak, illetve ugyanezen keret terhére javasoljuk, hogy készüljenek felmérések B kategóriás műemlékek felterjesztése érdekében – különösen ott, ahol jelenleg nincs ilyen nyilvántartott műemlék.

A fenti javaslat nyilvánvalóan csak nagyságrendeket és logikákat jelöl, konkrét költségvetési vállalást nem tartalmaz.

²⁶ Mivel a területi igazgatási egységek költségvetése a stratégia elfogadásának idejére már jól körvonalazódik, illetve érvényesek a 2021-re meghatározott előirányzatok, ezért az első évben a többlet forrás 0 lej. A 2021 év elsősorban a stratégia bevezetését célzó egyeztetésekről, a partnerségek létrehozásáról és a 2022-es első stratégiai szempontú költségvetés kidolgozásáról szól.

Fontos kiemelni, hogy a 2021-2027-es időszakban számos Európai Alapból származó forrás lesz elérhető, így a helyi és térségi fejlesztésekben különösen javasolt az eleve innovatív és helyspecifikus LEADER/CLLD²⁷ programok megfelelő tervezése és hasznosítása. Meggyőződésünk, hogy a szükséges többletforrás egy jelentős része közvetlen EU pályázatokból és együttműködési programokból is megoldható a következő időszakban.

Az alpinfrastuktúra megteremtése, így különösen az épületállomány modernizálása vagy rehabilitációja elsősorban a helyi költségvetésekből oldandó meg, kiegészülve központi országos forrásokkal.

A költségvetés felhasználásának módozatai a következők:

- Helyi költségvetésből hagyományos módon történjen a helyi és megyei fenntartású kulturális és művészeti intézmények finanszírozása.
- Hargita Megyei Kulturális Alap (HMKA) létrehozása, amennyiben erre a kultúra és az épített örökség témakörében készülő törvény vagy törvénykönyv majd lehetőséget teremt – a HMKA bevételi oldalát a rendszerhez csatlakozóterületi igazgatási egységek adják, beleértve Hargita megyét is. Amennyiben Alap nem hozható létre, úgy egy kultúraszervező társulás (ADI²⁸) jöhet létre, amely a közműcégekhez hasonlóan működne, egységesen kezelve a HMKA és a HMKSZK²⁹(lásd alább) feladatait.
- Az elsőhárom évben az új események (fesztiválok, stb.) többéves költségvetési finanszírozással kerüljenek szerződésre, majd a hátralevő időszakban koncessziós szerződés (legalább 10%-os bevételarányos koncessziós díjjal, ami a HMKA-ra fordítandó) nyilvános eljárás alapján
- A HMKA mellett létrehozandó egy megyei kulturális szolgáltató központ (HMKSZK), amely kidolgozza a megyei kulturális tevékenységekkel kapcsolatos elvárásokat, rögzíti a

²⁷ LEADER - Liaison EntreActions pour le Developpement de l'EconomieRurale – Közösségi kezdeményezés a vidék gazdasági fejlesztése érdekében

CLLD - Community-led local development – Közösségvezérelt Helyi Fejlesztés

²⁸ ADI - Asociația de DezvoltareIntercomunitară – Közösségi Fejlesztési Társulás

²⁹ HMKSZK – Hargita Megyei Kulturális Szolgáltató Központ

feladatokat és teendőket, illetve szerződi a külső szolgáltatásokat (technika, marketing, kommunikáció, ösztöndíj- és koncessziós eljárások feltételei).

- A térségi programok esetében javasolt vidékfejlesztési vagy metropolisz övezeti társulások létrehozása, illetve ezen ADI-k feladatkörének bővítése kulturális feladatokkal.
- Minden esetben meg kell vizsgálni a vissza nem térítendő támogatások bevonásának lehetőségét (EU Alapok, közvetlen EU pályázatok, kormányzati források, szponzoráció) – a költségvetési forrás ebben az esetben kisebb terhet jelent a helyi költségvetésekre, ugyanakkor felhasználható ideiglenes, áthidaló jelleggel a projekt pénzáram fenntartása érdekében.

VII. Illeszkedés a korábbi stratégiához

A korábbi³⁰stratégia célrendszere az alábbi volt:

- I. A térségi fejlesztéspolitikai folyamatba való integrálódás, aktív szerepvállalás a térségi modernizációs, versenyképességi és munkaerőpiaci folyamatokban.
- II. A térségi, kistáji és lokális identitások megerősítésében és megjelenítésében (vonzerőnövelés, desztináció-építés) vállalt szerep növelése
- III. Az életminőség javítása, a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés biztosítása, a társadalmi kohézió erősítése, a társadalmi részvétel fokozása
- IV. Kreativitás- és innováció-központúság szorgalmazása, menedzselése

A 14. Táblázatban mutatjuk be az új és a megújítandó stratégia célrendszerei közti összefüggést. A táblázatban a + jelzés azt jelenti, hogy az adott két célrendszer találkozik, míg a – jelzés arra utal, hogy nincs, vagy gyenge az összefüggés. A táblázatból jól látható, hogy a két stratégiai célrendszer egybehangzó javaslatokat tesz, ugyanakkor lényegesek a hangsúlybeli eltolódások, azaz, hogy a szinergia értéke rendre 3, 2, 8 és 3, azaz jelen megújított stratégia, a megyei stratégiai tervezési irányvonalak emberközpontú fejlesztésekre vonatkozó elvárásának is megfelelően, elsősorban a III. célkitűzésre rímel, azaz „Az életminőség javítása, a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés biztosítása, a társadalmi kohézió erősítése, a társadalmi részvétel fokozása” megnevezésű elemhez célhoz.

³⁰Lásd: Hargita Megye Kulturális Stratégiája 2013-2020 <http://ccenter.ro/hu/kozerdeku-informaciok/>

Táblázat 14. –A stratégia új és korábbi célrendszere

	A térségi fejlesztéspolitikai folyamatba való integrálódás, aktív szerepvállalás a térségi modernizációs, versenyképességi és munkaerőpiaci folyamatokban.	A térségi, kistáji és lokális identitások megerősítésében és megjelenítésében (vonzerőnövelés, desztináció-építés) vállalt szerep növelése	Az életminőség javítása, a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés biztosítása, a társadalmi kohézió erősítése, a társadalmi részvétel fokozása	Kreativitás- és innováció-központúság szorgalmazása, menedzselése
Minőségi és biztonságosan használható kulturális alapellátás biztosítása minden térségben	+	-	+	-
Az egyházi és vallási kultúra értékteremtő szerepének erősítése	-	-	+	-
Az épített örökség célratörő védelme, a védelem alatt álló épületek számának növelése, az épített örökség megismertetése	-	+	+	+
Új kezdeményezések kidolgozása és megvalósítása, elsősorban a kulturális kínálat újszerű bővítése, figyelembe véve a kulturális turizmusban rejlő lehetőségeket is	+	-	+	+
A kulturális feladatellátás térségi megszervezése, területi munkamegosztás alapján, figyelembe véve a szomszédos megyékben található településeket is mint kulturális vonzáskörzetet	+	+	+	-

	A térségi fejlesztéspolitikai folyamatba való integrálódás, aktív szerepvállalás a térségi modernizációs, versenyképességi és munkaerőpiaci folyamatokban.	A térségi, kistáji és lokális identitások megerősítésében és megjelenítésében (vonzerőnövelés, desztináció-építés) vállalt szerep növelése	Az életminőség javítása, a kulturális javakhoz és szolgáltatásokhoz való lakossági hozzáférés biztosítása, a társadalmi kohézió erősítése, a társadalmi részvétel fokozása	Kreativitás- és innováció-központúság szorgalmazása, menedzselése
A helyi, térségi, megyei és adott esetben nemzetközi érdekeltségű események, tevékenységek online kommunikációjának és arculati elemeinek megerősítése, a megye művészeti ismertségének erősítése ösztöndíjprogramok révén	-	-	-	+
A múzeumok szakmai szerepének erősítése, mindenekelőtt restaurálási, régészeti és múzeumpedagógiai tevékenységek támogatásával	-	-	+	-
A nem városi lakosság kultúrához való hozzáférése javítása különböző kulturális produkciók vidéki bemutatása által	-	-	+	-
A könyvtári hálózat vitalizálása a megyei könyvtár szakmai támogatása, és a megyei szintű állomány-gyárapítási kezdeményezés révén	-	-	+	-
Szinergia értéke:	3	2	8	3

A Táblázat 14. alapján jól látszik, hogy nincs olyan részletes cél, ami ellentétes irányt jelölne ki a korábbi stratégia céljaihoz képest. A legfontosabb két üzenet ezzel kapcsolatban, hogy:

- egyrészt a stratégia kidolgozásának módszertana és elméleti kerete más, ezért a megújított célrendszer kevésbé absztrakt, sokkal inkább kézzel fogható célokat fogalmaz meg, amelyek elsősorban az aktuális megyei stratégiai tervezésben meghonosított ún. „emberközpontú fejlesztések” koncepcióból fakadnak,
- másrészt a korábbi stratégiában szereplő feladatok továbbra is vállalhatók, amennyiben megfelelnek a megújított stratégia horizontális elveinek, azaz:
 - Kultúra élővé, megélhetővé tétele részvétel révén, hangsúlyosan családbarát módon
 - Szakmaiságra és művészi igényességre való törekvés
 - Felhasználói visszajelzések gyűjtése és értékelése
 - Társadalmi befogadás
 - Többszempontú megközelítés
 - Hatékony kommunikáció
 - Adicionalitás, felhasználói hozzájárulás (önkéntesség és díjfizetés, beleértve az önkéntesek premizálását és bónuszait is, stb.)
 - Energiahatékonyság és klímabarát megközelítések alkalmazása.

Ilyen értelemben a megújított stratégia tartalmazza a korábbi stratégia feladatait és ún. programcsomagjait is, azzal a feltétellel, hogy minden esetben biztosítani kell a konkrét megvalósítás esetében a fent felsorolt horizontális elveket.

A programcsomagok új számozását a Táblázat 15. tartalmazza, jelen stratégia elfogadása után a közpolitikai döntésekben ezek alkalmazandók, lásd továbbá egységes szerkezetben a [Stratégiai programok és alprogramok áttekintő táblázata](#) (Táblázat 17.) című szakaszt.

Táblázat 15. – A korábbi stratégia programcsomagjainak számozási táblázata

Új számozás	Régi jelzés	Megnevezés
	9.4.1/1	Szerkezeti és funkcionális jellegű intézményi reform
11	9.4.2/2	A tudásgazdaság paradigmájának érvényesítése
12	9.4.3/3	Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
13	9.4.4/4	Tudatos kultúra-fogyasztás szorgalmazása és támogatása
_31	9.4.5/5	Vonzerőnövelés, desztináció-építési folyamatok erősítése
-	9.4.6/6	Térségi kulturális termékek mennyiségének és skálájának bővítése
-	9.4.7/7	Innovációs és kreatív folyamatok ösztönzése és menedzselése
-	9.4.8/8	Munkaerőpiaci szerepvállalás

A korábbi stratégia alapvetően programcsomagokban gondolkodott, míg a jelenlegi az innováció, a megújulás és az emberközpontúság jegyében fogalmaz meg javaslatokat. Ugyanakkor mindkét változat kötelezően alapoz a kulturális alapszolgáltatásokra, amelyek fenntartandóak, és bár nem újdonságok, fenntartásuk, folytonosságuk biztosítása nélkül nem képzelhető el semmilyen stratégiai cél értelmes tételezése.

³¹ Az így „-” jelölt régi jelzéssel ellátott programcsomagok nem folytatandók, mert a megfelelőjük az új stratégia valamelyik 1-9. számozású programjában szerepel, jelentősen eltérő fogalmi és gyakorlati tartalommal.

VIII. Becsült gazdasági hatások

A jelen stratégiában szereplő új, többlet feladatok 13 millió lejes éves nagyságrendet érnek el. Jelentős részük rövid- és közép-távon hozzájárul a megye turisztikai vonzerejének javításához, a megyében születő alkotások hatékony értékesítéséhez, azaz alapvetően munkahelyteremtő és gazdaságfejlesztő hatással rendelkezik.

A munkahelyteremtő hatás – 290 fő 2030-ra:

- 150 fő a turizmusban,
- 110 fő a kapcsolódó szolgáltató szektorokban,
- 30 fő a kulturális szektorban közvetlenül.

A gazdasági növekedésre való hatás becsült értéke – 95 millió lej 2030-ban 2020-hoz képest:

- turizmus és kapcsolódó szektorok: 80 millió lej,
- kreatív ipar és design: 10 millió lej,
- kulturális termékek, alkotások, kiadványok értékesítése: 5 millió lej.

A jelzett 13 millió lej további, hozzávetőleg évi átlag 5 millió lejes többlet magánberuházást jelent. Mivel megyénk éves GDP-je hozzávetőleg 11 ezer millió lej, ezért elmondhatjuk, hogy a gazdaság növekedéséhez 0,8%-kal járulnak hozzá a kulturális fejlesztések. A foglalkoztatás a 68 ezres alkalmazotti számhoz képest 0,4%-kal bővül.

Hangsúlyozzuk, hogy a 13 millió lejes évi többlet forrás 95 millió lejes gazdasági növekedéssel jár, azaz költség-haszon aránya 7,3.

IX. Jegyzékek és táblázatok

Térképek jegyzéke

Térkép1.– Hargita megye területi igazgatási egységei	35
Térkép 2. – Állandó nyitvatartású múzeumok.....	36
Térkép 3.–Tájházak, időszakos nyitvatartású múzeumok, gyűjtemények	37
Térkép 4. – Emlékházak	38
Térkép 5. – Műemlékek és műemlékegyüttesek: A.....	39
Térkép 6.– Műemlékek és műemlékegyüttesek: B.....	40
Térkép 7.– Modernizált kultúrházak.....	41
Térkép 8. – Az adott településre érkező turisták száma.....	42
Térkép 9.– Szálláshelyek száma	43
Térkép 10. – Színházak.....	44
Térkép 11.– Hivatásos táncegyüttesek	45
Térkép 12. – Amatőr tánccsoportok	46
Térkép 13. –Fúvószenekarok	47
Térkép 14. – Amatőr színjátszók.....	48
Térkép 15.– Online látható új események.....	49
Térkép 16. – Megyei átlagon felüli turisztikai vonzerő (min. 3453 turista).....	51
Térkép 17. – A megyei átlagnál több szálláshely (min. 6).....	53
Térkép 18.– Hozzáférhető új események (min. 2).....	54
Térkép 19.– A megyei átlagon felül teljesítő helyi költségvetés (min. 2 közberuházás vagy gyűjtemény)	56
Térkép 20.– Aktív közösség: fúvószenekar, tánccsoportok, színjátszók (min. 3)	57
Térkép 21.– Közösségi kulturális index: KKI.....	59
Térkép 22. – Ellátási térségek a megyei fejlesztési tervezés összefüggésében.....	61
Térkép 23. – Ellátási térségek és a közösségi kulturális index, megyén kívüli vonzaskörzetek	62

Grafikonok jegyzéke

Grafikon 1. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a községek helyi költségvetéseiben – 2019	92
Grafikon 2. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a városok helyi költségvetéseiben – 2019	93
Grafikon 3. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a municípiumok helyi költségvetéseiben – 2019	94
Grafikon 4. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a megyék helyi költségvetéseiben – 2019	95
Grafikon 5. – Kultúra, sport, közterületek, egyházak a helyi költségvetésben – 2019	96

Táblázatok jegyzéke

Táblázat 1.–Kulturális alpinfrastruktúra fejlesztésére fordított költségvetéstervezet (lejben)	68
Táblázat 2.— Egyházak kulturális tevékenységére fordított költségvetés tervezete (lejben)	69
Táblázat 3. – A műemlék hasznosítás költségvetés tervezete (lejben)	71
Táblázat 4. – Új kulturális eseményekre fordított költségvetéstervezet (lejben)	73
Táblázat 5. – Térségi programokra fordított költségvetés tervezete (lejben).....	74
Táblázat 6.– Marketingre és kommunikációra fordított költségvetés tervezet (lejben)...	76
Táblázat 7.– Gyűjtemények, múzeumok szerepének erősítésére fordított költségvetés tervezet (lejben).....	77
Táblázat 8. – Vidéki tevékenységekre fordított költségvetés tervezet (lejben)	78
Táblázat 9. – Könyvtárak új szerepére fordított költségvetés tervezet (lejben)	80
Táblázat 10.–Legfontosabb szereplők költségvetési szerepvállalása (ezer lejben).....	90
Táblázat 11. – Költségvetési többletek a stratégiai vállalások szerint (lejben)	97
Táblázat 12. – Forrásnövekedés lépésről lépésre (lejben)	97
Táblázat 13. – Forrásnövekedés tevékenységi területenként (lejben).....	98
Táblázat 14. –A stratégia új és korábbi célrendszere	102
Táblázat 15. – A korábbi stratégia programcsomgjainak számozási táblázata	105
Táblázat 16. – Részletes célok és stratégiai programok áttekintő táblázata.....	110
Táblázat 17. – Stratégiai programok és alprogramok áttekintő táblázata	111

Részletes célok és stratégiai programok áttekintő táblázata

Táblázat 16. – Részletes célok és stratégiai programok áttekintő táblázata

Részletes célok	Programok
I. Minőségi és biztonságosan használható kulturális alapellátásbiztosítása minden térségben.	1. Kulturális alapszolgáltatások biztosítása 10. Szerkezeti és funkcionális jellegű intézményi reform 11. A tudásgazdaság paradigmájának érvényesítése 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
II. Az egyházi és vallási kultúra értékteremtő szerepének erősítése	2. Egyházak kulturális tevékenységének felkarolása 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
III. Az épített örökség célratörő védelme, a védelem alatt álló épületek számának növelése, az épített örökség megismertetése	3. Műemlékek hasznosítása a térségi vonzerő javítása érdekében 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
IV. Új kezdeményezések kidolgozása és megvalósítása, elsősorban a kulturális kínálat újszerű bővítése, figyelembe véve a kulturális turizmusban rejlő lehetőségeket is	4. Új kulturális kezdeményezések 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
V. A kulturális feladatellátás térségi megszervezése, területi munkamegosztás alapján, figyelembe véve a szomszédos megyékben található településeket is mint kulturális vonzáskörzetet	5. Térségi szintű együttműködési programok 13. Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása
VI. A helyi, térségi, megyei és adott esetben nemzetközi érdekeltségű események, tevékenységek online kommunikációjának és arculati elemeinek megerősítése, a megye művészeti ismertségének erősítése ösztöndíjprogramok révén	6. Marketing és kommunikáció, technika 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése 13. Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása
VII. A múzeumok szakmai szerepének erősítése, mindenekelőtt restaurálási, régészeti és múzeumpedagógiai tevékenységek támogatásával	7. Gyűjtemények, múzeumok szerepének erősítése 12. Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése
VIII. A nem városi lakosság kultúrához való hozzáférése javítása, elsősorban színművészeti, táncművészeti produkciók különböző kulturális előadások vidéki bemutatása által	8. Vidéki tevékenységek 13. Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása
IX. A könyvtári hálózat vitalizálása a megyei könyvtár szakmai támogatása, és a megyei szintű állomány-gyarapítási kezdeményezés révén	9. Könyvtárak új kihívásokkal 13. Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása

Stratégiai programok és alprogramok áttekintő táblázata

Táblázat 17. – Stratégiai programok és alprogramok áttekintő táblázata

Programok		Alprogramok	
1	Kulturális alapellátás biztosítása	1.1	Művészeti iskolák eszközellátása
		1.2	Tartalom- és humán erőforrás fejlesztés a művészeti tárgyak oktatásához
		1.3	Közösségi nevelés
		1.4	Kézművesség a szakoktatásban
		1.5	Közösségi alkotóterek megerősítése és kialakítása
		1.6	Kultúrházak rehabilitációja és multifunkcionálissá tétele minden településen
		1.7	Előadóművészeti események fogadására képes kulturotthonok minden térségben
		1.8	Képzőművészeti alkotások köztereken és középületekben
2	Egyházak kulturális tevékenységének felkarolása	2.1	Egyházi kórusok, egyházzenei kezdeményezések támogatása
		2.2	Egyházi karitatív kulturális tevékenységek támogatása
		2.3	Egyházi ingatlanok közösségi célú felújítása
		2.4	Egyháztörténeti gyűjtemények és művészettörténeti értékek gondozása
3	Műemlékek hasznosítása a térségi vonzerő javítása érdekében	3.1	Műemlékek sürgősségi állagvédelme
		3.2	Új B kategóriás műemlékek dokumentációja és felterjesztése
		3.3	Műemlékek egységes megjelölése
4	Új kulturális kezdeményezések	4.1	Különböző tematikus fesztiválok
		4.2	Művészeti rezidenciaprogramok
		4.3	Kultúra és művészet kutatása
		4.4	Tudományos műhelyek és tevékenységek, tudománypopularizáló közösségek és kezdeményezések támogatása
		4.5	A kultúra digitalizációja
		4.6	Kultúrafogyasztók számának növelése
		4.7	Urbanisztikai partnerség
		4.8	A kultúrtáj megfelelő hasznosítása
5	Térségi együttműködési programok	5.1	Térségi kulturális kezdeményezések
		5.2	Kulturális nevelés oktatási intézmények számára
		5.3	Önművelődő csoportok szakmai támogatása
		5.4	Térségi értéktárak készítése
6	Marketing és kommunikáció, technikai feltételek biztosítása program	6.1	Rendezvénymenedzsment
		6.2	Külföldi kiállítások és vásárok
		6.3	Technikai feltételek biztosítása
		6.4	Kultúrabarát szálláshelyek
		6.5	Kultúrabarát település és társadalmi részvételi útmutató a kulturális rendezvényszervezők számára

Programok		Alprogramok	
		6.6.	Tehetségkutatás és tehetséggondozási alprogram
7	Gyűjtemények, múzeumok szerepének erősítése	7.1	Restaurálási tevékenység feltételrendszerének biztosítása
		7.2	Régészeti tevékenység feltételrendszerének biztosítása
		7.3	Gyűjtemények gyarapítása, gondozása és hasznosítása
		7.4	Tájházak és emlékházak szakmai koordinációja
		7.5	Gyűjtemények digitalizációja
8	Vidéki programok	8.1	Előadóművészetek tájolása vidéki településeken
		8.2	Külső fellépők meghívása
		8.3	Kultúrafogyasztással kapcsolatos mobilitás
9	Könyvtárak új kihívásokkal	9.1	Fenntartható könyvtár
		9.2	Állománybővítés megyei értékekkel
		9.3	Kájoni János Megyei Könyvtár szakmai feladatainak megerősítése
10	Szerkezeti és funkcionális jellegű intézményi reform	10.1	Szolgáltató/menedzsment funkciók kialakítása
		10.2	Belső minőség biztosítási rendszer kialakítása
		10.3	Folyamat- és intézményi monitoring rendszer kiépítése
11	A tudásgazdaság paradigmájának érvényesítése	11.1	A kulturális menedzsment technikáinak és módszereinek megújítása
		11.2	Térségi tudástranszfer és módszertani központ kialakítása
		11.3	Folyamatos önképzést támogató térségi e-learning tananyag
12	Kompetenciák, intézmények és ágazatok közti szinergiák megteremtése	12.1	Ágazatközi, projektalapú vagy stratégiai együttműködést támogató klaszterek kialakítás
		12.2	Szakmai kompetenciák közti szinergiák kereteinek megteremtése
		12.3	Ágazatközi megyei stratégiai tanács létrehozása
		12.4	Ágazatközi együttműködések
13	Tudatos kultúrafogyasztás szorgalmazása és támogatása	13.1	Tudatos kultúrafogyasztást ösztönző éves tematikus alprogramok
		13.2	Hátrányos helyzetűek kulturális esélyegyenlőségét támogató alprogram
		13.3	Kulturális versenyek, vetélkedők
		13.4	Vállalkozók a kultúráért
		13.5	Kulturális fogyasztás monitoring